

T.C.
İSTANBUL AYDIN ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

SOSYAL DEVLET VE SOSYAL BELEDİYECİLİK: FATİH BELEDİYESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Uğur TAŞKİT

**Kamu Yönetimi Anabilim Dalı
Mahalli İdareler ve Yerinden Yönetim Programı**

Aralık, 2019

**T.C.
İSTANBUL AYDIN ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ**

SOSYAL DEVLET VE SOSYAL BELEDİYECİLİK: FATİH BELEDİYESİ

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
Uğur TAŞKİT
(Y1712.180008)**

**Kamu Yönetimi Anabilim Dalı
Mahalli İdareler ve Yerinden Yönetim Programı**

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Ercan EYÜBOĞLU

Aralık, 2019

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum “Sosyal Devlet ve Sosyal Belediyecilik: Fatih Belediyesi” adlı çalışmanın, tezin proje safhasından sonuçlanmasına kadarki bütün süreçlerde bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurulmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin Bibliyografya’da gösterilenlerden olduğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve onurumla beyan ederim. (19/12/2019)

Uğur TAŞKİT

ÖNSÖZ

Bu kapsamdan yola çıkarak araştırmanın amacı; incelenmiştir Araştırmanın amacına yönelik olarak, betimsel literatür tarama tekniğinin kullanıldığı bu çalışmada daha önceden yazılan kitap, makale, tez ve internet kaynaklarından faydalanılmıştır. Bu çalışmanın gerçekleşmesinde, benden desteklerini ve yardımlarını esirgemeyen, değerli bilgi ve birikimini benimle paylaşan, saygıdeğer danışman hocam Prof. Dr. Ercan EYÜBOĞLU'na sonsuz teşekkür ederim. Eğitim hayatım boyunca benden maddi ve manevi desteklerini esirgemeyen, hayatta her zaman bana destek olan, iyi bir eğitim almam için bütün olanaklarını sonuna kullanan bütün zor zamanlarımda yanımda olan sevgili aileme sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Aralık, 2019

Uğur TAŞKİT

(Bankacı)

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	v
KISALTMALAR	viii
ÇİZELGE LİSTESİ.....	ix
ÖZET.....	x
ABSTRACT	xi
1. GİRİŞ	1
1.1. Araştırmanın Konusu	1
1.2. Araştırmanın Amacı	4
2. SOSYAL DEVLET VE SOSYAL YARDIM.....	5
2.1.Sosyal Devlet Kavramı	5
2.1.1. Sosyal belediyeçilik tanımı	10
2.2. Sosyal Yardım Tanımı	28
2.3. Sosyal Yardım Özellikleri.....	35
2.4. Sosyal Yardımlara Ait Eleştiriler	36
2.4.1. Sosyal refah terimi	36
2.4.2. Yoksulluk terimi	43
2.4.3. Sosyal yardım alanı	46
3. SOSYAL ÇALIŞMA VE HİZMET	50
3.1. Sosyal Çalışmanın Tanımı	50
3.2. Sosyal Hizmet Tanımı.....	52
3.3. Sosyal Hizmet Özellikleri	55
3.4. Sosyal Hizmetler ve Görevleri	57
3.5. Sosyal Hizmetlerin Diğer Disiplinlerle Ortak Noktaları.....	58
4. SOSYAL YARDIM VE SOSYAL HİZMET PROGRAMLARI.....	63
4.1. Sosyal Yardım Programları.....	63
4.1.1. Ailelere yardım programları.....	63
4.1.2. Sağlık yardım programları	67
4.1.3. Eğitim yardım programları.....	70
4.1.4. Özel amaçlı yardım programlari	72
4.2. Sosyal Hizmet Programları	73
4.2.1. Yaşlı bakım hizmet programlari.....	73
4.2.2. Engelli bakım hizmet programlari	74
4.2.3. Gençlik hizmet programlari	74
4.2.4. Çocuk hizmet programlari	77
4.2.5. Evlat edinme hizmet programlari.....	77
4.2.6. Koruyucu aile hizmet programlari	78
5. SOSYAL YARDIM VE SOSYAL HİZMET BAKIMINDAN FATİH BELEDİYESİ ÖRNEĞİ ALAN ARAŞTIRMASI	81
5.1. Araştırmanın Faaliyet Alanı.....	81
5.2. Araştırma Bulguları.....	81
5.2.1. Sosyal yardım programlarına ait bulgular	82

5.2.2. Sosyal hizmet programlarına ait bulgular	101
6. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	113
KAYNAKLAR	118
ÖZGEÇMİŞ.....	123

KISALTMALAR

AFAD	: Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı
AHBS	: Aile Hekimliği Bilgi Sistemi
ASPB	: Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı
BM	: Birleşmiş Milletler
BSYH	: Bütünleşik Sosyal Yardımlaşma Hizmeti
CSWE	: Sosyal Hizmet Eğitimi Konseyi
DPT	: Devlet Planlama Teşkilatı
GSYH	: Gayri Safi Yurtiçi Hasıla
GSS	: Genel Sağlık Sigortası
IFSW	: Sosyal Hizmet Uzmanları Uluslararası Federasyonu
MEB	: Millî Eğitim Bakanlığı
OECD	: Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü
SGK	: Sosyal Güvenlik Kurumu
SYDV	: Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı
SYDTF	: Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu
SYDTFK	: Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu Kurulu
ŞEY	: Şartlı Eğitim Yardımı
ŞNT	: Şartlı Nakit Transferi
ŞSY	: Şartlı Sağlık Yardımı
TOKİ	: Toplu Konut İdaresi Başkanlığı

ÇİZELGE LİSTESİ

Sayfa

Çizelge 5.1: Ailelere Yapılan Yardım Programlarına Ait Faaliyetler.....	.83
Çizelge 5.2: Ailelere Yapılan Yardım Programlarına Ait Faaliyetler.....	84
Çizelge 5.3: Ailelere Yapılan Yardım Programlarına Ait Faaliyetler.....	85
Çizelge 5.4: Ailelere Yapılan Yardım Programlarına Ait Faaliyetler.....	87
Çizelge 5.5: Sağlık Yardım Programlarına Ait Faaliyetler.....	89
Çizelge 5.6: Sağlık Yardım Programlarına Ait Faaliyetler.....	90
Çizelge 5.7: Sağlık Yardım Programlarına Ait Faaliyetler.....	91
Çizelge 5.8: Sağlık Yardım Programlarına Ait Faaliyetler.....	94
Çizelge 5.9: Sağlık Yardım Programlarına Ait Faaliyetler.....	94
Çizelge 5.10: Eğitim Yardım Programlarına Ait Faaliyetler.....	96
Çizelge 5.11: Eğitim Yardım Programlarına Ait Faaliyetler.....	98
Çizelge 5.12: Eğitim Yardım Programlarına Ait Faaliyetler.....	100
Çizelge 5.13: Yaşlı Bakım Hizmet Programlarına Ait Faaliyetler.....	102
Çizelge 5.14: Engelli Bakım Hizmet Programlarına Ait Faaliyetler.....	102
Çizelge 5.15: Engelli Bakım Hizmet Programlarına Ait Faaliyetler.....	103
Çizelge 5.16: Gençlik Hizmet Programlarına Ait Faaliyetler.....	104
Çizelge 5.17: Gençlik Hizmet Programlarına Ait Faaliyetler.....	106
Çizelge 5.18: Gençlik Hizmet Programlarına Ait Faaliyetler.....	110
Çizelge 5.19: Gençlik Hizmet Programlarına Ait Faaliyetler.....	110

SOSYAL DEVLET VE SOSYAL BELEDİYESİ: FATİH BELEDİYESİ

ÖZET

Bu araştırmanın amacı, İstanbul İli Fatih Belediyesi'nin sosyal hizmet ve sosyal yardım uygulamalarının incelenmesi ve elde edilen bulgular ışığında değerlendirilmesidir. Araştırmanın uygulama alanı olarak, İstanbul İli Fatih Belediyesi seçilmiştir. Araştırmada İstanbul İli Fatih Belediyesi'nin seçilmesi, karakteristik özellikleri ülke genelini temsil edebilecek ve pek çok genel çıkarımların yapılmasını sağlayabilecek olması açısından oldukça önemli olduğu düşünülmektedir. Araştırmada elde edilen sonuçlara göre; sosyal yardım ve sosyal hizmet programlarının toplumun her kesimden bireylerin sosyal ihtiyaçlarına yönelik destekleyici hizmetler sunarak, toplumsal temelli rehabilitasyon projeleri gerçekleştirmek, kent yaşam kalitesinin artmasına katkıda bulunmasının amaçlandığı saptanmıştır. Bu amaç kapsamında yaşam ve kentlilik bilincini yükseltmeye yönelik kültürel uygulamalar, çocuklara ve gençlere yönelik eğitim programları, dezavantajlı gruplara yönelik programlar yer almaktadır. Buna göre, sosyal belediyecilik anlayışının belediyelerin etkinliklerinin belediyecilik anlayışını yansıttığı olması yoksul ve muhtaç durumda olan bireyler için son derece önemlidir.

Anahtar Kelimeler: *Sosyal Hizmet, Sosyal Yardım, Fatih Belediyesi*

SOCIAL STATE AND SOCIAL MUNICIPALITY: FATI H MUNICIPALITY

ABSTRACT

The aim of this research is to examine the Social Work and social assistance practices of Fatih Municipality of Istanbul Province and to evaluate them in the light of the findings. Fatih Municipality of Istanbul was selected as the application area of the research. The selection of Fatih Municipality in the province of Istanbul is considered to be very important in terms of its characteristic features, which can represent the country in general and enable many general inferences to be made. According to the results obtained from the research, social assistance and social service programs for the social needs of individuals from every sector of the community by providing supportive services, community based rehabilitation projects perform were intended to improve the quality of urban life from contributing. Cultural practices aimed at raising awareness of life and urbanity, educational programs for children and young people, and programs for disadvantaged groups are included in this aim. Accordingly, it is very important for the poor and needy individuals that the activities of the municipalities reflect the concept of the municipality.

Keywords: *Social Work, Social Assistance, Fatih Municipality*

1. GİRİŞ

1.1. Araştırmanın Konusu

Sosyal sorunlar ile insanlık tarihinin tüm dönemlerinde karşılaşmıştır. İnsanoğlu karşılaştığı çeşitli sosyal sorunlara farklı mekanizmalar üreterek çözmeye çalışmıştır. Bu mekanizmaların üretilmesinde ise dönemin fikri, ideolojisi, ekonomisi, dini ve siyasi anlayışının hâkim olduğu bir gerçektir. İnsanların karşılaştığı sorunlara çözüm olabilmek için sosyal politika kavramı Sanayi Devrimi'nden sonra kurumsal bir yaklaşım olarak gün yüzüne çıkmıştır. Sosyal politikanın doğmasıyla birlikte toplumsal yaşamdaki riskleri azaltmaya çalışılarak toplumsal yaşamın devamlılığına yönelik bir güvence geliştirmeye çaba harcanmıştır. Buna bağlı olarak sosyal politikalar, özellikle de 19. Yüzyıl itibariyle devletlerin uygulama alanlarına girmeye başlamıştır. Ekonomik faaliyetlerin neden olduğu bu politikalarda devletin oynadığı rol yine ekonomik anlayışa bağlı olarak dönemsel periyotlarda değişimler göstermiştir. Sosyal hizmet ve sosyal yardım kavramları, çoğu zaman birbiriyle karıştırılan hatta birbirlerinin yerlerine kullanılan kavramlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Sosyal yardımın sosyal hizmeti kapsayan bir kavram olduğu iddia edilmesine rağmen, sosyal yardım konusu literatürde üzerinde tartışmaların ve anlaşmazlıkların olduğu bir konu olarak ortaya çıkmaktadır. Bu konuda bir kısım uzmanlar, sosyal yardımı, sosyal güvenliğin bir aracı olarak kabul etmekteyken, diğer bir kısmı da sosyal yardımın, sosyal hizmetlerin bir uygulama alanı olduğunu iddia etmektedir. Sosyal yardım daha geniş bir tanımla, sosyal hizmet, halk yardımı ve bütün bunlar için gerekli olan tüm faaliyetleri içermektedir (Akyüz, 2008).

Sosyal hizmet ve sosyal yardım kavramları, bireylerin toplumdaki hizmetlerden ve fırsatlardan eşit derecede fayda sağladığı inancına dayanmaktadır. Her iki kavramdaki özü, sosyal rahatsızlıkları önlemek, insanlar arasındaki sosyal ve ekonomik adaletsizlikleri azaltmak ve insanları toplum araçları içinde refah haline getirmektir (Genç ve Barış, 2015).

Sosyal yardım, yoksulluk araştırmasına dayanan, kendi ellerinde olmayan, mümkün olan en kısa sürede kendi kendine yeterli olan nedenlerden dolayı asgari bir yaşam sağlayamayan insanları yapmayı amaçlayan, karşılıksız parasal ve sosyal destek sağlamak için bir kamu faaliyetleri topluluğudur. Başka bir deyişle, sosyal yardım, yoksul doğmuş veya sahip olmadıkları nedenlere destek sağlayan kamu faaliyetlerinin bütünüdür (Karabulut, 2011).

Sosyal yardımlar, yoksulluğun azaltılması, yoksul ve muhtaç bireylerin ekonomik ve sosyal yaşama katılımında etkili bir uygulamadır. Ülkeler arasında sosyal yardım anlayışı, kapsamı ve uygulamaları farklılık göstermesine rağmen, sosyal yardımlarda mücadele edilen başlıca sorun yoksulluk ve refah kaybıdır. Yoksulluğun farklı tanımlamalarının olması, sosyal yardım uygulamalarının içeriğini değiştirmektedir, ancak sosyal yardımların yoksulların ihtiyaçlarını karşılama hedefi sabit kalmaktadır (İncedal, 2013).

Sosyal yardımlarda, devletin ihtiyaç sahibinin hakkını savunacak adil bir aktör olduğu konusundaki ortak kabul, dünyadaki birçok ülkede sosyal yardımların uygulayıcısının kamu olmasını sağlamaktadır. Bu nedenle, bireysel ve toplumsal refahın artırılmasından birincil derecede sorumlu olan devlet, bu görevi yerine getirmek için kamu harcamalarını araç olarak kullanır. Kamu harcamalarını artırarak, özellikle yoksul kesimin tek başına ulaşamayacağı veya erişimde fırsat eşitsizliği yaşayacağı mal ve hizmetler, kamu harcamaları kalemiyle hedef kitleye sunulur (Örenç, 2014).

Bireysel ve toplumsal refahı belirleyen en önemli değişken olarak kabul edilen gelirin adil paylaşımının sağlanması da, kamu harcamaları kapsamında değerlendirilmektedir. Özellikle gelişmekte olan ülkelerde, ekonomik büyüklüğün artmasıyla eşanlı ilerleme göstermeyen gelirin adil paylaşımında, sosyal yardımlar etkili bir kamu politikası aracı olarak işlev görmektedir. Bu şekilde, ekonomik büyüme artarken adil gelir dağılımı sağlanmasının önünde engeller bulunuyorsa, devlet sosyal yardımlarla yoksul ve muhtaç kesime ulaşır. Ancak, bu çözüm sürdürülebilir değildir. Ekonomik büyüme artırılırken toplumun her kesiminin bu artıştan adil pay alması, sosyal yardım ihtiyacını azaltacağı gibi toplumsal adaleti de

tesis edecektir. Bu şekilde yoksulluğun azalması sağlanacak ve refahın artışında pozitif rol oynayan eğitim ve sağlık gibi alanlara daha fazla kaynak aktarılacaktır (Çiçek, 2010).

Hedef kitlenin yoksullar ve amacın yoksulluğu azaltma olduğu bir kamu politikasında, kamu harcamalarının en fazla aktarıldığı alan eğitim, sağlık, ulaşım gibi refah hizmetleri ve primsiz katkı olarak bilinen sosyal yardım uygulamalarıdır. Devlet tarafından sağlanan eğitim, sağlık gibi refah hizmetlerinin kalitesinin yükseltilmesi, toplumsal refahı olumlu yönde etkilemektedir. Ancak, dezavantajlı grup olarak kabul edilen kadın, çocuk, engelli, bakıma muhtaç ve yaşlı bireylerin refah hizmetlerine erişiminin etkin bir şekilde gerçekleşmesinde, kişinin ve hane halkının yoksulluğunu derinleştiren faktörlerin ortadan kaldırılmasında, sosyal yardım politikası büyük önem taşımaktadır. Çünkü, refah hizmetlerinden faydalanmanın ilk yolu, bu hizmete erişimi en gelleleyen sorunların çözümüdür (Ermurat ve Bozdoğan, 2010).

Araştırmanın ana konusu, yerel yönetim birimleri içerisinde yer alan belediyelerin sosyal hizmet ve sosyal yardım faaliyetlerinin belediyelerdeki uygulama biçimlerinin belirlenmesidir. Araştırmanın uygulama alanı olarak, İstanbul İli Fatih Belediyesi seçilmiştir. Araştırmada İstanbul İli Fatih Belediyesi'nin seçilmesi, karakteristik özellikleri ülke genelini temsil edebilecek ve pek çok genel çıkarımların yapılmasını sağlayabilecek olması açısından oldukça önemlidir.

Araştırmada ele alınan konu bağlamında altı bölümden oluşmaktadır:

Araştırmanın ilk bölümünde araştırmanın konusu kapsamında sosyal yardım ve sosyal hizmet kavramlarının genel çerçevesi ve araştırmanın amacı,

İkinci bölümünde, sosyal yardım kavramının kavramsal çerçevesi kapsamında; sosyal yardımın tanımı, sosyal yardım özellikleri, sosyal yardımlara ait eleştiriler ve sosyal yardım alanı,

Üçüncü bölümünde, sosyal hizmet kavramının kavramsal çerçevesi kapsamında; sosyal hizmetin tanımı, sosyal hizmetin özellikleri, sosyal hizmetler ve görevleri ve

sosyal hizmetlerin diğer disiplinlerle ortak noktaları,

Dördüncü bölümde, sosyal yardım ve sosyal hizmet programları ayrıntılı olarak ilgili literatür ışığında ele alınmıştır.

Beşinci bölümde, araştırmanın amacı kapsamında uygulama olanı olan İstanbul İli Fatih Belediyesi sosyal yardım ve sosyal hizmet bakımından ele alınmıştır.

Altıncı bölümde, araştırmanın amacı kapsamında ele alınan Fatih Belediyesi'nde sosyal yardım ve sosyal hizmet uygulamalarının sonuçları değerlendirilerek önerilere yer verilmiştir.

1.2. Araştırmanın Amacı

Araştırmanın amacı, İstanbul İli Fatih Belediyesi'nin sosyal hizmet ve sosyal yardım uygulamalarının incelenmesi ve elde edilen bulgular ışığında değerlendirilmesidir.

2. SOSYAL DEVLET VE SOSYAL YARDIM

Araştırmanın bu bölümünde, sosyal devlet ve sosyal yardım kavramının kavramsal çerçevesi kapsamında; sosyal yardımın tanımı, sosyal yardım özellikleri, sosyal yardımlara ait eleştiriler ve sosyal yardım alanı ilgili literatür ışığında ele alınmıştır.

2.1. Sosyal Devlet Kavramı

İnsanlık tarihinin başlangıcından günümüze uzanan süreçte devlet sürekli gelişerek değişmiştir. İlk çağlarda devletin sosyal bir yapısı bulunmamakta ve sosyal adaleti sağlayacak herhangi bir politikaya rastlanılmamaktadır. Bu dönemde mülkiyet hakkının korunması önem taşımaktadır (Talas, 1997:54-55). Sosyal devlete ilişkin ilk belirtilerin görüldüğü ortaçağda, Batıda Hıristiyanlık dini, Doğuda ise İslamiyet ve diğer dinlerin etkin ve egemen olduğu görülmektedir. Batıda yaşanan olumsuzluklar o dönemin karanlık ve zor bir dönem olarak nitelenmesine neden olmuş, Doğuda ise İslam'ın şartlarından biri olan zekâtın devlet tarafından toplanması ve dağıtımının yapılması bir nebze de olsa insanlara nefes aldirmiştir (Şenel, 1995: 207-208).

Avrupa'da yaşanan gelişmeler kentli bir sınıfın ortaya çıkmasına neden olmuş ve burjuvazi olarak adlandırılan bu sınıfın çıkarlarını Kilise' ye, feodal beylere ve krallıklara karşı korumak üzere liberalizmin temelleri atılmış ve gelişmeye başlamıştır (Tanili, 1981: 26). 1789 Fransız Devriminden sonra özgürlükler ve temel haklar konusunda yaşanan gelişmeler devletlere ve toplumlara yeni ufuklar açmıştır. Bu dönemde hukuk devleti gelişmeye başlamıştır. Bireyin hak ve özgürlüklerini koruması için, devletin sınırları kanunlarla belirtilmiştir. Devlet karşısında bireyi ön planda tutan bu yeni anlayışa "Liberalizm" adı verilmiştir. Liberalizmin gelişimi, Klasik liberalizm, Sosyal liberalizm ve Neo liberalizm şeklinde üç bölümde ifade edilebilir (Yüksel, 2007: 284).

Feodalizmin çökmesi, ticaretin ve sanayinin gelişmesi neticesinde burjuvazinin desteklediği liberalizm 17.yüzyılda ortaya çıkmış ve 19.yüzyıla kadar egemen olmuştur. Bu döneme "Klasik Liberal Dönem" adı verilmiştir. Klasik liberalizm güçler ayrılığı ve kanun hâkimiyeti, dinsel hoşgörü gibi özelliklere sahip, ekonomik alanda "bırakınız yapsınlar" anlayışını benimseyen bir anlayış biçimini ortaya koymuştur. Klasik liberal anlayış, siyasi ve ekonomik olarak bir bütünlük oluşturup bireyi ön plana alarak siyasi iktidar ile dinsel düşünce arasında bağlantı kurmuş ve siyasi iktidarın otoritesine karşı gelmeyi dinsel düşünceye de karşı gelmek olarak değerlendirmiştir. Bu dönemde bireyin ve aklın ön plana çıkarılması liberalizmin yükselişini sağlamıştır (Sallan ve Gül, 2006: 22-23). Çalışma yaşamında insanlık dışı koşullar ortaya çıkmış, bu koşullar özellikle çocukları ve kadınları büyük oranda etkilemiş, çalışma yaşı 8-9 yaşlara kadar düşmüştür (Yüksel, 2007: 284).

Klasik liberalizmin yetersizliklerinin giderilmesi ve sosyal devletin ortaya çıkması ile birlikte klasik liberalizm sosyal liberalizme dönüşmüştür⁸. Ortaya çıkan sorunları devletin, piyasada etkin rol alarak ve sosyal güvenliği sağlayarak aşabileceği belirtilmiştir. Sosyalizmin kazandığı başarı Kapitalizmde Keynesci refah ekonomisi anlayışının kabul edildiği bir uzlaşma dönemini başlatmış ve sosyal liberalizm eşitlikçi bir liberalizm olmuştur (Sallan ve Gül, 2006: 23). Sosyal liberalizmde, devlet ya da hükümetler bireylerin refahlarını geliştirip asgari bir yaşam seviyesi sağlamak için piyasaya müdahale etmek durumundadırlar (Sallan ve Gül, 2006: 33).

1970'lere kadar emeklilik, aile, sağlık gibi birçok alanda insanların sosyal hizmetlerden faydalanma alanları genişlemiştir. Uygulanan bu sosyal politikalar devletin bürokratikleşmesine ve hantallaşmasına neden olmuştur. Özellikle 1974 petrol krizi ile uygulanan bu politikaları değiştirme gereği ortaya çıkmış ve 1980'lerden itibaren Neoliberal uygulamalar gelişmeye ve yaygınlık kazanmaya başlamıştır. Neo liberalizm, refah devleti anlayışını girişimci sınıfa ve devlete yüklediği sorumluluklardan kurtararak, serbest piyasa sistemi içinde bireylerin tercihleri ile bunların halledilebileceğini ileri sürmüştür. Neoliberallere göre; serbest piyasa, adil ve tarafsız bir gelir dağılımı yaratan tek ekonomik sistemdir ve devletten üstündür. Refah hizmetleri ve sosyal güvenlik hizmetleri serbest piyasa içinde sağlanmalıdır (Sallan ve Gül, 2006: 6).

Liberalizm, kamu sektörünün büyümesine karşı olup, devletin asgari ölçülerde jandarma ve tahsildar fonksiyonlarıyla sınırlıdır. Öte yandan Neo-liberalizm, Batı sanayileşmiş toplumlarda devletin toplumsal bir devleti haline geldi ve ekonomik ve sosyal alandaki etkin yeri nedeniyle muhafazakar olmaktan ziyade karşı-devrimci bir karakter gösterdi (Işıklı, 2007: 402).

Sosyal devletle ilgili çeşitli tanım ve açıklamalar yapılmıştır. Bir tanıma göre, sosyal devlet, sanayileşmenin neden olduğu eşitsizliklere karşı tepkilerin bir ürünü olarak sadece yaşam özgürlüğüne değil, varoluşun güvenliğine, iş sahibi olmanın güvenliğine ve gelir sahibi olmanın güvenliğine de değinmektedir(Özlem, 2001:9).

Başka bir deyişle, sosyal devlet, sınıflar arasındaki dengesizlikleri mümkün olduğunca ortadan kaldırarak veya azaltarak sosyal yapıyı daha dengeli ve sağlıklı hale getirmeyi amaçlamaktadır. Bazı tanımlarda, sosyal devletin bir toplumsal grubun veya sınıfın kültürel ve ekonomik mağduriyetini ve baskısını reddeden bir devlet olduğu ve devletin bir sınıfın mülkü olmaktan çıkarılmasını ve tüm toplumun mülkü haline gelmeyi amaçladığı iddia edilmiştir. Sosyal devlet, arzudan doğdu ve toplumu oluşturan sınıflar arasında ekonomik ve sosyal bir denge kurmayı düşündü (Arsel, 1969:19-20). Toplumsal devletin, sınıflar arasında eşitlik sağlamaya çalışarak emek-sermaye çelişmesini kontrol altında tutma hedefine sahip olduğu söylenebilir.

Liberalizm, hem siyasi hem de ekonomik boyutların devlet yönetimine yansımada mülkiyet hakkının ön plana çıkarılmasında da etkili olmuştur. Sosyal devletin gelişmesinde, devlet tarafından piyasa karşısında alınan tutum önemli bir işlevi yerine getirmiştir. Liberal devlet sosyal mal ve hizmetlerin tahsisinde önemlidir pazar arz ve talep, sosyal Devlette ise, vatandaşlar olarak bireyler sağlık, eğitim, çocuk yardımları ve konut hakları yasal olarak garanti edilmektedir (Gümüş, 2010: 51).

18.Yüzyıla kadar ki dönemde burjuvazi, feodal yapının ortadan kalkması amacıyla güçlü merkezi monarşilerin kurulmasını desteklemiştir. Bu dönemde monarşilerin ve burjuvazinin çıkarları birleşmiştir. 16.Yüzyıldan 18.Yüzyılın ortalarına kadar ki dönemde Avrupa ülkelerinden İngiltere, Fransa, Hollanda ve İspanya'da Merkantilist düşünce uygulanmıştır. Merkantilist düşüncenin dayandığı temel görüş, bir ülkedeki

değerli madenlerin toplamı o ülkenin gücünü ve refahını belirleyen bir ölçüdür. Değerli madenlerin miktarını artırmak için ithalatı azaltıp, ihracatı artırarak ülkelerin ticaret fazlası vermelerini sağlamak ve onları zenginleştirmek gerekmektedir (Göze, 2007: 65). Merkantilist dönemde Batı Avrupa'da önemli bir sermaye birikiminin sağlanması, sanayi devriminin finanse edilmesine katkı sağlamıştır (Kara, 2004:64).

Devletin ve burjuvazinin paralel çıkarlarını gerçekleştirmek amacıyla merkantilizmin ekonomik korumacılık ve ekonomiye müdahale anlayışı kabul edilmiştir. Merkantilist düşüncenin uygulandığı dönemlerde devletler sosyal açıdan yetersiz bir politika izlemiştir. Bu dönemde ülkeler zenginleşebilmek amacıyla daha çok mal satmak için az ücret ödemişler, bireyler insanlık dışı hayat şartlarında çalışmaya ve yaşamaya mahkûm olmuşlardır. Diğer ülkelerle işgücü alanında rekabet edebilmek için nüfusun çoğalması teşvik edilmiş, nüfusun az tüketip, çok üretim yapmasının zenginleşmenin gerçekleşmesi için bir gereklilik olduğu belirtilmiştir (Göze, 2007: 69).

16. ve 17. Yüzyıl boyunca Avrupa'da, özellikle İngiltere, Fransa ve Almanya'da Merkantilizm etkili olmuş, devletin etkinliği artmış ve bu süreç 1.Dünya savaşına kadar sürmüştür. Korumacı politikalarla devletin ekonomiye müdahalesi, halkın refahını artırmakta, sosyal yararlarını sağlamak amacıyla değil, burjuvazinin daha fazla zenginleşmesi amacıyla yapılmıştır (Tokatlıoğlu, 2005:28). 18.Yüzyılda ortaya çıkan Fizyokrat düşünce, Merkantilizmin sanayiciyi ve girişimciyi engelleyen sert politikalarına tepki göstermiş, devletin müdahalesini, işsizlik yardımı ve fakirlere yardım gibi sosyal harcamalarını ekonomiye bir müdahale saymış ve reddetmiştir. Sosyal devletin amaçlarının ne olduğu kesin olarak açıklanamamaktadır. Kimileri sosyal devleti ihtiyaçların en az düzeyde karşılanmasını sağlamakla ve yalnızca belirli ihtiyaçların karşılanmasında görevli tutarken, kimileri ise sosyal devletin başka amaçlara da hizmet etmesi gerektiğini düşünmektedir. Sosyal devlet kavramı, devletin görev ve yetkilerini genişleten, toplumun kalkınması için birçok konuda elinden geleni yapan, her durumda iyilik gözeten bir niteliktedir (Kurşun ve Rakıcı, 2016: 136). Bu yüzden sosyal devlet toplumun bir kısmı ile değil de toplumun tamamıyla ilgilenmelidir (Kara, 2004: 65).

Sosyal devlet öncesi dönemde bireyin refahı ile ilişkileri şu şekilde sıralanmıştır

(Sallan ve Gül, 2006: 144):

- Birey, tek başına kendine yeterlidir.
- Aile, kilise gibi geleneksel topluluklar arası dayanışma önemlidir.
- Zorlayıcılık değil, gönüllülük esastır.
- Bireyin ve toplumların refahı en iyi şekilde serbest piyasa tarafından sağlanabilir.
- Kendi kusuru olmadan yoksulluğa düşenlere yerel topluluklar, geleneksel kurumlar yardım etmelidir.
- Çalışabilir durumdaki yoksullara yapılan yardımlar bireyleri bedavacılığa alıştırmamak için çalışma karşılığı olmalıdır.
- Toplumun refahını artırmak için devlete değil, yerel yönetimlere bir takım görevler verilmelidir.
- Sürekli evrensel ve kurumsal biçimde refahın sağlanmasına yönelik bir sistem benimsenmelidir.

Sosyal devlet, sosyal görev ve sorumluluklar, insan, onur ve haysiyete layık, maddi, kültürel ve sivil refah standartları ile asgari ihtiyaçlar, sosyal güvenlik kurumları ve modern bir devlet olarak tanımlanır. Sosyal devletin temel işlevi, gerekli reformları zamanında yaparak toplumsal krizleri önlemek ve üretim araçlarının sahipliğini dikkate almadan krizleri ortadan kaldırmaktır (Serter, 1994: 32-33).

Sosyal devletin sosyal müdahaleciliği, bireylerin iş sahibi olmalarını sağlayarak ekonomik güvenliğe kavuşturmak, istihdam edilenlere sosyal güvenlik şemsiyesi altında yetecek bir ücret ve yaşam standardı sunmayı içermektedir. Sosyal devletin, milli geliri yeniden dağıtıcı işlevinin gerçekleşmesinde vergi politikası önemli bir konumdadır. Sosyal devlet, vatandaşları gelir, servet, aile yükü ve harcama gibi farklı durumlarını değerlendirerek onlara uygun vergilendirme yöntemleri belirleyecektir (Göze, 2007: 72).

Sosyal devlet, ekonomiye müdahale ederek ulusal geliri sadece çalışanlara değil, ekonomik yönden muhtaç ve yoksul olanların da faydalanması amacıyla dağıtımını sağlamalı ve herkese belirli bir yaşam standardında hayat sürme olanağı sunmalıdır. İnsanların topluma eşit bir şekilde katılımını sağlamak, devletin sadaka devletine

dönüşmesini engellemek sosyal devletin bir görevidir (Kara, 2004:71-72).

2.1.1. Sosyal belediyeçilik tanımı

Yerel yönetimler, belirli coğrafi alanda yaşamını sürdüren yerel topluluğa hizmet sunmak amacıyla kurulan, karar organları halk tarafından seçilmiş, kanunlarla kendilerine tanınmış bütçe, yetki, araç ve personel imkanlarını kullanan ve yine yasalarla kendilerine verilmiş olan görevleri yürütmeye çalışan kamu tüzel kişileridir (Ökmen ve Parlak, 2008: 18). Bu niteliklerle yerel yönetimler demokratik bir yönetim yapısını oluşturma ve sosyolojik faktörlerin yanı sıra özellikle hizmet sunumlarında etkinliği arttırmak için özel yöntemlere başvurmaktadır. Bu yöntemler sosyal devlet fikrinin önem kazanmasıyla birlikte merkezi ve yerel yönetimler arasındaki görev ve yetki paylaşımını yeniden düzenlemiş; merkezi idare tarafından yürütülen bazı hizmetler belediyelere veya belediyelerce yürütülen hizmetler merkezi idare tarafından üstlenilmiştir (Urhan, 2008: 85).

Belediyelerin sosyal değişim doğrultusundaki uygulamalarının merkezi idarenin bıraktığı boşluk nedeniyle arttığı görülmektedir. Yetki ve görevlerin yerel yönetimlere devriyle birlikte belediyeler yerele ilişkin sorunlara karşı aktif politikalar izlemeye başlamıştır. Bu izlemiş oldukları politikalarından biri de sosyal belediyeçilik olmuştur (Kesgin, 2008: 55).

Yerel yönetimlerin önem kazanması belediyeler açısından oldukça önem teşkil etmektedir. Yeni düzenlerle birlikte belediyelerin toplum yararı için yaptığı sosyal çalışmalar daha da gelişmiştir. Bu gelişmeler sonucunda da sosyal belediyeçilik ön plana çıkmıştır. Sosyal belediyeçilik sosyal alanda düzenleme ve planlama görevlerini yerel yönetimlere bırakmıştır. Belediyelere ayrılan kamusal harcamaların bir kısmıyla sosyal amaçlı hizmetler verilerek, toplumsal dayanışma ve buna bağlı entegrasyonun sağlanması sosyal belediyeçilik ile mümkün olmaktadır. Keza sosyal güvenlik, sosyal ve kültürel faaliyetler, alt yapı yatırımları yerel yönetimleri sosyalleştirmekte sosyal belediyeçilik ile mümkün olmaktadır (Sezer ve Önder, 2012: 257).

Literatürde ne kadar sosyal belediyeçilik olarak kullanılmış olsa da yerel yönetimlerin dezavantajlı gruplar için sosyal adaleti güçlendirmeyi amaçlayan faaliyetleri sosyal belediyeçilik kavramı adı altında incelenmektedir (Öz ve Alp, 2009: 453). 19. Yüzyılın sonlarına doğru, Sosyal belediyeçilik özünde “sosyal devlet” anlayışına dayanmaktadır. Sanayi Devriminde yerel yönetimler, sosyal politika alanlarında, yardıma muhtaç kişilere olan yardımlarla başlamış, dünya savaşlarından sonra yaşanan toplumsal sorunları çözmek için yerel yönetimler kapsamlı bir mesuliyet üstlenmişlerdir (Ersöz, 2006:768).

Klasik belediyeçilik hizmetlerinden farklı olarak sosyal belediyeçilik; temel hizmet sunumlarını geliştirerek, kentlerde sosyal yapıya etkide bulunacak olan eğitimden sağlığa, kültür ve sosyal refah gibi hizmet sunan kurumlara dönüşme sürecini ifade etmektedir. Çok çeşitlilik gösteren talepler, belediyelerin hizmet sunumlarına eklenerek, belediyenin kaynaklarında ve yetkilerinde zamanla önemli gelişim göstermiştir. Belediyelerin gelişimiyle beraber gelişen, sosyal belediyeçilik tanımı da içeriklerine yeni unsurlar eklenerek gelişmiştir (Şahinoğlu, 2014: 68).

Sosyal belediyeçilik kavramı, âdem-i merkezîyetçilik anlayışının yöntemlerini hayata geçirilmesi sürecinde genel ifade ile yerel sosyal politikalar daha özel anlamda ise yerel sosyal hizmetler ile yerel refah hizmetleri ile özdeşleşmektedir (Yavuz, 2013: 16). Bu anlayışta desteğe ihtiyacı olanların ihtiyaçlarını ortadan kaldırmayı, sosyal sorunların önlenmesi ve sorunların ortadan kalkmasına yardımcı olarak bireylerin yaşadıkları ortamlarda mutlu ve güven duygusunun gelişmiş refah ortamında yaşamalarını planlamaktadır. Bu durum da sosyal belediyeçilik anlayışı kalıplaşmış belediyeçilik anlayışından farklı bir tanım olduğunu göstermektedir. Ayrıca gençlere, çocuklara, kadınlara, yaşlılara ve toplumdaki tüm dezavantajlı gruplara yönelik özel hizmetler sunarak bu gruptaki bireylere yönelik özel politikalar üretmektedir (Bayraktar, 2013: 77).

Başka bir ifade ile belediye sınırları içinde yaşayan halkın yaşam kalitesini yükseltecek şekilde yapılan sosyal hizmet ve yardımların yanı sıra, her türlü sanatsal, kültürel, sportif ve eğitsel faaliyetlerin bütünüdür. Türkiye’de belediyeler tarafından 1994 sonrasında daha fazla uygulanmaya başlayan her türlü sanatsal, kültürel faaliyetler, meslek ile beceri kazandırma ve kişisel gelişimlerine yönelik eğitim

hizmeti sosyal belediyecilik kapsamında değerlendirilebilir (Uslu, 2011: 27).

Sosyal belediyecilik, sunduğu hizmetlerle hemşehrilere iyi bir yaşam olanağı sunmayı hedefleyen ve onların bütçelerine sosyal adaleti sağlayıcı bir biçimde katkı yapan belediyeciliktir. Belediyeler yeni uygulama ve projelerle halkın huzuru ve refahını artırarak sosyal dengeyi sağlarken bir yandan da yerel anlamda sosyal kalkınmayı meydana getirmişlerdir. Bu bağlamda belediyeler sosyal belediyecilik faaliyetleriyle bölge ve ulusal ölçekli kalkınma programları ve planlarına destek olarak ülke kalkınmalarına yardımcı olmaktadır (Pektaş, 2010: 6).

Sosyal belediyeler toplumsal sorunları çözmek olan belediyeler olarak gösterilmektedir. Bu bağlamda toplumsal adaleti gözeterek üretim alanları oluşturmak, ayrımcılık yapmayacak, toplumsal kopmaları önleyecek şekilde sorumlulukları olan belediye şeklinde ifade edilmektedir (Keleş, 2006: 455). Eryılmaz'ın tanımına göre ise sosyal belediyecilik sosyo-kültürel değerlere dikkat çekerek, yalnızca dezavantajlı bireylere sağlanan parasal destek olarak algılamanın doğru olmayacağını vurgulamıştır. Bu sebeple belediyelerin, halkın toplumla veya kendisiyle ilişkilerinde liderlik rolünün unutulmaması gerektiğini dile getirmiştir (Eryılmaz, 2010: 88).

Sosyal belediyecilik en genel tanımıyla belediyelerin sınırları içerisinde yaşayan bireylerin hayat standartlarını yükseltme amacı doğrultusunda tüm dezavantajlı gruplara yönelik projeler geliştirerek, bu gruptaki kişileri topluma kazandırmayı hedefleyen ayrımcılık yapmadan herkese eşit oranda sanat, kültür, eğitim, spor, bilinçlendirme çalışmaları, meslek- beceri kazandırma ve fırsat eşitliği yaratan hizmetleri bireylere sunmayı sağlayan anlayış olarak tanımlanabilmektedir. 1930'lu yıllardan sonra İskandinav ülkeleri ve Batı Avrupa'da uygulanan belediyecilik, refah belediyeciliği olarak kabul gördüğü belli olmaktadır. Bu anlayış doğrultusunda refah belediyeciliği, sosyal yardım, çocuk-anne sağlığı, kreş, eğitim ve konut yardımlarını kapsamaktadır. Ayrıca yeniden dağıtımcı anlayış temel alınarak, sosyal hayatı iyileştiren hizmetler de sunulmuştur. Yerel belediyecilik, kooperatifleşmeyi, yerel iktisadi girişimleri ile gönüllü girişimleri desteklemiş, bunlardan sorumlu, yenilikçi-etkin, yerel iktidar hedeflenmiştir (Yıldırım, 1990: 16-18).

Büyükşehir belediyeleri ile belediyeler bir yarış içerisine girerek çeşitli sosyal uygulamalar içerisine girmişlerdir. Bu dönemde birçok büyükşehir belediyesi sosyal hizmet ve sosyal yardımlar, sağlık, konut, meslek ile beceri kazandırma gibi çeşitli hizmetler vermeye başlamışlardır. Bu hizmetlerin yanı sıra nakdi ve ayni yardımlar ile giyecek, gıda yardımı ve yakacak yardımları bu dönemlerde başlamıştır (Aydın, 2008: 106).

1990'ların ortalarından itibaren büyükşehir belediyelerinin yetki ve görevlerinde artışlar söz konusu olmuştur. Bu artışta ne belediye gelirlerinin yükselmesi ne de herhangi bir yasanın yürürlüğe girmesi neden olmuştur. Bunun sebebi ise 1994 yerel seçimlerindeki İstanbul Büyükşehir Belediyesi ile Ankara Büyükşehir Belediye başkanlarının kişisel hizmet anlayışı ve siyasi kişiliklerinden kaynaklanmıştır. Buradaki belediye başkanlarının başlattığı kültürel ve sosyal içerikli hizmetler giderek diğer siyasi partili belediye başkanları tarafından da benimsenerek uygulanmaya başlanmıştır (Ersöz, 2011: 43).

Tüm bu gelişmeler ışığında Türk Kamu Yönetimi Reformu ile 2005 yılında yürürlüğe giren "5393 sayılı Belediye Kanunu" ile 1930 tarihli "1580 sayılı Belediye Kanunu" yürürlükten kalkmış, 2004 yılında yürürlüğe giren "5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu" ile 1984 tarihli "3030 sayılı Büyükşehir Belediyelerinin Yönetimi Hakkında Kanun" kaldırılmış ve yine 2005 yılında yürürlüğe giren "5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu" ile 1913 tarihli "İdare-i Umumiye-i Vilayet Kanunu Muvakkati" kaldırılmıştır. Böylelikle yerel yönetimlerin sosyal politika alanlarındaki görev, yetki ve sorumluluk alanları genişletilerek sosyal nitelikteki hizmetleri daha kapsamlı bir şekilde belirtilmiştir (Öz, 2010: 44).

2000'li yıllarla birlikte Türkiye'de belediyelerin ekonomik ve fiziki kalkınmaya yönelip hizmet paketlerini genişleterek meslek ve beceri kursları ile istihdamla ilgili hizmetleri üstlendiği görülmektedir. Bunun sonucunda da Türkiye'de belediyeçilik anlayışı kentin tüm sorunlarını kapsayacak anlayış ile bir değişiklik içerisine girerek sosyal kalkınmaya yardımcı birer sosyal belediyeçilik anlayışına dönüşmüştür (Ersöz, 2006: 93).

Yerel yönetimlerde hizmetlerde halka yakınlık ve yerindenlik ilkeleri ön plana çıkmaya başlamasıyla ve bunun sonucunda da katılım, halka yakından hizmet sunma, demokrasi gibi anlayışlar daha da önem kazanmaya başlamıştır. Bu anlayışlarla belediyelerde projelerde artışlar yaşanmaya başlamış ve sosyal yardım ile sosyal hizmetler konusunda sürekli yinelenen projeleri uygulamaya başlamışlardır. Bu yeni dönemde ülke genelinde yaygınlaşmaya başlayan belediye projeleriyle araştırma grupları, paneller, sempozyumlar ve toplumcu belediyeçilik anlayışının günümüzdeki uygulanabilirliği açısından çalışmalar başlamıştır (ASPB, 2013: 14).

2.1.1.1. Sosyal belediyeçiliğin temel özellikleri

Sosyal Belediyeçilik ve sosyal belediyeçilik ile ilişkili kavramların tanımlarından yola çıkılarak sosyal belediyeçiliğin temel fonksiyonları şu şekilde sıralanabilir (Beki, 2008: 37- 42):

Sosyalleştirme, Sosyal Kontrol ve Rehabilitasyon: Sosyalleşme, kişinin okul, aile gibi içerisinde yer aldığı çevreyle birlikte yaşadığı ortamda diğer bireylerle uyum içerisinde yaşamayı ve kendisinden beklenen bir şekilde davranmayı öğrenme sürecini ifade etmektedir. Belediyelerin bu konumdaki işlevi tamamlayıcı bir niteliktedir. Belediyeler uyguladıkları kurallarla ve uygulanan kurallara aykırı davranışta bulunan bireylere çeşitli yaptırımlarla değerler ve kurallar aşılama, sosyal beklentilere uygun bir davranış sergileme anlamında sosyal bir kontrol mekanizması olarak temel işlev görmektedirler (Pektaş, 2010: 14). Sosyalleşme ömür boyu devam eden süreçtir. Bu süreç boyunca sapma davranışı gösteren ve sosyal rolleri içselleştirmeyen bireyler olduğu gibi göçlerle birlikte katıldığı topluma ayak uyduramama sorunu yaşayan bireyler de olmaktadır. Her iki durumda da bireylerin topluma kazandırılması için çalışmalar yapılmaktadır (Schaeffer, 1986: 93). Sosyalleşme olmadığında bireyler toplumdan dışlanmayla karşılaşmakta bu durum da bireylerde farklı sorunların oluşmasına sebep olmaktadır (Beki, 2008: 37).

Sosyal rehabilitasyon ise kişinin sosyal açıdan iyileşmesini sağlamaktadır. Bireyin

sosyal becerilerini geliştirerek aile ve toplumsal yaşama hazırlamak, kişinin sosyolojik ve ruhsal açıdan kaynaklanan sorunlarını çözmek, bireye değer vermek ve bireyin yaşamını sağlıklı bir şekilde devam ettirebilmesini sağlamak gibi farklı hizmetleri içermektedir. Belediyeler bu kapsamda toplumsal düzenin sağlanması için toplumun beklentilerine uygun çalışmalar yapmaktadırlar. Belediyelerin halk meclisleri, meslek edindirme kursları, mahalle kütüphaneleri, sportif faaliyetler, eğitim seminerleri gibi faaliyetleri bireyleri toplum içerisine çekerek sosyalleştirip, topluma ayak uydurmasını kolaylaştırmaktadır (Karataşoğlu, 2009: 28).

Gözetme ve Yardım Etme: Belediyeler, fakir ve muhtaç vatandaşların bilgilerine kolaylıkla ulaşabilmekte, ekonomik ve sosyal durumlarını izleyebilmektedir. Sosyoekonomik durumları yüzünden yardıma ihtiyaç duyan hemşehrilerin sağlık, yemek, eğitim, barınma gibi ihtiyaçlarını tespit edip bu ihtiyaçları karşılamakla görevlidirler. Ayrıca belediyelerin yardımların iletilmesinde aktif bir görevleri bulunmaktadır (Berkün, 2017: 586). Bu çerçevede belediyeler akıl sorunu olan bireyleri, bulunmuş ve bırakılmış çocukları, afete ve kazaya uğrayanları, sokakta bayılanları koruyup gözetmekle, olağanüstü veya zorunlu hallerde felaketedelere, yoksullara, işte çalışmayıp bakacak kimsesi olmayanlara karşılıksız yardımda bulunması gibi çalışmalar yürütmektedirler.

Sosyal Patlama: Toplum içerisindeki yoksul ve yardıma ihtiyacı olan bireylere, yemekten ekmeğe, nakit para ve erzak yardımları, sağlıkları ve eğitimleri gibi ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik yardımlar sosyal patlamayı önlemeye yönelik hizmet veren belediyelerin oldukça önemli sunumlardandır. Günümüzdeki sosyal devlet anlayışında, merkezi ve yerel yönetimler tarafından yardıma muhtaç bireylere sunulan hizmetler ve olanaklarla sosyal patlamanın yaşanmaması için gerekli önlemler alınmaktadır (Beki, 2008: 39).

Yönlendirme, Mobilize Etme, Kılavuzluk ve Rehberlik Etme: Belediyeler danışma merkezleri gibi birimler aracılığıyla sosyal kesimlere danışmanlık hizmeti vermekte, belirli konularda yönlendirmekte, sorunları nasıl çözebilecekleri hususunda bireylere rehberlik ederek yardımcı olmaktadır (Pektaş, 2010: 14).

Belediyelerde kültürel anlamda yapılan etkinliklerle günün anlamına yönelik konular işlenmektedir. Milli ve dini bayramlarla alakalı yapılan etkinliklerle de bireylerin tarihleriyle barışık ve kültürlerinden kopmamalarını sağlayarak mobilize olmalarını sağlamaktadırlar.

Yatırımlar Yapma (Tesisler Kurma): Belediyeler, bazı kitlelerin geçim zorluklarını önleyebilmek için köklü bir çözüm bulamamakla beraber, kolaylaştırmak için bazı hizmetlere yönelmektedirler. Bu çeşitli hizmetlerin karşılanması için belediyeler yatırımlara girerek, bu hizmetleri yerine getirmesi zaruriyet olarak bilinmektedir (Berkün, 2017: 586). Bu kapsamda yapılan çalışmalar şu şekildedir (Pekküçükşen, 2004: 24):

- *Çocuklara yönelik:* Kreşler yapma, parkların düzenlenmesi, çocuk kulüplerinin açılması,
- *Gençlere yönelik:* Spor tesisleri, gençlik merkezleri, meslek edinme kursları, danışma merkezlerinin açılması,
- *Kadınlara yönelik:* Sağlık merkezleri, meslek kursları, kadın sığınma evlerinin açılması,
- *Yaşlılara yönelik:* Huzurevleri açma, iletişim ve hobi merkezleri oluşturma, güçsüzler yurtlarının açılması,
- *Engellilere yönelik:* Engellilere yönelik özel eğitim okulları, beceri kursları, koruma vakıflarının açılması.

Sosyal Risk: Risk grupları içerisinde yer alan işsizler, yoksullar, istismar ve ihmale uğramış çocuklar ve tinerci çocukların aralarında bulunduğu gruplara yönelik belediyeler, psikolojik ve hukuki yardım büroları açarak bu grupların sosyalleşmelerinin sağlanabilmesi için çeşitli organizasyonlar yapması oldukça önemlidir (Pekküçükşen, 2004: 24). Bu anlamda belediyeler bireyin refahını tehdit eden unsurları belirleyerek bu unsurları ortadan kaldırmada, bireylerin ihtiyaçlarını daha fazla tatmin etmede, sosyal dayanışma ve yardımlaşmaları arttırarak sosyal riskleri azaltmada kilit bir rol oynayabilmektedir. Böylelikle sosyal risklerin sebep olduğu yoksulluk da önlenebilmektedir.

Sosyal Çözülme Sorunları ile Baş Etme: Sosyal çözülme, toplumdaki sosyal ilişkileri bozacak bir şekilde gevşemesidir. İşsizlik, yoksulluk, kültürler arası çatışma, yabancılaşma gibi sosyal sorunların çözümünde sosyal belediyeçilik önemli bir görev üstlenmiştir. Bu tip sosyal sorunlardan kaynaklanan çözülme toplumsal bir hastalık olan madde bağımlılığı, intihar, dini veya etnik kavgaları da beraberinde getirebilir (Erkal, 1995: 289). Bu anlamda belediyelere önemli bir sorumluluk düşmekte, sosyal çözülme engelleyecek projeler gerçekleştirmeleri gerekmektedir. Örneğin, bireyleri kötü alışkanlıklardan uzaklaştırmak için rehabilitasyon merkezleri açılabilir.

Tampon Mekanizması: İlk kez Mübeccel Kıray tarafından ortaya atılan tampon mekanizması kavramı (1965: 7); görelilik olarak kapsamlı ve hızlı bir değişim sürecinde ortaya çıkan ne yeni ne de eski yapıya ilişkin olan, sadece değişmekte olan bir yapıda görülen, bütünleşmeyi sağlayan ilişki ve kurumlar şeklinde tanımlanmıştır. Kıray'a göre bütün toplumlarda her an birbirleriyle çatışma durumunda bulunan ögeler vardır. Bu çatışmalar değişimin de itici gücünü oluşturmaktadırlar. Tampon kurumlarda bu sosyal değişim süreçlerinde toplumun bütünlüğünü korumakla görevlidirler. Kırsal ve kent dengesini kurmaya çalışan aynı zamanda ikilem içerisinde kalan göçmenlere yönelik kente uyum sağlamaları için ara form niteliği üstlenen tampon mekanizmalar sayesinde toplumdaki dönüşüm, önemli ölçüde bir sosyal çözülme yaşanmadan dengeli bir şekilde gerçekleşmektedir (Özdemir, 2013: 946). Belediyeler de sosyal değişimin sorunsuz bir şekilde olmasını sağlayan kurumlardır. Kente gelen yeni bireylerin tampon mekanizma sayesinde kendi değerleriyle birlikte bütünleşmelerini sağlamaya yarayan, belediyelerin aracı olduğu hemşehri dernekleri kurularak tampon görevler üstlenip bireylerin kaynaşmaları sağlanmaktadır.

Belediye ile Halk İletişimi: Sosyal belediyeçilik kapsamında yürütülen çalışmalar neticesinde belediye ile halkın kaynaşması oldukça önemlidir. Halkın ihtiyaç ve isteklerine karşı duyarlı ve halkın istediği bir belediye kurumunun oluşturulması, belediye ile halkın bütünleşmesini sağlayabilecektir. Kent konseyi meclisleri,

çözüm masası, iletişim merkezleri gibi birimler ise, belediye ile halk iletişimini sağlayan önemli araçlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Bazı belediyelerin bünyesinde bulunan halkla iletişimde oldukça önemli, vatandaşların sözlü veya yazılı olarak ilettikleri şikâyet, istek ve görüşlerini dinleyerek kısa zaman içerisinde yerine getirmeye çalışan beyaz masa olarak adlandırılan birimler bulunmaktadır (Sezgin ve Özbay, 2016: 203). Beyaz masalar zaman ve kâğıt kaybına neden olmadan vatandaşların işlerini kolaylaştırmaktadır. Belediye ile halk arasındaki iletişimin etkin olarak sağlanabilmesi, başta belediye yöneticisine ait olmakla beraber tüm belediye çalışanlarının ortak sorumluluğu altındadır. Sosyal belediyecilikte halkla iletişimin etkin olarak sağlanabilmesi için gerekli teknolojik donanıma sahip olunması ve personellerin araç ve gereçleri verimli olarak kullanabilmesi gerekmektedir.

Olumsuz Etki: Belediyeler tarafından sağlanan sosyal yardımlarla bazı bireyler kendilerine meslek edinmek yerine çalışmamayı tercih edip, bütünüyle kurumlara bağlı yaşamayı isteyen bir grup ortaya çıkmaktadır. Bu durum belediyeler açısından kötü sonuçlar doğurmakta ve ekonomik yardımların asıl ihtiyaç sahiplerine ulaşmamasına neden olmaktadır (Beki, 2008: 42). Bu anlamda belediyeler sosyal belediyecilik uygulamalarını sosyal yardımlar ile sınırlandırmamalı, çeşitli faaliyetler gerçekleştirmelidirler. Örneğin, belirli bir süre işsizlik yardımı yapılan kişiye yardımın devam edebilmesi için meslek edindirme kursuna gitmesi şart koşulabilir. Böylece hem kişi iş sahibi olabilir hem de belediye ihtiyacı olan bir başka kişiye yardım edebilir.

2.1.1.2. Sosyal Belediyecilik İle İlgili Sorunlar

Sosyal belediyecilik uygulamaları sosyal adaleti sağlarken yerel halkın sosyal refahını da arttırmaya yardımcı olmaktadır. Fakat sosyal belediyecilik hizmetleri uygulanırken pek çok sorunla da karşı karşıya kalılabilmektedir. Aslında sosyal belediyeciliğin sorunu olarak ortaya çıkan sorunların bir kısmı belediyelerin temel sorunları arasında yer almaktadır:

Belediye Gelir Kaynaklarının Yetersizliği: Günümüz koşulları ve toplum, yerel

yönetimleri yönetmelik ve kanunlarla belirlenmiş sorumluluk ve görevlerin yanı sıra sosyal alanlarda da düzenleme ve planlar yapmaya zorlamaktadır. Yerel yönetimleri sosyal içerikli uygulamaların hayata geçirilip yaygınlaştırılması gereken bir anlayışa yöneltmektedir. Bu uygulamaların hayata geçirilmesinde de en önemli etken ise sosyal bütçesinde muhtaç olan grupların ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde gelir tahsisi edilmesi gerekmektedir. Bu bağlamda yerel yönetimlerin sorumlulukları ve görevlerinin artması doğrultusunda mali kaynakların da artırılması gerekmektedir. Türkiye’de ne kadar 6360 sayılı Kanun ile yerel yönetimlere aktarılan paylarda değişikliğe gidilerek büyükşehir belediyelerinde %5 oranındaki pay %6’ya çıkarılsa da belediyelerin mali ihtiyaçları konusundaki yetersizlikler devam etmekte, yerel yönetimlerin merkezi hükümete bağılılıkları ile sosyal belediyecilik adı altındaki hizmet harcamalarının kısıtlı olması sonucunu doğurmaktadır (Yılmaztürk ve Güler, 2017: 16). Belediyelerin sosyal içerikli harcamaları merkezi idarenin aynı içerikte yaptığı harcamaların sadece %1’ine karşılık gelmektedir. Belediyelerin yapmış olduğu bu harcamalar GSYH’nin ise yalnızca %0,1 „ine karşılık gelmektedir. Bu sonuçlar da belediyelerin sosyal nitelik bakımından eksikliğini ve sosyal belediyecilik iddiasından uzak göründüklerini göstermektedir (Koç ve Ökmen, 2015: 71). Kendi harcamalarını karşılamakta zorlanan belediyeler açısından bu durum, başlanılan projelerin devam ettirilememesine ya da yeni projelerin hayata geçirilememesine neden olmaktadır. Sonuç olarak, sosyal risk ve sorunları önlemek, sunulan uygulamalardan tüm dezavantajlı grupların yararlanabilmesi ve başarılı bir sosyal belediyecilik projeleri için belediyelerin yeterli kaynağa kavuşması gerektiği açıkça görülmektedir. Belediyeler, yeterli kaynağa kavuştuklarında ise yoksulluğu azaltmada sınırlı bir rol yerine geniş ve kapsayıcı bir rol üstleneceklerdir.

Merkezi Yönetim ile Belediyeler Arasındaki Eşgüdüm Sorunu: Yerel düzeyde belediyeler ile birlikte merkezi idare kamusal hizmetleri yerine getirmektedirler. Belediyeler ile merkezi yönetim arasında sosyal hizmet ve yardımların sunumlarında faaliyet ve görev çakışmalarının yanı sıra koordinasyon eksikliği de söz konusu olabilmektedir. Sosyal politikaların sunulmasında hem yerel düzeydeki birimlerin hem de merkezi yönetimin görevli olması verimli ve uyumlu çalışılması konusunda sosyal içerikli sorumlulukları birbirlerine yüklenmesi sonucunu da doğurabilmektedir (Kesgin, 2008: 151). Bu sorun veri yetersizliğin de yol açtığı istismarlarla karşılaşılmaktadır. Özellikle büyükşehirlerde yaşayanlar iki farklı belediyeden

yardım alabilmektedir. Bu koordinasyonsuzluk sebebiyle hakkın kötü kullanımı ile sınırlı bütçeyle yürütülen hizmetlerden asıl yararlanmak isteyen kişilerin mağdur olmasına neden olmaktadır. Yerel ve merkezi sosyal politikaların çerçevesi kesin olarak çizilmemiştir (Seyyar, 2008: 38). Yaşanan bu çok başlılıktan dolayı sosyal içerikli hizmetler belirli yerlerde çok fazla görülüp kaynak israfına sebep olurken, bazı yerlerde ise bu sosyal içerikli hizmetler hiç görülememektedir. Belediyelerin yürüteceği politikaların merkezi idare tarafından hazırlanacak politika belgelerinde yer verilmesi büyük önem taşımaktadır. Ayrıca sosyal içerikli hizmetlerin sunumlarında iki idarenin bütçe hazırlama ve uygulama süreçlerinde koordineli bir şekilde hareket etmesi de oldukça önemlidir. Böylelikle yerel yönetimler ile merkezi idarenin hizmet sunumlarındaki çakışmaların önüne geçilecektir. Diğer yandan belediyeler, sosyal hizmet ve sosyal yardımlar sunan çeşitli kuruluşlarla ortak hareket ederek kaynaklarını daha etkin bir şekilde kullanabilirler.

Sosyal Belediyeciliğin Kavram Karmaşası: Belediyecilik anlayışı fiziki, kültürel ve sosyal boyutları ile bütüncül bir anlayış olarak algılanamamaktadır. Diğer bir sorun ise belediyecilik anlayışında sosyal belediyeciliğin ulaşılması istenen ileri bir aşama olarak kabul görmesi sorunudur. Kimi belediyeler de kendilerini sosyal politika aracı olarak görmeyip bu uygulamaları merkezi idarenin görevi olarak gördükleri için gerçekleştirdikleri hizmetleri dezavantajlı gruplara lütuf olarak değerlendirebilmektedir. Bundan dolayı sosyal belediyecilik hizmetlerinin beklentiler ve siyasi amaçlardan uzak tutulup anayasal hakların teslim edilmesi şeklinde görülmesini sağlayabilmek oldukça önemlidir. Sosyal belediyecilik uygulama ve anlam daraltılmasıyla, ihtiyacı olanlara yardım yapma olarak algılanıp üstelik bunun böyle olmasının gerektiği gibi meşrulaştırma söz konusudur. Sosyal belediyeciliğe çok fazla anlam yüklemek ya da görevini daraltmak doğru değildir. Belediyecilik anlayışında sosyal belediyecilik ulaşılması gereken bir düzey olarak değil sosyal devletin yerele yansıyan uygulamaları olarak görülmelidir (Kesgin, 2008: 154).

Yöneticilerin Olumsuz Davranışları: Belediye yönetimlerinde değişen yöneticilerin davranışları sosyal belediyeciliğin geleceği ve sürekliliği için büyük önem teşkil etmektedir. Başkanların sosyal belediyecilik adı altındaki uygulamalara subjektif bakışları da söz konusu olabilmektedir. Hatta aynı siyasi partiye bağlı kadrolardaki değişiklikler bile sosyal belediyeciliğin geleceğinde belirleyici etken

olabilmektedir (Çöpoğlu, 2014: 71). Sosyal belediyeçilik anlayışına yöneticilerin negatif yaklaşımları, içerik konusundaki tutarsız davranışları ve bilinç eksikliği sosyal belediyeçilik faaliyetlerini zorlaştırmaktadır. Yerel yöneticilerin bilinç ve bilgi düzeylerini merkezi yönetimin öncülüğünde eğitim çalışmaları yapılması sosyal belediyeçilik alanındaki çalışmalara büyük katkı sağlayacaktır.

Veri Yetersizlikleri: Belediye sınırları içerisinde yaşayan insanların gelir düzeyleri, sağlık durumu, yaş, eğitim bilgileri gibi bilgilerden oluşan kentsel doku haritasının çıkarılması belediyenin çeşitli yatırımları için yol gösterici olmasının yanı sıra gerçek ihtiyaç sahiplerinin bulunmasında da büyük bir önem taşımaktadır. Bu çalışmalar hem merkezi yönetim hem de yerel yönetimler tarafından da gerçekleştirilmektedir. Çalışmaların sadece merkezi yönetim tarafından toplanması, yerel yönetimlere bilgi paylaşımında bulunulmaması hizmetten yararlanacakların tespitinde zaman kaybına yol açmakta ve hizmette hızlı erişimin önünde engel teşkil etmektedir (Pektaş, 2010: 17). Sosyal belediyeçilikte veri yetersizliği sadece sosyal hizmet ve sosyal yardım alanlarıyla sınırlı değildir. Sosyal belediyeçilik uygulamalarının öncesinde yeterli bir şekilde veri olmadan uygulamalara başlanılıp nadirde olsa değerlendirilmekte ve süreç bu şekilde devam etmektedir. Uygulanan işlemlerde fayda-maliyet analizleri yapılmamaktadır. Yani sosyal belediyeçiliğin faaliyetleri ölçülememektedir. Sunulan hizmetlerden sonra değerlendirilmeden yeni bir hizmete geçilmesi, üretilen hizmetlerin sorunları ve eksikliklerini görmeyi engelleyip daha iyiye ulaşma yolunu kapatmaktadır (Çöpoğlu, 2014: 71). Verilerin yetersiz olması, hem etkileyici bir sosyal belediyeçilik anlayışının gerçekleştirilmesine hem de yürütülen sosyal faaliyetlerin hangi sıklıkta verilmesi gerektiği ve yürütülen hizmetlerin hakkında bilgi edinilmesine engel olmaktadır. Bu nedenlerden dolayı yerel veri tabanı oluşturulması oldukça önemlidir. Buradaki bazı bilgilerin kamuoyu ile paylaşılması hem bu politikadaki başarıyı, denetimi, katılımı sağlayacak hem de akademik çalışmalarda ihtiyaç duyulan nesnel verilerin toplanmasını kolaylaştıracaktır.

Hizmetlerin Sunumunda Uzman Personel Yetersizliği: Sosyal belediyeçiliğin en büyük sorunlarından biri de uzman personel eksikliğidir. Belediyelerde sosyal belediyeçilik faaliyetlerinin planlaması, uygulanması ve değerlendirilmesinde nitelikli personel bulunması zor olmaktadır. Belediyelerde bazı işler dışında çalışan personel için özelliklerine uygun eğitimden geçmemişlerdir. Böylece belediyeçiliğin

tüm alanlarında ihtiyaç olan nitelikli uzman ve teknik personele sosyal belediyecilikte daha çok ihtiyaç duyulmaktadır. Özellikle de sosyal hizmet ve sosyal yardım alanlarında uzmanlara ihtiyaç duyulmaktadır. Nitelikli uzman personel tarafından yapılamayan hizmetlerin de hedeflere ulaşamayıp kaynak israfına sebep olduğu görülmektedir (Çöpoğlu, 2014: 241). Donanımlı personelin belediyelerde çalışmayı tercih etmesi için personele verilen ücret ve sunulan sosyal imkanlar bu noktada önem kazanmaktadır. Bu anlamda da belediyelerde çalışan donanımlı personellerin merkezi idaredeki benzer pozisyonlarda çalışanlardan ücretlerinin az olmaması gerekmektedir. Çalışan personellerin hizmet üretmedeki kapasitesine yönelik olarak da hizmet içi eğitimler uygulanmalıdır. Böylece sosyal belediyecilik hizmetlerinde etkinlik ve verimlilik artırılabilir. Ayrıca yerel yönetimlerde yönetim bilgi sisteminin kapasitesini arttırmak çalışan personelin niteliğini, kalitesini ve hızını doğrudan olumlu yönde etkileyecektir.

Hizmetlerin Sunumunda Standart Yokluğu: Belediyecilik hizmetlerinin altyapı, üstyapı ve imarla ilgili olanlarda belirli bir standart bulunurken sosyal belediyecilikte standart uygulamalar bulunmamaktadır. Sosyal belediyecilik genellikle zorunlu hizmetler sonrasında yapılacak olan faaliyetler olarak görülmektedir. Bundan dolayı belediyelerin kaynakları da benzer şekilde sosyal belediyecilik faaliyetlerine tahsis edilmektedir. Sosyal belediyecilik uygulamalarında belirli bir standart olmadığı için bir belediye tarafından uygulanan hizmetin diğer belediyelerce uygulanmadığı görülmektedir. Hatta aynı isim altında yürütülen sosyal belediyecilik faaliyetlerinin içeriği ve süresi belediyeler arasında farklılık gösterebilmektedir. Ayrıca belediye yönetimleri sosyal belediyecilik hizmetlerini kıyaslama ya da kendileri tercihleri doğrultusunda belirleme yoluna gitmektedir. Böylelikle sadece belediye başkanlarının tercihleri, sunulacak olan hizmetlerin çerçevesini belirlemektedir. Sosyal belediyecilik ile ilgili çalışmalar ciddi bir şekilde planlama yapılmadan başlanılmadığı tartışılmaktadır. Tartışılan bu hizmetlerin uygulanabilmesi için başkanların seçim beyannamesinde duyurması yeterli olarak görülmektedir. Üstelik beyannamede duyurulan bu hizmetlerin toplumsal fayda katkısı düşük ve maliyet yapısı çok yüksek olsa da bu projelerden vazgeçilmemektedir (Ateş, 2009: 93-94).

Sosyal Belediyeciliğin İstismarı: Sosyal belediyecilik alanındaki diğer bir sorun da sosyal politikaları yerel aktörlerin amaç dışı kullanmalarıdır. Sosyal yardım ve

hizmetlerdeki ayrımcılık, reklam ve istismar bazı kötü uygulama örneklerindedir. Diğer bir istismar da genel uygulamalarda yüzdesi düşük olsa da hizmetlerin sunumunda partizanlığa ve ayrımcılığa şahit olunmasıdır (Seyyar, 2008: 39). Sosyal yardım ve hizmetlerdeki standartların net ve açık olamaması ve bu noktada görülen eksiklikler ile etkin denetimin yapılamaması hizmetlerin gereklilik ve şeffaflık ilkelerinden uzaklaşıp keyfi olan uygulama ve kararlara kaymasına neden olmaktadır.

Sürdürülebilir ve Kurumsal Olamama: Sosyal belediyeçilik uygulamalarının kurumsallaşamaması ve uygulamaların hedefe ulaşmaya kadar tek kullanımlık uğraşlar olarak kalabilmektedir. Sosyal belediyeçiliğin kurumsallaşamama ve sürdürülebilir olamamasının temel sebebi belediye yönetiminin konuya bakış açısıyla ilgilidir. Belediye başkanın kendi döneminde başlanılmış ya da geçmişten gelen sosyal belediyeçilik faaliyetlerini yönetim zaman içerisinde olumsuz yaklaşarak yeterli ilgiyi göstermeyip uygulamaların sahipsiz kalmasına neden olmaktadır (Çöpoğlu, 2014: 242). Sosyal faaliyet projeleri belediye başkanların görev yaptığı dönemle sınırlı kalmaktadır. Bundan dolayı uygulamalar tek sunumlu ve kısa vadeli hizmetler olarak kalmaktadır. Yeni seçilen belediye başkanlarının da eski ise kötüdür anlayışları ile kendilerinden önceki sosyal belediyeçilik hizmetlerini bir kenara atmaktadır. Ve genelde bu hizmetler, sadece iyi uygulama örneklerinin aynı partili belediyelerce paylaşılmasıyla yaygınlaşmakta ve planlama eksiklikleri de sosyal içerikli projelerin sürdürülebilir olmasını önlemektedir. Belediyelerin sunduğu hizmetlerin uzun ömürlü ve sürdürülebilir olabilmesi için uygulanan hizmetlerin planlanması, değerlendirilmesi ve üretimine kadar her evresinde sivil toplum örgütlerinin yer alması oldukça faydalıdır. Güçlü bir sivil toplum örgütü ile iş birliği ile yerel yönetimlerdeki değişimlerin sosyal belediyeçilik hizmetlerinde oluşturacağı hasara karşı sigorta işlevi görecektir. Belediyelerin sosyal projeleri bu iş birliği çerçevesinde gerçekleştirilmesiyle hizmetlerin hem daha geniş çaplılaşabilmesinde hem de sürdürülebilir ve kurumsallaşabilmesini sağlayabilecektir (Çöpoğlu, 2014: 243).

Katılım ve Paylaşım Yetersizliği: Sosyal belediyeçilik ile politika belirlenmesinde, değerlendirilmesinde ve uygulanmasında kent halkının yönetime katılımı yetersizdir. Kent halkının çeşitli platformlarda belediye meclis üyelerine ve başkanı ile doğrudan iletişim kurma olanağı her zaman varken, halkın yönetime katılımı sınırlı

kalmaktadır. Ayrıca belediye yönetimlerine halkın katılımını sağlayan 5393 sayılı Kanun ile kent konseylerinin kurulmasına yasal dayanak oluşturulmuştur. Fakat bazı illerde iyi uygulamaları mevcut olsa da genel olarak kendilerinden beklenen katılım misyonunu yerine getirebilmiş değillerdir (Çöpoğlu, 2014: 241). Sosyal belediyeçilik uygulamalarında hemşehriler ile duygusal ve fiziki bağ kurularak halkın ihtiyaç ve istekleri gözetilmeli, bu nedenle de yerel katılım sağlanmalıdır. Alınan kararlar, sunulan hizmetler ve uygulanacak politikalar halkın ihtiyaç ve beklentileri doğrultusunda gerçekleştirilmelidir. Yerel katılım araçlarının daha işlevsel hale getirilerek teknolojik yeniliklerden de yararlanılması oldukça önemlidir. Belediyenin internet sitelerinde gerçekleştirilen ya da gerçekleştirilmesi planlanan hizmetler hakkında bilgi verilmesi katılım ve paylaşım yetersizliğinin çözümü için önemlidir.

2.1.2. Sosyal Politika Kavramı

Sosyal Politika kavramı hem içerik hem de kavram olarak üzerinde çok tartışılan ve ortak bir uzlaşmaya varılamayan alanlardan birisidir. Bu kavram, Kuzey Amerika'da "sosyal refah politikası", Avrupa Kıtası'nda ise "sosyal politika" olarak kullanılmaktadır. Yazarlardan bazıları bu iki kavramın benzer anlama geldiğini belirtirken, bazıları ise sosyal politikayı sosyal refah politikaları ve farklı politikaları da kapsayan kavram olarak değerlendirmektedirler (Ersöz, 2011: 47).

19. Yüzyılda sosyal politika hem uygulama hem de kavram olarak sanayi devriminden sonra ortaya çıkmış ve bu kavramı ilk kez Alman Profesör Riehl tarafından kullanılmıştır. Kavramı oluşturan terimlere bakıldığında, "politika" kelimesinin kökeni Yunanca'da polis kelimesinden türediği ve bu kelimenin şehir ve devlet anlamlarını da kapsadığı görülmektedir. Bu kavramın ikinci terimi "sosyal" kelimesi de Latince 'de arkadaş, ortak, yoldaş anlamlarını taşımaktadır (Aydın, 2008: 23-24). Sosyal ve politika sözcükleri bir arada değerlendirildiğinde, devletin toplumsal hedeflere ulaşmak amacıyla aldığı kararlarla, bu kararların sürdürmüş olduğu uygulamaların sosyal politika kapsamında yer alabileceği söylenebilmektedir (Altan, 2007: 3). 1870'lerde ki Bismarck yönetimindeki Almanya'da başlayan sosyal politikanın alanında da zamanla genişleme olmuştur (Şenkal, 2005: 27). Demokrasi, ulus devlet, endüstrileşme ile sosyal politikanın gelişimi ve doğuşuyla yakından ilgilidir. Gerçekten sosyal bir politikanın doğmasında egemenliğin halkta olup, ulusa

dayalı ve meşruiyetini hukuktan alan modern bir devletin doğması gerekmiştir (Koray ve Topçuoğlu, 1995: 4). Sosyal politika, sosyal barışın sürekliliği ve sosyal düzenin korunması için uygulanmaktadır. Karşılaşılması muhtemel olan sorunlara duyarsız kalıp, kendi kendilerine ihtiyaçlarını karşılayamayan insanlara destek verilmemesi, toplumsal hayata uyum sağlayamayan şiddet ve suç eğilimleri yüksek olan kitlenin de oluşumunu sağlamaktadır (Ersöz, 2011: 50).

İhtiyaçlar sürekli olarak değiştiği için sosyal hayat ile bu hayata olan bakış açıları da değişmektedir. Sosyal politika ilk çıktığı zamandan itibaren değişiklikler geçirmiş ve insanlık tarihinin var oluşundan itibaren sosyal politikanın uygulamalarına rastlandığı görülmüştür. Fakat sosyal politika şehirleşme ve sanayileşmenin meydana getirdiği işsizlik, yaşlılık, iş kazaları, hastalık gibi çeşitli sorunlara bireyleri korumak ve önlemler almak için ortaya çıkan kavram olmuştur (Koray, 2005: 24).

Sosyal politika, İkinci Dünya Savaşı sonrasında hem nicelik hem nitelik olarak oldukça gelişme göstermiştir. Bu süreçte merkez devletlerden başlayıp çevreye doğru yayılarak devletin sosyal fonksiyonlarında ve kalkınmasında önemli gelişmeler yaşanmıştır. Bununla birlikte, sosyal politikanın geniş olarak uygulandığı refah devleti olarak adlandırılan devletler merkez kapitalist devletlerdir. Çevreyi meydana getiren ülkeler de bu süreçle beraber kalkınmacı devlet modelinde ilerlediği görülmüştür (Ulutürk ve Dane, 2009: 119).

Sosyal politikanın ilgilendiği makro yapının birçok disiplinle bağlantılı olduğu görülmektedir. Yakından bağlantılı alanlardan en önemlisi ekonomi olmuştur. Sosyal politikanın konusunu da ekonomik faaliyetlerin sosyal hayat içerisinde sebep oldukları etkiler oluşturmaktadır. Bu olaylar karşısında sosyal politika tarafsız olarak denge sağlayan ve düzeltici düşünceler doğrultusunda hareket etmektedir. Toplumsal barışın sağlanması ve toplumsal refah için ekonomik koşulların sebep olduğu adaletsizlikleri ve dengesizlikleri çözmeye yönelik önlemleri incelemektedir (Talas, 1992: 19).

Sosyal politika, geniş anlamda ve dar anlamda sosyal politika şeklinde de ele alınmaktadır. Dar anlamda sosyal politika; iktisat düzenini ve kapitalist bir toplum

yapısını esas almakta, bu düzen içerisindeki iki sınıfı (işveren ve işçi) ve bu iki sınıftaki ilişkiler ve çelişkilerden yola çıkılıp, hızlı bir sanayileşmenin neden olduğu sosyal sorunları çözmeye ve işçi sınıfını tüm bu sorunlardan savunmaya çalışmaktadır (Aydın, 2008: 25-26). Bu sosyal politika, işçi sınıfı ve bu sınıfın temel sorunlarına sınırlı ve dar kapsamlı bir hedef doğrultusunda var olmuş politikadır. Dar anlamdaki sosyal politika, yoğun çalışan emekçiler için siyasal hakların olmadığı, devlet korumasının ve demokrasinin sözü geçmediği bir dönemde ortaya çıkmıştır. Bu dönemlerde devlet burjuvazi olarak nitelendirilen sınıfın emri altında olmuştur. Bu sınıf ise, ekonomiye hiçbir müdahale istemeyerek, ekonominin yol açtığı eşitsizlikleri doğal olarak görmüştür (Koray, 2005: 24-25).

Bu iki sınıfta eşitsizlerin artmasıyla çatışmanın şiddetlenip sefaletin yükseldiği kapitalist olan ekonomilerde, ekonomik durumların işçi sınıfları lehine değiştirilip, çatışmaların çözümlenerek sosyal barışın sağlanmasında sosyal politikanın dar anlamdaki esasını göstermektedir (Ersöz, 2011: 50-51). Tüm bu nedenlerden dolayı sosyal politikanın ortaya çıkışında siyasi, sosyal ve ekonomideki gelişmelerle Batı toplumlarının bir ürünü olmuştur denilebilmektedir (Meryem ve Topçuoğlu, 1995: 3). Bu açıdan sosyal politikanın dar anlamına bakıldığında (Ersöz, 2011: 51);

- İktisat düzenini ve kapitalist bir toplum yapısını temel unsur olarak görmekte,
- Bu iki sınıf arasındaki çelişki ve ilişkilerden yola koyulmakta,
- Hızlı bir sanayileşmenin sebep olduğu sosyal sorunu çözmeye ve işçi sınıfını tüm bu sorunlardan etkilenmemesini sağlamakta,
- Mevcut düzeni korumayı amaçlamaktadır.

Geniş anlamda sosyal politika, sosyal alanı kapsayan, sosyal grupların sorunlarıyla ilgilenen ve bu sorunlara çözümler arayan uygulamaların bütünü ifade etmektedir (Erdal, 2014: 175). Toplum içerisindeki tüm sınıfları ilgilendiren, farklı konularda sınıf farkı yapmaksızın dikkate alan ve halka bütüncül bir gözle bakan disiplin olmuştur (Talas, 1992: 16). Ayrıca yoksulluk sebepli sosyal dışlanma da sosyal politikanın geniş anlamdaki kapsamına girmektedir (Buğra ve Keyder, 2006: 9).

Görüldüğü üzere sosyal politikalar ilk başlarda endüstride çalışan işçileri korumayla

başlayarak, toplumdaki tüm bireyleri kapsayan genişliğe ulaşmıştır. Oldukça kapsam genişliğine uğrayan sosyal politikaların hem toplum geneline hem de özel gruplara da yönelmiş olduğu geniş anlamda olan sosyal politika kavramının özelliklerini taşıdığı görülmektedir (Koray ve Topçuoğlu, 1995: 22). Sosyal politikanın geniş anlamdaki tanımıyla hedefleri herkesin belirli bir sağlık ve eğitim hakkıyla donatılması, yoksulluğun önlenmesi, işsizliğin ortadan kaldırılması, gelir eşitsizliğinin giderilmesi görülmektedir (Koray, 2005: 35).

Sosyal politikanın uygulama ve kavram olarak genişlemesi sosyal gelişme ve değişmelerin sonucudur. 20. yüzyılın başlarında yaşlılık ve hastalık sigortası gibi konuları içeren sosyal politikanın uygulama alanlarını belirlerken, bu yüzyılın sonlarında uygulama alanlarından çekilmişlerdir. Çevre kirlenmesini önleyen veya cinsiyet ayrımcılığına yönelik politikalar sosyal politikanın konuları arasına girmiştir. Günümüzde üçüncü kuşak olarak adlandırılan tüketici, çevre, çocuk ve kadın hakları gibi çeşitli hedeflere yönelik geniş anlamdaki sosyal politika bu alanlardaki artan toplumsal duyarlılığa da yanıt bulmaya çalışmaktadır (Koray ve Topçuoğlu, 1995: 4).

Başka bir ifade ile geniş anlamda sosyal politika dezavantajlı durumlardaki bireylerin ekonomik ve sosyal bakımdan iyileşmesini sağlayarak sosyo-ekonomik bakımdan özgürlüğe ve haklara dayanan sosyal adaleti ve eşitliği sağlamaktadır. Sosyal hayattaki ekonomik sonuçların doğurduğu olayları konu alan sosyal politika, refah seviyesindeki ayrımları azalmaya yönelik politikalar üretmektedir. Sosyal politikanın geniş anlamı; sosyal eşitlik, sosyal adalet ve sosyal vatandaşlık anlayışlarından yola çıkılarak sınıflar arasındaki devletin uzlaşma sağlayıp, toplumun ihtiyacıyla alakalı olmaktadır. Varlığını ise, insan haklarının gelişmesi ve demokrasiye borçlu olan geniş anlamdaki sosyal politikaların amacı, tüm sınıflardaki sosyo-ekonomik hakların hukuki zemine oturtulmasını sağlamaktadır (Akbaş, 2009:13-14).

Sosyal bir devletin yürütmüş olduğu hizmetler sosyal politikanın oldukça geniş alanını kapsadığı görülmektedir. Sosyal politika sosyal devletin kamu politikası araçlarını kullanarak ve bu kullandığı başlıca araçların günümüzdeki yansıması olan sosyal hizmet ve sosyal yardımları kapsamaktadır (Aktan ve Özkıvrak, 2006: 51-52).

2.2. Sosyal Yardım Tanımı

"Sosyal yardımlar“,” Sosyal Güvenlik “sistemleri” ile sosyal koruma altına alamadıkları sosyal kesimler için"sosyal Devletler" tarafından uygulanan geçici koruyucu önlemlerin bütünüdür. Bu amaçla düzenlenen devlet, sosyal koruma işlevini “Sosyal Güvenlik”, “Sosyal Hizmet” ve “sosyal yardımlar”şeklinde üç farklı şubeden yürütmektedir. "Sosyal Güvenlik", çalışan insanların piyasa sistemi içindeki primlerin ödenmesidir ve karşılığında katkıları devlet tarafından güvence altına alınır. "Sosyal hizmet", gelir veya piyasa durumuna bakılmaksızın belirli bir gruba sunulan genel destektir. "Sosyal yardım“,” belirli bir gelir seviyesinin altında olan ve sisteme katkılarından bağımsız olarak geçmekte güçlük çeken kişilere verilen yardımdır " (Şener, 2009: 4). Daha doğru ifade etmek gerekirse, “sosyal güvenlik”, sistem kapsamında olmayan kişiler için geliştirilmiş bir güvenlik şeklidir (Dilik, 1991: 51; Çiçek, 2010:22).

Sosyal yardım geçinme güçlüğü çekenlere ve toplum tarafından dışlanma tehlikesi içerisinde olan kişilerin, yoksul veya sosyal grupların hayatlarının güvence altına alınma hususunda önemli rol üstlenmektedir (DPT, 2001: 51). Bunlara ek olarak, muhtaçlık tespitlerine göre muhtaç durumdaki bireylere karşılıksız olarak yapılan ve yoksulluğa karşı mücadeleyi hedefleyen nakdi ve ayni yardımların bütünüdür (ASAGM, 2010: 28). Sosyal yardımlar, yoksul olan kişilerin ailevi veya kişisel şartlarından kaynaklanan, çevre şartlarından etkilenen ya da kontrollerinin dışında meydana gelen sorunların çözülmesi için yapılan yardımlar olarak da ifade edilmektedir (Keşgin, 2013: 38).

Bazı durumlarda dini inanç, görenek ve geleneklerden, bazı durumlarda ise iyilik yapma arzusu nedeniyle insanlar muhtaç durumda olanlara yardım etmek isteyebilmektedirler. Bu yapılan yardımların çoğu durumlarda yardım yapanın irade ve isteğine bağlı olması, toplum içerisinde yardıma muhtaç olan insanlara düzenli olarak yardım sunan birimlerin varlığını da zorunlu kılmaktadır. Bu birimler, yarı

resmi veya resmi kuruluşlarca kurulup çoğu durumlarda devlet bu birimlerin yapısı ve işleyişini düzenleyen politikalar üretmektedir. Yarı resmi veya resmi kuruluşlar aracılığıyla yapılan muhtaç, dar gelirli veya yoksul olan bireylere devlet bütçesinden aktarılan transferlere sosyal yardım denilmektedir (Tuncay, 1996: 14). Sosyal yardım olgusu ve kavramının temel unsurları ise aşağıdaki şekilde sıralanabilir (Ersöz, 2011: 161):

- Sosyal yardımdan yararlanan kişilerin sisteme herhangi bir katkısı olmadan ihtiyaçları karşılıksız bir şekilde yerine getirilmektedir
- Kanun ile düzenlenerek yarı resmi ya da resmi özellikte kuruluşlar tarafından yürütüldüklerinde sosyal güvenlik hizmeti özelliğine dönüşebilmektedirler,
- Maddi yardımların yanında aynı yardımlar, rehabilite etme, yetiştirme ve bakım gibi hizmetler yönü olan nesnel bir sosyal gelirler şeklinde de sunulabilmektedirler.
- Bireysel gereksinimler ve ihtiyaç tespitleri dikkate alınıp çeşitli biçim ve düzeylerde sağlanmaktadır.
- Sosyal yardım, sosyal güvenlik hizmetinin yürütülmesinde kullanılan primli bir sistemin tamamlayıcı özelliğini taşımaktadır.

Sosyal güvenlik sistemlerinin açığını kapatma yönünde sosyal yardım oldukça büyük bir öneme sahip olmakla birlikte zaman içerisinde sosyal güvenlik sistemlerinde eksiklikler olabilmekte ve bu durumda sosyal yardımlar devreye girmektedir. Sosyal güvenlik sistemin dışarısında kalan kişilere muhtaçlıklarına bağlı olarak çeşitli olanaklarda yardımlar edilmekte ve böylelikle de yoksulluğun yol açmış olduğu olumsuzluklar önlenmeye çalışılmaktadır. Devletin vergi aracılığıyla finanse etmeye çalıştığı sosyal yardım toplumdaki en dezavantajlı kesime yönelik uygulamalardır (Demirbilek, 2005: 287). Böylelikle, sosyal devlet anlayışı çerçevesinde etkili ve düzenli bir şekilde belirli kurallara bağlı olarak ve sosyal güvenliği sağlayacak şekilde sosyal hizmetlerin, devlet tarafından gerçekleştirilmesi oldukça büyük önem arz etmektedir (İkizoğlu, 2000: 16).

Devlet eliyle ya da özel kişilerce yapılacak sosyal yardımın nakdi ve ayni yardımlar olarak sunulurken kamu idaresinin üstlendiği sosyal hizmetlerden faydalanmak için yalnızca o hizmetle alakalı yardıma muhtaç olmak yeterli olarak görülmektedir.

Uygulamalara bakıldığında sosyal hizmetlerden yararlanan bireyler daha çok yoksul, kimsesiz, yardıma muhtaç bireyler ve çaresiz olan kadınlar, çocuklar, engelliler iken; sosyal yardımlardan yararlananlar da ise öncelikle muhtaçlık ve gelir durumlarına dikkat edilmektedir (Önen, 2010: 77). Gerek nakdi yardımlar gerekse aynı yardımlardan faydalananlar açısından oldukça önem teşkil etmektedir. Ancak her iki yardımdan yararlanamayan veya yararlanmayan birey ve aile açısından büyük önem noktası aile yapısıdır. Çünkü Türk toplumunda geniş aile geleneğinde dayanışma oldukça önemlidir. Bunun sayesinde krizler kolaylıkla atlatılarak, muhtaç durum veya işsiz kalma hallerinde ailenin diğer üyelerine sığınarak resmi olan sosyal yardımların yokluğu sebebiyle çaresiz kalınmamaktadır (Buğra ve Keyder, 2003: 9). Sosyal yardım böylelikle ihtiyaç alanını doldurarak acil özellikteki ihtiyaçlara cevap verdiği genel kanı olarak onaylanmaktadır. Bu yardımların, toplum içerisindeki yasal boşlukların ortaya çıkardığı sorunları özellikle de ruhsal hastalıkları, sosyal çözülmeyi ve suçu önleyen role sahip oldukları için, uygulanmalarında bazen zorunluluk olduğu ileri sürülebilmektedir. Ayrıca sosyal yardımın, sosyal kontrolü sağlayarak vatandaşlık bilincinin oluşmasında toplumsal aidiyetin gelişmelerinde oldukça önemli rol üstlenmektedirler (Yaşar ve Açıköz, 2011: 409). Yapılan tanımlar incelendiğinde sosyal yardımın, muhtaç olan bireylere devlet ve gönüllü kuruluşlar aracılığıyla da maddi ya da maddi olmayan desteklerle, bu kişilerin hayat seviyelerini yükselterek onların toplumdan dışlanmalarını engelleyen araçlar olarak tanımlanmakta ve aynı zamanda yoksullukla olan savaşta önemli bir yöntem aracı olarak uygulanmakta olduğunu söylenebilir.

Sosyal yardımlar aynı ve nakdi olarak iki şekilde sağlanır. Aynı yardım giyim, gıda ve yakıt şeklinde sağlanır. Nakdi yardımlar; tek seferlik veya koşullu eğitim nakit transferleri gibi düzenli nakit para şeklindekilerdir. Devletler, vatandaşlarını içinde buldukları yoksunluk durumundan kurtarmak ve üretici rolüne geri dönmesini sağlayacak geçici yardımlar olarak sosyal yardım adı altında çok çeşitli uygulamalara gidebilmektedir (Talas, 1992). Bu uygulamalar, bazı ülkelerde “sosyal güvenlik” bazı ülkelerde “sosyal hizmet” ve “sosyal yardım” adı altında sunulabilmektedir. Örneğin; OECD ülkelerinde yapılan sosyal harcamalar listesi içerisinde “giyecek, gıda, yakacak” yardımı bulunmamaktadır.

Sosyal yardımların tarihsel olarak ilk örnekleri 19. Yüzyılda görülmeye başlanmıştır.

Sosyal güvenlik ve sosyal hizmetlerden bağımsız olarak, bir ulus-devletin üyesi olmak sisteme herhangi bir katkı sunmaksızın “sosyal yardım” almak için yeterli bir sebeptir. Bu hakkın temel dayanağı ise aslında kökeni çok eskilere dayansa da II. Dünya Savaşı sonrası T. H. Marshall tarafından tekrar gündeme getirilen “yurttaşlık hakkı” zeminidir. Esasen, yurttaşlık hakkının henüz geçerli olmadığı dönemlerde bir topluluğun veya soy birliğinin üyesi olmak sosyal yardımlaşma için yeterli bir kriterdir. Kimi toplumlarda dini gerekçelerle kimi toplumlarda loncalar kanalıyla örgütlenen sosyal yardımlaşma, günümüz kurumsallaşmış “sosyal yardım” larının ilk örnekleridir. Taşçı (2007: 92), sosyal yardımlaşmanın Mısır’da dini, Yunan toplumlarında esnaf birlikleri kanalıyla yapıldığını ifade etmektedir(Karadoğan, 2015: 124). İlkçağda aile, akrabalık diğer bir deyişle soy birliği önemlidir(Koşar, 2000: 8). Sonraki dönemlerde, bireysel anlamda yapılan yardımlaşmaların, Ortaçağ ile beraber başlayan süreçte farklılaştığı görülmektedir. Ortaçağ’da aile, akrabalık, cemaat, dini ve mesleki örgütlenmeler bu sorumluluğu yerine getirmeye başlamıştır. Bir sonraki dönemde, sanayileşme ve kentleşme süreciyle beraber, toplumsal anlamda “yoksulluğa” yönelik sosyal yardım faaliyetleri başlamıştır. Sanayileşme olgusuyla başlayan birey-devlet mücadelesi sonunda 18. yüzyılda bireysel, sonraki yüzyılda siyasal ve 20. yüzyılda sosyal hakların elde edilmesiyle sosyal yardım günümüzdeki haline bürünmüştür. Bu hakların hukuki ve ekonomik zemini ise bireyin “yurttaşı” olduğu devlet tarafından tesis edilmek durumunda kalmıştır.

Günümüzde uygulamada olan sosyal yardımların temel amacı, giderek derinleşen ve artan yoksulluk durumunun yarattığı risk durumlarında bireyin ekonomik ve sosyal temel ihtiyaçlarının aynı veya nakdi yardımlarla karşılamaktır. Bu noktada devlet uygulamaları kapsayıcılıkları açısından farklılaşabilmektedir. Demokrasi anlamında yol kat etmiş kimi ülkelerde “evrensel” kapsayıcılık çerçevesinde asgari gelir güvencesi yoluyla belli bir gelir düzeyi altında olan tüm yurttaşlara sosyal yardım sunulmaktayken kimi ülkelerde sadece hamileler veya engelliler gibi hedef kitleye odaklanan nakit yardımlar sunulmaktadır. Diğer bir ifadeyle, “yurttaşlık hakkı” temelinde hak temelli yürütülen sosyal yardım programları olduğu gibi, “ihtiyaç tespitine dayalı”, muhtaçlık temelli sosyal yardım programları da uygulanabilmektedir. “Hak temelli” veya “muhtaçlık temelli” sosyal yardım programlarının ikisi de “katkı payına dayanmayan veya prim ödemesiz” sosyal güvenlik biçimlerine dayanmaktadır (Tuncay, 1998: 13; Metin, 2011: 130).

Vatandaşlık hakkı temelinde, insanların onurlu bir şekilde eşit olduğu ve farklılıklarına veya eşitsizliklerine bakılmaksızın eşit derecede yasal/politik olarak ele alınması gerektiği vurgulanmaktadır (Çetindağ ve Kılıç, 2007: 23). Yurttaşlık hakkını teminat altına alan böylece yoksullukla mücadeletmeyi hedef edinen temel bildirgelerden birincisi 1944'te Uluslararası Çalışma Örgütü'nün Filadelfiya Bildirgesi'dir. Bu bildirgede “yoksunluk nerede olursa olsun, tüm insanların refahı için tehlike oluşturur. Yoksunluğa karşı savaşım her ulus tarafından ve ortak uluslararası bir çaba ile yürütülmelidir” ifadeleri yer almaktadır. “İrk, inanç ve cinsiyetleri ne olursa olsun, tüm insanların, özgürlük, onur ve ekonomik güvenlik içinde ve fırsat eşitliği ile maddi ilerlemelerini ve manevi gelişmelerini izleme ve geliştirmeye hakkı vardır. Bu sonuca ulaşılmasına olanak veren koşulların gerçekleştirilmesi, her ulusal ve uluslararası politikanın temel amacını oluşturmalıdır. Tüm eylem programları ve özellikle ekonomik ve mali alanda ulusal ve uluslararası planda alınan önlemler, bu açıdan değerlendirilmeli ve yalnızca, bu temel amacın yerine getirilmesini engelleyici değil kolaylaştırıcı nitelik taşıdıkları ölçüde kabul edilmelidir” ifadeleri yer almaktadır (Gülmez, 2008: 143). Bildiride, hastalık durumunda sağlık yardımı adı altında dokuz risk tespit edilmiş olup, bunlar; hastalık durumunda gelir kaybını önleme önlemleri, işsizlik, yaşlılık, iş kazası, meslek hastalığı, doğum, sakatlık, ölüm, aile yardımlarıdır (Turan, 2013: 11). Bu bildirge aynı zamanda BM tarafından 1948 yılında yayımlanacak olan İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'ne öncülük etmiştir. Beyanname, TBMM tarafından Resmi Gazete 'de yayımlanmıştır. (Etcı, 2013: 22; <http://www.ombudsman.gov.tr/contents/files/688B1-Insan-Haklari-Evrensel-Beyannamesi.pdf>.)

Son olarak üçüncü önemli Sözleşme ise, Avrupa Sosyal Haklar Sözleşmesi'dir. Bu sözleşmenin doğrudan sosyal yardımlarla ilişkili olan maddelerinden biri olup toplumsal dışlanma ve yoksulluğa karşı korunma hakkı düzenlenmiştir (DPT, 2007: 51). Sözleşmenin bu çalışmaya yönelik olarak herkesin sosyal refah hizmetlerinden yararlanma hakkına sahip olduğunu belirtmektedir.

Bu temel bildirge ve sözleşmelerin altına imza atan devletlerin böylece tüm yurttaşlarına eşit imkanlar sunmave bunu finanse etme zorunlulukları doğmaktadır.

Buna rağmen, Türkiye dahil olmak üzere, Güney Avrupa ülkeleri gibi otoriter, monarşik tarihsel geleneklerden gelen devletlerin “sosyal yardım” gibi koşulsuz yardımları bütçe yerine farklı kaynaklar üzerinden finanse ettiklerine dair birçok çalışma mevcuttur. Buna göre, sosyal yardımlar alanı devletin görevlerini, dini cemaatler, aile, akrabalık bağları, gönüllü dernek ve vakıflarla paylaştığı, sorumluluklarını onların üzerinden yerine getirdiği bir alan olabilmektedir. Hukuki bir zemin üzerinden inşaa edilmemiş olan bu alanın tipik özelliği ise klientalist bir ilişki biçimine meydan vermesidir. Klientalizm, “himayecilik”, “patronaj” gibi ilişkileri kast etmek amacıyla kullanılan bir kavramdır. Söz konusu ilişki biçimi, günümüzde kullanıldığı haliyle, siyasal bir kazanç veya destek elde etmek amacıyla, siyasi bir otorite tarafından çoğunlukla kamu kaynaklarının kullanımı yoluyla belirli kimselere sunulan mal veya hizmeti kast etmek için kullanılmaktadır (Metin, 2011: 182). “İhtiyaç tespitine dayalı” yardımlar çoğunlukla siyasi otoriteye yakın veya yakın olma ihtimali bulunan belirli bir toplumsal kesime yönelik siyasal destek karşılığı verilen, hukuki zeminden yoksun bir yardım biçimidir. Dolayısıyla, muhtaçlık tespitine dayalı sosyal yardımlar klientalist bir ilişki biçimi üzerine kuruludur. Metin (2011: 182)’e göre, klientalist ilişki biçiminin en önemli iki dezavantajı, sosyal yardıma muhtaç yoksul kesimlerde sosyal içerilme, kucaklanma hissi uyandırmasıdır. Ayrıca, sosyal yardıma muhtaç kesimlere sunulan kamu kaynaklarının sürekliliğinin, siyasi otoritenin sürekliliğine bağımlı kılarak, devam etmesine neden olmasıdır. Yoksulluğun tüm dünyada artmış ve derinleşmiş olması şüphe yok ki ister gelişmiş demokrasilerde yurttaşlık hakkı üzerinden olsun, isterse demokratik hakların henüz tam anlamıyla yerleşmediği ülkelerde “klientalist” ilişkilere dayalı bir biçimde olsun “sosyal yardımlara” duyulan gereksinimi arttırmıştır. Bu çerçevede 1993’te BM Dünya İnsan Hakları toplantısında ele alındığı haliyle “mutlak yoksulluğun ve sosyal dışlanmanın sosyal haklardan yararlanmayı engellediği ve insanlık onurunun zedelenmesine yol açtığı” beyan edilmiştir (Şenkal ve Doğan, 2012: 70). Bu açık beyanın temel sebebi ise neoliberal politikaların dünya üzerinde yoğun bir biçimde uygulanması ve yoksulluğun derinleşmesidir (Şengül ve Ersoy, 2003: 2).

Bu sebeplerle her ne kadar uygulamada olan neoliberal politikalarla uyum sağlanmasa da yoksullukla mücadele etmek modern devletlerin temel sosyal politika hedefi haline gelmiştir. Bu çerçevede Şenkal ve Doğan (2012: 67) iki temel yol izlendiğini,

bunlardan birincisinin yoksulun en önemli gelir kaynağı olan emeğin “üretici” yönünün desteklenmesi olduğunu, ikincisinin ise, yoksul kimselere temel “sosyal yardım”ın sağlanması olduğunu ifade etmektedir. Bu nedenle, devletin yoksulluğa doğrudan müdahalesiyle, yoksulluk sınırının altında olanların harcama bütçelerine katkıda bulunarak yoksulluğun asgari seviyeye indirilebileceği düşünülmektedir (Sarısoy ve Koç, 2010: 327; Şenkal ve Doğan, 2012: 67).

Bu noktada yapılan sosyal harcamaların hangi toplumsal kesime, ne miktarda, hangi alanlara öncelik verilerek yapılacağı üzerine farklı ülkeler farklı uygulamalar ortaya koyabilmektedir. Bu çerçevede alana dair yapılan çalışmaların birçoğu, sağlık, beslenme, aile planlaması ve temel eğitim alanlarına yapılan sosyal harcamalar, yoksulluğu minimize etmekte olduğunu kanıtlamaktadır (Kenworthy, 1999: Behrendt, 2000: Smeeding, 2006). Diğer bir değişle, yoksulluğu azaltmak amacıyla yapılan sosyal harcamaların bütçe içerisindeki payı arttıkça, yoksulluk oranları azalmaktadır (Gümüş, 2010:7; Alcock, 2006: 9). Türkiye’de sosyal yardımların bütçe içerisindeki payı her ne kadar OECD oldukça gerisinde olsa da sosyal yardımlar öncesinde yoksulluk oranı % 30 iken, sonrasında % 25’e gerilemiştir. Ancak, bu noktada belirtilmesi gereken bir husus, sosyal yardımların yoğunluğu, miktarı ve hitap ettiği kesimin nüfusa oranının da yardımların etkililiği üzerinde payının olduğudur(Güneş, 2012: 160). Zira, sosyal harcama biçiminin cinsiyete, bölgesel değişkenlere, hizmet alanlarına göre etkinlik derecesi farklılaşmaktadır. Örneğin; kentsel alanda yapılan sosyal harcamaların kırsal alanda yapılan sosyal harcamalardan daha etkili olduğu Sarısoy ve Koç (2010: 341) tarafından ortaya konmaktadır. Bunun yanı sıra, sosyal harcamaların etkinliği, cinsiyete göre de farklılaşmaktadır, bu sebeple hedef kitlenin özenle seçilmesi gerekmektedir. Buna göre, erkeklere yapılan sosyal harcamaların, kadınlara yapılan sosyal harcamalardan daha etkin olduğu da aynı çalışmada ortaya konmaktadır. (Sarısoy ve Koç, 2010: 341). Sadece, cinsiyete, bölgesel farklılıklara göre değil, hangi alanlara yapılan yardımların daha etkin olduğu da hesaplanmalıdır. Sosyal yardım adı altında eğitim alanına yapılan Şartlı Eğitim Yardımlarının, uzun vadede yoksulluğu azaltıcı etkisi (Kayalidere ve Şahin, 2014: 57; İncedal, 2013: 122) azımsanacak düzeyde değildir. Bu noktada en kapsayıcı model ise Sen(1999) tarafından ortaya konmakta ve eğitim, sağlık, çocuk refahı gibi alanlarda her bireyin “refahını”, “iyi olma halini” gözetilen bir anlayışın devletlerin “sosyal harcamalarına” yön vermesi gerektiği açılımı

yapılmaktadır. Bu tartışmaların ışığında bir ülkede sosyal yardımların etkili olabilmesi için içinde yaşanan toplumun sosyolojik yapısının ve kültürel değerlerinin farkında olunmasının ve yapılan düzenlemelerde yerel özelliklerin dikkate alınmasının son derece önemli olduğu söylenebilir. Bu noktada, mesleki görev tanımları, rol ve becerileri nedeniyle, vakıf, dernek, belediyeler, SYDGM 'ler, ve toplum hizmet merkezlerinde yoksul kimseler ile birebir çalışabilecek, hedef kitleyi tanıyan, gereksinimlerini bilen bir çalışma alanı ve meslek grubu olarak “sosyal çalışma disiplini ve sosyal çalışmacılar” önem kazanmaktadır.

2.3. Sosyal Yardım Özellikleri

Sosyal yardım kavramı ve olgusunun özellikleri Çengelci (1993) tarafından aşağıdaki gibi belirtilmiştir.

- Sosyal yardım esas olarak sosyal güvenlik hizmetlerinin yerine getirilmesinde yararlanılan primli sistemin tamamlayıcısı niteliği taşımaktadır,
- Sosyal yardımlardan yararlananların sisteme katkısı söz konusu olmayıp, ihtiyaçları karşılıksız olarak giderilmektedir,
- Sosyal yardımlar, sosyal güvenlik açısından kanunla düzenlenmiş olmaları ve resmi veya yarı resmi nitelikteki kuruluşlar tarafından yerine getirildikleri takdirde bir sosyal güvenlik hizmeti niteliğine sahip olabilmektedir,
- Sosyal yardımlar maddi sosyal gelirler biçiminde sunulabileceği gibi aynı yardımlar ve bakım, tedavi, rehabilite etme ve yetiştirme gibi hizmet yönü ağır basan nesnel sosyal gelirler biçiminde de sunulabilmektedir,
- Sosyal yardımlar, ihtiyaç tespiti ve bireysel gereksinimler dikkate alınarak farklı düzey ve biçimlerde sağlanmaktadır.

Sosyal yardımların çeşitlerine baktığımızda, sosyal yardımları üç kategori ile açıklayabilmek mümkündür (Kesgin,2008:60):

- **Genel Yardımlar:** Belli bir geliri olan herkesi kapsayan nakit yardımlardır. Belçika ve İngiltere'deki gelir desteği bu şekilde yapılan genel yardımlara örnek verilebilir.

- **Kategorik Yardımlar:** Belirli bir gruptakileri kapsayan nakit yardımları olup, İngiltere'deki aile kredileri ve engelli yaşam ödeneği, Almanya ve Hollanda'daki işsizlik yardımları, İtalya'daki sosyal yardımlar kategorik yardımların örneğidir.
- **Bağlı / Şartlı Yardımlar:** Belirli bir gruptakileri kapsayan mal veya hizmete ulaşımı olup, İngiltere'deki konut yardımı ve okullarda verilen ücretsiz öğle yemekleriyle belediye yardımı ödeneği bağlı / şartlı yardımların örneğidir.

2.4. Sosyal Yardımlara Ait Eleştiriler

Sosyal yardımlara ait eleştiriler üç başlık altında ayrıntılı olarak ele alınmıştır:

2.4.1. Sosyal refah terimi

Refah toplumu, refah devleti gibi kavramlar 1945 yılından sonra ekonomi ve sosyal politika literatüründe geniş yer tutmaya başlamış olsa da, refahın tanımlanmasındaki ayrışma refah ölçümü konusunda da tartışmalara yol açmaktadır. Bireyin veya toplumun refah göstergeleri, bireyin ve toplumun refahı nasıl tanımladığına göre değişmektedir. Bu bölümde bireysel ve toplumsal refahın göstergeleri olarak kullanılan değişkenler açıklanacak ve bu değişkenlerin kişinin veya hane halkının refah düzeyinde oluşturabileceği olası etkisi incelenecektir. Çünkü sosyal refah belirleyicisi değişkenlerine yönelik uygulamaya konan politikaların, refahın artışına ya da azalışına yol açacağı öngörülmektedir. Bu nedenle, refahın göstergesi olarak kabul edilen değişkenleri etkilemek amacıyla hazırlanan politikaların önemi ve bu politikaların her bir ülkenin ve toplumun karakteristik özelliklerine uygun olması gerekliliği üzerinde durulmuştur (Akyüz, 2008).

Refahın artışını sağlayan temel faktörün gelir olduğu dikkate alındığında, gelirdeki değişim refahtaki değişim olarak kabul edilmektedir. Geliri etkileyen her unsur, aynı zamanda refahta da değişime sebep olduğundan dolayı, geliri artıran veya azaltan politikalar kişisel ve toplumsal refahı da belirlemektedir (Karagöl ve diğerleri, 2013).

Sosyal yardımların gerekliliği, bireyin ekonomik ve sosyal yaşama katılımında istenen niteliklere sahip olamaması, refah uygulamalarına erişimde doğuştan veya sonradan meydana gelen dezavantajlı durumlardan dolayı problem yaşaması ve ekonomik güçsüzlüğünden kaynaklanmaktadır. Eğitim, sağlık ve istihdamı artıracak politikaların ülkenin ekonomik büyümesinde pozitif etki yapması, kişi başına düşen geliri artırdığı gibi sosyal yardımlara ayrılacak kaynağı da nicelik olarak yükseltmektedir. Refah düzeyi düşük olan kesimi güçlendirmek için kullanılan politika araçlarından sosyal yardımların refah üzerindeki etkisi ve bu iki değişken arasındaki ilişki, teorik ve ampirik çalışmalardan yararlanılarak ortaya konulmuştur. Sosyal yardımların hedef kitlesi olan refah kaybı yaşayan, farklı sebeplerden dolayı beşeri kazanımlardan mahrum olan, gelir, fayda ve güç gibi bireysel refahtan uzaklaşanların sosyal yardım aracılığıyla güçlendirilmesinde amaç, yaşanan refah kaybını telafi etmek ve son aşamada refahın yükseltilmesidir (Albayrak,2003; Demirbilek, 2005).

Gelişmekte olan ülkelerde sosyal yardımların kurumsal kimlikten uzak olması sonucunda Türkiye’de 2000’li yıllarda başlayan sosyal yardımlarda kurumsallaşma süreci ve sosyal yardımların özellikle beşeri sermaye üzerine odaklanılmasının amacı, dezavantajlı kesimin ekonomik üretimde yer almasını sağlamak ve ülkede oluşan toplam geliri artırmaktır. Gelişmekte olan ekonomilerde sosyal yardım ihtiyacına kaynaklık eden gelirden artışın gerçekteşmesi, bu kesimin gelirden aldığı payın artmasına sebep olacaktır (Kutlu, 2015).

Sosyal refah kavramının tanımlanmasında birbirinden farklı görüşler bulunmaktadır. Bireyin ve toplumun refaha atfettiği değerin değişmesi, refah ölçümünde kullanılan değerkenlerin birbirleriyle karşılaştırılma güçlüğü, toplumların sosyo-ekonomik statülerinden dolayı refah yaklaşımları ayrıştığı için, refahın tanımlanması zorlaşmaktadır. Refah tanımlanmasında ve kısıtlarının belirlenmesinde kullanılan kavramların karşılıklı geldiği tanımların birbirinden farklı olması da, refah tanımlamasının ve kısıtlarının belirlenmesinin güçlüğünü göstermektedir (Seyyar, 2006).

Refah iktisadının kurucusu olarak kabul edilen Pigou, refahın mutluluk ve doyumla

ilişkilendirildiğini ifade etmiştir, ancak refahın parasal olarak ölçülebilmesine ve değerlendirilebilmesine olanak sağlayan ekonomik refaha öncelik tanımıştır (Albayrak, 2003). Sosyal refahın tanımlanmasında kullanılan Sosyal Refah Fonksiyonu'nun (SRF) birbirinden değişik kurgulanmasının sebeplerinden birisi, ekonomik refah ve manevi refah ayrışmasından kaynaklanmaktadır. Ancak bu ayrışmanın yanı sıra sosyal refah fonksiyonundaki farklılık, “kimin refahı toplum refahını oluşturur?” sorusundan meydana gelmektedir.

Faydacı SRF yaklaşımında, sosyal refah ölçütü bireylerin tüketimi sonunda elde ettikleri faydanın toplamıdır. Pareto Optimumu olarak tanımladığı değişkende, bir kimsenin faydasını artırmak için başka birinin faydasını azaltma zorunluluğunu iddia ederken, Pareto İyileşme ise kişinin refahının artması koşulunu başka birinin refahında azalma olmayacak şartına bağlamaktadır. Pareto Optimumu ve Pareto İyileşme kavramları, birbirlerini olumsuzlayarak, kişinin refah artışında öne sürdükleri başka birinin refahındaki değişimindeki şartla ayrılmaktadırlar. Pareto Optimumu'nda yoksulların çok sayıda olduğu bir toplumda makro düzeyde ekonomik gelişme sağlanmışsa, sosyal refaha da ulaşılmış demektir. Yoksulların yoksulluk düzeyi artmamak koşuluyla, üst gelir grubundakilerin refah seviyelerindeki herhangi bir artış da sosyal refah artışına karşılık gelmektedir (Çelebi, 2000).

“Pareto İyileştirme Kriteri” ise yeni bir kaynak kullanarak diğer bir kişinin durumunu kötüleştirmeden başka birisinin durumunu iyileştirme kriterini ifade etmektedir. Yoksulluğu azaltma ve yoksul bireyin durumunu iyileştirme politikasına da dayanak olan Pareto İyileştirme Kriteri, bu politikaları gerçekleştirmek üzere kullanılacak olan araçlar ve sosyal refah arasında bir ilişki kurar.

Pozitif ve negatif refah değişimindeki ölçü, gelirden ortaya çıkan artış veya azalıştır. Refahın göstergelerinden biri olan gelirden artışın sağlanmasını, ülke ekonomisinin büyümesi ve dolayısıyla kişi başı gelirin yükselmesiyle eşanlı olarak kabul etmek, sosyal refah fonksiyonunu açıklamada önemli bir kısıt ve kolaylık getirir. Çünkü toplam üretimin nüfusa bölünerek bulunan kişi başı gelir, gelirden düzeyi hakkında önemli bir veri sunmaktadır. Bireysel refahın toplamının sosyal refahı oluşturduğu yaklaşımına göre, bireysel refahtaki artış toplumsal refah artışını sağladığından

ülkedeki toplam gelirin göstergesi olan Gayri Safi Yurtiçi Hasıla (GSYH) sosyal refah olarak ifade edilir. Ancak, toplam gelirin veya kişi başı gelirin artışı sosyal refah artışını destekleyici bir değişkenken, tek başına yeterli olmaz (Karagöl ve diğerleri, 2013).

Toplumsal veya bireysel refahın artışı için adil bir gelir dağılımının olması ve yoksul olarak kabul edilen kesimin uygulanan kamu politikaları sonrasında sosyo-ekonomik düzeylerinde bir değişimin meydana gelmesi gerekmektedir. Ayrıca, ekonomik büyümede veya kişi başı gelirdeki artış, sosyal refah artışı için gereklidir, fakat yeterli değildir. Gelir değişkeni refahın tüm boyutlarını içermediğinden, yalnızca gelir artışına bağlı olarak refah artışı gerçekleşmiştir yargısı eksik bir değerlendirmedir. Bu nedenle gelir üzerinde etkisi olan diğer faktörlerin de etki düzeyi belirlenmelidir (Eralp,2015).

Pozitif ve normatif olarak ikiye ayrılan refah iktisadında ise, refah fonksiyonu yine iki farklı bakış açısıyla değerlendirilmektedir. Kesin sınırlarla ayrılan bu iki değerlendirmede pozitif yaklaşım, refahın ölçülmesini kolaylaştırdığı için refah artışını gerçekleştirecek politikalara yön vermektedir (Özdemir, 2007). Refah fonksiyonunu, bireyin gelir ve tüketim miktarı gibi parasal değerlerle gösterildiği gibi, kır veya kentte yaşam, konut türü, bireyin iş sahibi olup olmaması, herhangi bir sosyal güvence kaydının bulunması, eğitim düzeyi, yaş, bakmakla yükümlü olduğu kişi sayısı, kendisinin veya ailesinden birisinin engelli olup olmaması gibi değişkenler de refah düzeyini etkilemektedir. Bu nedenle, refah fonksiyonunu yalnızca parasal değere karşılık gelen gelir ve tüketim değişkenlerine indirgeyerek pozitif bir yaklaşımla açıklamanın yanı sıra, toplumsal yaşama katılımında hareket kabiliyetini ve fırsat eşitliğini sınırlandıran değişkenlerin de etkisi, refahın belirlenmesinde kullanılmaktadır. Normatif değişkenlerin refah fonksiyonunu etkilemesi, sübjektif ve objektif olarak kabul edilebilecek değerlerin birbirinden ayrı değerlendirilmesine izin vermemektedir (Seyyar, 2006).

Sosyal refahın temel göstergesi olarak gelir veya tüketim alındığında, geliri artıran değişkenler de refahın belirleyicisi olmaktadır. Eğitim düzeyi, sağlık durumu, barınma imkânı, sosyal yaşama katılım gibi ana başlıkların her birinde kişinin gelirini artırmaya yönelik bir değişim, refah artışını da sağlayacaktır. Son aşamada

gelirde görülen bu değişim ekonomik refah olarak değerlendirilse de, gelirdeki pozitif değişim diğer fayda göstergelerini de olumlu etkileyecektir (Seyyar, 2006). Bu nedenle, eğitim düzeyi hakkında bilgi veren ülkedeki okullaşma oranı, okur-yazar oranı, nüfusun eğitim süresi ortalaması, temel eğitim aşamaları olan ilkokul, ortaokul ve lise mezun sayısı, yükseköğretime katılım, öğretmen başına düşen öğrenci sayısı gibi göstergeler, aynı zamanda sosyal refah konusunda da bir öngörü sunmaktadır. Sağlık başlığında ise, doktor başına düşen hasta sayısı, hastane sayısı, sağlık hizmetlerine erişim, doğumda beklenen ortalama yaşam beklentisi refah göstergesi olarak değerlendirilmektedir. Diğer yandan, gelirin ana kaynağı olan bir iş sahibi olma durumu da dolaylı olarak refah göstergesidir. Üretim fonksiyonunun sabit değişkenlerinden sermaye de, bir ülkenin ekonomik üretimi için gerekli olan koşuldur. Bir ülkenin toplam geliri, o ülkede üretilen mal ve hizmet toplamı olduğuna göre sermaye gelir fonksiyonunun bir değişkeniyken, refahın da belirteçlerindedir (Kutlu, 2015).

Toplumun tüm kesimleri için ortak değişkenler olan bu göstergelerin yanı sıra, toplumun dezavantajlı grupları olarak kabul edilen yoksul, hasta, kadın, engelli, çocuk, bakıma muhtaç ve yaşlı nüfusa ait göstergeler de hem toplumsal refahın hem de bireysel refahın açıklanmasında yardımcı olmaktadır. Bu kesimin refah göstergeleri olarak eğitim ve sağlık hizmetlerinden faydalanamaması, istihdam piyasasından dışlanması, engelli, yaşlı, bakıma muhtaç veya yoksul olmasından kaynaklı ekonomik ve sosyal hayatın gerekliliklerini yerine getirememesi, toplumsal refah kaybına sebep olan faktörlerindedir. Bu nedenle, toplumun refah düzeyi düşük olan gruplarının refahını artırmayı yönelik uygulamalar aynı zamanda, toplumsal refahı artırma amacı taşıyan politikalardır. Bu bağlamda, yoksul kesimin refahını yükseltme amacıyla kamu aracılığıyla yapılan eğitim, sağlık, istihdam gibi alanlarda yapılan harcamaların, uzun vadede toplumsal refahı artırması ve ekonomik etkinliği yükseltmesi beklenmektedir. Böylece bu alandaki kamu finansmanını sağlayan diğer bireylerin kayıpları telafi edilir ve refah artışının yalnızca bir kesimin değil, tüm toplumun refah artışına sebep olduğu savunulur. Çünkü yoksulluğun ve yoksul sayısının azalması, refah düzeyinde bir artış olarak yorumlanmaktadır. Aslında kamunun kaynak ayırdığı sosyal harcamalar, ülkenin ekonomik büyümesi ve toplumsal refahın artışı olmak üzere birbirinin yerine kullanılabilecek iki değişkenin artışını sağlamaktadır. Bu durum, sosyal harcamaların sosyal refahı belirleyen

değişkenlerden birisi olarak tartışılmaya başlanmasının temel gerekçesidir (Şenkal ve Doğan, 2012).

Ekonomik kriz dönemlerinde gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde ilk tartışılan konulardan birisi olan sosyal harcamaların, sosyal refahı nasıl etkilediğinden ziyade ekonomik maliyeti üzerinde durulmuştur. 1970'lerde, ilk olarak 1973'de ve akabinde 1979'daki petrol krizi sonrasında ekonomik dar boğaza giren ülkelerde sosyal harcamalar tartışılmaya başlanmıştır. Sosyal harcamalara ayrılan kaynakların azaltılması savunulmuştur ve bu harcamaların ülke ekonomisi üzerindeki yükünden dolayı ekonomik göstergeleri olumsuz etkilediği iddia edilmiştir. Ancak, ekonominin genel optimum düzeyde iyi olması, ülkede farklı sosyo-ekonomik kategorilerde bulunanlara aynı şekilde yansımamaktadır. Bu nedenle, belirli bir gelir seviyesinin altında kalan, refah hizmetlerine erişimde sosyal ve ekonomik statüleri sebebiyle sorun yaşayan birey ve hanelere kamu müdahalesiyle iyileştirme politikalarının uygulanması kabul görmüştür. Ülkelerin farklı siyasi ve ekonomik yönetim özelliklerine göre uygulamalarda farklılıklar görülse de, "sosyal devlet" anlayışının uygulanması bakımından ortak bir konsensüs bulunmaktadır (Koray, 2005; Seyyar, 2006).

Eğitim, gıda, konut, sağlık, sosyal bakım, sosyal koruma gibi mal ve hizmetlerin sunumundan, sahip olduğu dezavantajlı durumlardan bağımsız toplumun her kesimi adil bir şekilde yararlanmalıdır. Devletin temel yükümlülük sahibi olduğu bu mal ve hizmetlerin asıl amacı, fırsat eşitliğini sağlamak ve tüm fertlerin doğuştan veya sonradan edindiği dezavantajlı özelliklerinden dolayı yaşadığı sorunları çözmektir. Bu yüzden, devletin sosyal refahı yükseltmek adına aile, çocuk, kadın, engelli, yaşlı, istihdam, eğitim vb. politikalarının regülasyonundaki başlıca aktör olması, genel bir kabuldür. Çünkü refah fonksiyonunu oluşturan bileşenlerin toplumun her kesimine adaletli sunulmasında, bileşenlerin özellikleri dikkate alındığında birincil aktör olarak devlet sorumludur. Refahın temel göstergelerinden olan gelirin adil paylaşımı da, devletin temel görevlerindedir (Sarı ve Soyaş, 2006).

Piyasa ekonomisinin rekabetçi ve kar maksimizasyona odaklanan hedefleri, özellikle toplumun dezavantajlı grupları olarak kabul edilen kesimin sorunlarını artırmaktadır. Kaynakların belirli kesimlerde yetersiz oluşu, sosyal refahın tüm bireylere adil

paylaşımı konusunda devlet müdahalesini gerekli kılmaktadır. Devlet, ekonomik etkinlik sonucu ortaya çıkan gelirin adil paylaşımının sağlanması için müdahale araçlarını kullanabileceği gibi, aynı zamanda gelir eşitsizliğine neden olan faktörlerin etkisini azaltmada da devreye girmektedir. Sağlık ve eğitim gibi temel refah hizmeti olarak kabul edilen iki alanda hizmet sunumunda devletin birincil derecede rol oynaması, gelir düzeyinden bağımsız her bireyin bu hizmetlere erişimini amaçlamaktadır (Sarısoy ve Koç, 2010).

Zaman içerisinde, gelişen ve değişen ekonomik ve siyasi şartlar, devletin sosyal refahı artıracak uygulamaları yürütme görevini özel sektör ve kâr amacı taşımayan kurumlarla paylaşmasını gerekli kılmıştır. Buna rağmen, devlet dışı aktörlerin refah hizmetlerini sunmada yoksul kesimin göz ardı edilmesi ve bu hizmetlerin karşılığını ödeyemeyecek bireylerin yaşadığı sıkıntılar, toplumsal refahı belirleyen değişkenlerde devletin önemini artırmıştır. Sosyal refahı yalnızca bu refahın bedelini ödeyebilecek grupla sınırlı tutmak, toplumdaki sosyo-ekonomik tabakalaşmayı derinleştirir. Özel sektör tarafından verilen sağlık hizmetleri, eğer bu hizmetin karşılığını ödeyemeyecek bireyleri kapsamıyorsa, genel bir sosyal refah artışından bahsedilemez. Buna rağmen, 1970 sonrası dönemde refah hizmetlerinin devlet tarafından finanse edilmesi yoğun eleştirilere maruz kalmıştır. Ancak eğitim, sağlık ve istihdam gibi alanlardaki kaynak kısıntısı uzun dönemde sosyal ve ekonomik göstergelerin bozulmasına yol açacağından sosyal harcamaların milli gelir içindeki payı sürekli olarak yükselmiştir. Buğra ve Keyder (2011) sosyal harcamaların artmasına rağmen sosyal ve ekonomik şartların gerektirdiği sosyal korumaya ayrılan kaynağın yeterli olmadığını ifade etmiştir.

Eşitliği ve etkinliği, bireyin sosyo-ekonomik durumuna ve ihtiyaçlarına göre en iyi sağlayacak sorumlunun devlet olarak benimsenmesinden dolayı, sosyal refahın artışını sağlayacak politikalar kamudan beklenir. Sağlık başta olmak üzere eğitim, ulaşım, sosyal koruma, sosyal yardımlar gibi hizmetlerin kamu aracılığıyla gerçekleştirilmesi, piyasa ve aile aktörlerine göre daha yüksek bir sosyal fayda sağlar. Liberal ekonominin merkezi olan Avrupa ülkelerinin sosyal refahın dinamiklerini oluşturan hizmetlerin büyük bölümünü kamunun finanse etmesi, somut örneklerdendir. Diğer yandan, refah sağlayıcı mekanizma olarak devletin yerine özel ve gönüllü kuruluşların olması gerektiğini savunan görüşler de mevcuttur. Bu görüşe

göre, devletin refah sağlama rolü azaltılarak bürokrasi kaynaklı maliyet azalacaktır, azalan maliyet yeni bir kaynak oluşturacağı gibi verimliliği de yükseltecektir (Karagöl ve diğerleri, 2013).

2.4.2. Yoksulluk terimi

Yoksulluk, en genel tanımıyla “mahrum” olma halidir. Bununla beraber, yoksulluğu tanımlamaya çalışan birçok çalışma mevcuttur. Bu yaklaşıma göre, yoksulluk, genellikle “insanların ihtiyaçlarını karşılamak için yeterli kaynağa sahip olamama durumu” olarak veya “mutlak asgari refah düzeyinin altında kalma durumu” ve yaşamda kalabilmek için gerekli mal ve hizmetlere olan ihtiyaçların karşılanamaması durumu” olarak tanımlanmaktadır. Yoksulluğa ilişkin tanımlamaların farklılaşmasının yanısıra, yoksulluğun kıstaslarının nasıl belirleneceğine ilişkin farklı sınıflamalar da mevcuttur. Bu kıstaslara ilişkin en fazla kabul gören sınıflama aşağıda verilmiştir (Şenses, 2006: 62):

- **Mutlak (Absolute) Yoksulluk:** Bu yaklaşıma göre, insanların ihtiyaçlarını karşılamak için yeterli kabul edilen seviyeler için standartlar oluşturulmaktadır. Bu, gıda, giyim ve konut gibi standart yaşamın temel gereksinimlerini karşılamak için yeterli olan gelir seviyesidir. Bu ölçüye göre, belirlenen standart gelir seviyesinin altına düşen bireyler yoksul kabul edilir.
- **Görelî Yoksulluk:** Yoksulluğun “göreceli bir kavram ” olduğu iddiasına dayanan bu yaklaşıma göre, bireyin grubun diğer üyeleri ile ilgili olarak kendi yansıyan ihtiyaçlarını karşılama düzeyi açısından konumu, o kişinin yoksulluğunun kriteridir. Bu ölçüye göre, nüfusun düşük gelirli bir kısmı temel alır veya ortalama gelir seviyesi sınırı belirlenir ve bu sınırın altında olanlar yoksul kabul edilir (Dağdemir, 2002: 2).
- **Öznel Yoksulluk:** Bireylerin ihtiyaçlarını yeteri kadar karşılayıp karşılayamadığı fikrine dayanarak bireyin yoksul olduğu veya olmadığıdır. Bu yaklaşım, araştırmacı tarafından bireylerin gelir, tüketim ve tasarruflarını ele alan yorumları da içerebilir (Dağdemir, 2002: 1).

Mutlak yoksulluk ölçütü görelî ve sübjektif ölçütlere kıyasla kesin bir ölçüt sunuyor gibi görünse de aslında evrensel kabul gören bir ölçütten bahsetmek mümkün değildir. Kısmen kesin bir sınır dayatması nedeniyle mutlak yoksulluk ölçütü ele alındığında bu ölçütün de kendi içerisinde farklı tartışmalara yol açacak bir yapısının olduğu görülmektedir. Mutlak yoksulluk (sınırı) yaklaşımının ortaya çıkması 19. yüzyıla dayanmaktadır. Yapılan çalışmaların temel kıstası gelir/tüketim harcamalarıdır (Şenses, 2006: 63). Ancak, ölçütün kullanılabilmesi için öncelikle bir yoksulluk sınırının belirlenmesi gerekmektedir. Bu noktada yoksulluk sınırının gelir düzeyi üzerinden mi yoksa harcama düzeyi üzerinden mi hesaplanacağı sorusu ortaya çıkmaktadır. Bireyin mi yoksa hanenin mi gelir/tüketim düzeyi esas alınmalıdır sorusu bir diğer önemli sorudur. Eğer hane tüketim düzeyi esas alınacaksa aile ferdi sayısı yüksek olan hanelerin aile ferdi sayısı düşük olan hanelere oranla tüketimlerinin fazla olmasını beraberinde getirecektir.

Bu durum karşısında aile ölçütüne göre sınıflandırma yapılması gerekliliği kaçınılmaz olarak ortaya çıkmaktadır (Dağdemir, 2002: 3).

Tüm bu tartışmalara rağmen, farklı kurumlar belli bir “mutlak yoksulluk ölçütü” sınırı tanımlamakta ve bu sınır üzerinden yoksulluğu ölçmeye çalışmaktadır. Örneğin; Birleşmiş Milletlerin (BM) “mutlak yoksulluk” kavramındaki temel insani ihtiyaç göstergeleri şu şekilde açıklanmıştır (Akt.Seyyar,2006):

“Beslenme: Vücut Kitle endeksi 16'nın üzerinde olmalıdır. Temiz içme suyu: İçme suyu sadece nehirlerden ve göletlerden gelmemeli ve yakında olmalıdır(15 dakikalık yürüme mesafesi)Temizlik: Tuvaletler evde veya eve yakın umumi tuvaletlere erişim olmalıdır. Sağlık: Ciddi hastalıklarda ve hamilikte tedavi alınabilmelidir. Barınma: Evler her odasında dört kişiden insan barındırmalı. Evlerin zemini toz, çamur veya kil olmamalıdır. Eğitim: Herkes okula gitmeli veya okumayı öğrenebilmelidir. Bilgiye Erişim: Herkes evinden gazetelere, radyolara, televizyona, bilgisayara veya telefon şebekesine ulaşabilmelidir. Hizmetlere Erişim: Herkes topluma sunulan eğitim, sağlık, yasal, sosyal ve finansal(kredi) hizmetlerine erişebilmelidir”.

Ancak bireylerin yaşamlarında neyin “ihtiyaç” olarak tanımlanacağı konusu hala

süregiden tartışmalara neden olmaktadır(Şenses, 2006: 63). Bu noktada iki farklı eğilim göze çarpmaktadır. Buna göre, yoksulluk sınırı hesaplanırken gerekli kalori miktarının alımına odaklanan ve bu kalorinin alınabilmesi için gerekli olan harcama tutarını esas alan “gıda –enerji alımı” yöntemidir. Bir diğeri ise, “temel gereksinimler maliyeti” yöntemidir. Bu yönteme göre, farklı bölgelerin farklı temel gereksinimleri olabileceği gözönünde tutularak bir mal paketi tutarı hesaplanmaktadır (Dağdemir, 2002: 3; Gündoğan, 2008; Aksan, 2012:11).

Mutlak yoksulluğa alternatif bir diğer tanımlama kıstası ise görelî yoksulluk sınırıdır (Kaya, 2009:16). Temel kıstas, içinde yaşanılan toplumda ortalama gelir düzeyinde olan kimselerle karşılaştırıldığında kişilerin bu ortalamanın altında kalıp kalmamasıdır.

Diğer taraftan yoksulluk ölçümünü mutlak bir gelir sınırından öteye taşıyan “insani yoksulluk” kavramı, Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı(UNDP) tarafından yoksulluk ve yoksulluğun ölçülmesi yaklaşımlarını genişleterek katkıda bulunmasına yol açmıştır. İlk defa 1997 yılında ortaya atılan kavram, 1990 yılından bu yana UNDP tarafından her yıl yayımlanmaktadır. UNDP hazırladığı söz konusu raporlarda; insani gelişme kavramını, kişi başı gelir hesaplarının ötesine giderek insan kaynaklarının gelişimini, insanı insan yapan özgürlük, kişilik gibi unsurları ve insanın temel gereksinimlerine ulaşma düzeyini bir arada değerlendirmekte ve böylece kalkınma içindeki insanın rolünü ele almaya çalışmaktadır (Demir, 2006: 2). Temel insan yeteneklerini sürdürebilecek olan mal, hizmet ve altyapıya - enerji, hijyen, eğitim, iletişim, içme suyu - erişimin yokluğu ya da kısıtlanması yoksulluğun “ insanî ” boyutu olarak nitelendirilmektedir(Demir, 2006: 2; Bayındırlık ve İskan Müdürlüğü, 2009). İnsani gelişme aşamalarında üç temel seçenek ön plana çıkmaktadır. Bu seçenekler; a) Uzun ve sağlıklı bir yaşam, b) Bilgi edinme c) Tatminkâr bir yaşam sürmeyi sağlayacak kaynaklara ulaşmaktır (Şenses, 2001: 101; Taş ve Özcan, 2012: 425).

İnsani Gelişme Endeksini karşılamaya çalışan ve yoksulluğu sadece bu kriterlerin ölçümüyle de tespit edemeyeceğimizi iddia eden bir diğer yoksulluk tanımı da “Çok Boyutlu Yoksulluk” tanımıdır. Çok boyutlu yoksulluğun tespitinde kullanılan yoksulluklar listesi şunlardır: (a) Eğitim süresi: (b) Çocukların Eğitimi(c) Sağlık (d)

Beslenme (e) Elektrik: (f) Kanalizasyon(g) İçme suyu(h) Evlerin zemini(i) Yemek Pişirmede odun, kömür veya tezek kullanılması (i) Haneye ait varlıklardır (Bildirici, 2011: 22).Sonuç olarak, görüldüğü üzere yoksulluk tanımları ve buna bağlı olarak yoksulluğun ölçülmesine dair kıstaslar farklılaşmaktadır.

2.4.3. Sosyal yardım alanı

Sosyal yardım denildiğinde asgari düzeyde dahi kendisini ve bakmakla yükümlü olduğu kişileri geçindirme imkanından mahrum bireylere, muhtaçlık tespitine ve kontrolüne dayalı olarak yapılan ve onları kendilerine yeterli duruma getirme amacı taşıyan aynı veya nakdi, sistemli veya düzensiz karşılıksız yardımlar anlaşılmaktadır (Aydın, 2008: 28). Sosyal yardımdan yararlanma ise birçok ülkede gelir testinden geçme şartına bağlanmıştır (Erdal, 2012: 51).

Sosyal yardımın devlet politikası olarak amacı, emekçi sınıfın ihtiyaçlarına cevap verebilmektir (Göze, 2007: 396). Bu bağlamda fakir yardıma muhtaç kişilere insan haysiyetine yakışır şekilde yaşamayı sağlamak için çoğu kez devlet bütçesinden tek taraflı olarak yapılır sosyal yardımlar maddi karakterlidir ve vergilerle finanse edilirler. Şartları gerçekleştiğinde kişiler için hak doğurduğu ileri sürülmektedir (Zengin, Şahin ve Özcan, 2012: 134-135). Ancak sosyal yardımlarda amaç yardım görenin en kısa sürede yeniden çalışabilme, gelir sağlama ve böylelikle kendi ihtiyaçlarını karşılayabilme imkânına kavuşturulmasıdır (Çiçek, 2010: 12).

“Sosyal yardımlar, kural olarak kişilerin muhtaçlıklarının araştırılmasına ve kontrolüne dayalı olarak ve ihtiyaçlarının şeklini ve şiddetini ölçü olarak sağlanmaktadır”. Muhtaçlık esasına dayalı olarak, sosyal yardıma başvuru ve yardıma hak kazanmada; başvuru yapanın muhtaç durumda olması ve bu muhtaçlığını kanıtlanması temel koşuldur (Çengelci, 2003).

Bu çalışmaya konu olan sosyal yardımların seçiminde de esas alınan muhtaçlık; kişilerin geçimlik bir işe sahip olmamaları, çalışmalarına engel teşkil edebilecek şekilde yaşlı, özürlü ve hasta olmaları ya da gelir getirici bir mal varlığına sahip olmalarını engelleyecek bir durumla karşı karşıya kalmaları hali olarak

tanımlanabilir. Muhtaçlık halinin öznesi olan kişi muhtaç kişidir. Muhtaç kişi; kendisini ya da bakmakla yükümlü olduğu kişileri, bulunduğu yerin koşullarına göre yeterli gelir imkânlarına sahip olmadığı için geçindiremeyen kişidir. Bu kişi aynı zamanda geçimini farklı yollardan elde etmesi mümkün olmayan kişiyi ifade etmektedir (Duyan, 2003; Akyüz, 2008).

Muhtaçlığın saptanmasında ise gelir testi ya da gelir göstergelerine dayalı yöntemler esas alınır. Bir çeşit kişinin mal varlığının-gelirinin soruşturulduğu bu yöntemlerde, kişinin içinde yaşadığı toplum ölçütlerinden hareketle belirli bir eşik gelire sahip olup olmadığı araştırılarak, kişiye sosyal yardım yapılıp-yapılmayacağı kararı verilir (Aydın, 2009).

Sosyal yardımların dağıtımında muhtaçlık kriterinin ölçüt alınmasındaki temel amaç ise; sosyal yardımın süreklilik arz etmesinin önüne geçmektir. Bu amaç doğrultusunda kişinin muhtaçlığına sebep olan koşulların en kısa sürede düzeltilmesi hedeflenir. Bunun içinde öncelikle muhtaç kişinin en kısa sürede çalışabilir hale gelmesi sağlanarak, içinde bulunduğu olumsuz koşulların kişi üzerindeki hâkimiyetini bertaraf edecek koşulların oluşturulması gerekir (Erdal, 2012).

Geleneksel sosyal yardım sisteminde sosyal yardımlar belirli kurallar çerçevesinde belirlenmiş gruplara, herhangi bir karşılık beklemeden sosyal yardım sistemi tarafından öngörülen koşulları sağlaması halinde başka bir şart aranmaksızın sunulmakta ve bu şekilde sunulan sosyal yardımlar şartsız sosyal yardımlar niteliğini taşımaktadır. Bu genel anlayış ekseninde sunulan sosyal yardımlar pasif sosyal yardımlar niteliği taşımaktadır. Bu tarz sosyal yardımın sahibi kişi ise pasif alıcı olarak sosyal yardımdan yararlanmaktadır (Gündoğan, 2008). Ancak geleneksel sosyal yardım anlayışında yaşanan kırılmalarla birlikte sosyal yardımların sunumunda kişinin sosyal yardıma başvuru koşullarını sağlamasının yanında sosyal yardım aldığı süreçte bazı şartları da yerine getirmesi anlayışının yerleşmeye başlamasıyla Şartlı sosyal yardımlarda yaygınlık kazanmaya başlamıştır. Özellikle 1990 yılların başından itibaren yaygınlık kazanan ve aktif sosyal yardım niteliği de taşıyan şartlı sosyal yardımlarda yerine getirilmesi gereken Şartlar, sosyal yardım programlarının niteliğine ve hedeflenen amaçlara bağlı olarak değiştiği görülmektedir. Özellikle gelişmekte olan ülkelerde (Türkiye’de dahil) yaygın olarak

uygulamaya konulan şartlı Nakit Transferleri Şarta bağlı olarak sunulan sosyal programlarından biridir. Eğitim ve sağlık yardımı gibi bileşenleri içeren ve kısa dönemde muhtaç hanelere gelir transferi sunma, uzun vade de ise beşeri sermaye yatırımını geliştirme amacı ile bu yardımlar hayata geçirilmektedir. Bu amacı gerçekleştirme gayesiyle örneğin Şartlı eğitim yardımında sosyal yardıma hak kazanan kişinin bu yardım programında kalabilmesinin Şartı çocuğu düzenli olarak okula göndermesidir. Kişi bu şartı yerine getirmediği takdirde sosyal yardımı kesilir (Etçi, 2013).

Birleşik Krallıkta çalışma esasına dayalı ve Evrensel Kredi (Universal Credit) adı altında uygulamaya konulan sosyal yardım sistemi bir başka şartlı sosyal yardım uygulama örneği olarak verilebilir. tek bir yardımla herkese ulaşma çabası güdülen bu sistemde sosyal yardıma başvuru yaparak yardım almaya hak kazanan kişi; işsiz ve fakat çalışma güç ve kudretine sahipse, bu kişinin sistemde kalabilmesinin ön ve vazgeçilmez şartı; çalışma hayatına girme çabası içinde olduğunu sürekli ispatlamak zorunda olmasıdır (Demirbilek, 2005).

Sosyal yardımların kişilere aynı; nesnel sosyal gelirler veya nakdi; parasal sosyal gelirler şeklinde sunulması sosyal yardımların bir diğer niteliğidir. Klasik sosyal yardım uygulamaları aynı ve nakdi niteliktedir. Bu nitelik sosyal yardım kavramsallaştırmasına ilişkin tanımlamalara da yansımaktadır. Örneğin sadece sosyal yardımın nakdi niteliğine ilişkin bir vurgu ile sosyal yardımlar; muhtaç kişilere sunulan gelir testine dayalı parasal yardımlar şeklinde kavramsallaştırılabilir. Benzer eğilimle sosyal yardımların her iki niteliğini vurgulayacak şekilde sosyal yardımları; muhtaç durumda olup temel ihtiyaçlarını karşılamaktan ve yaşamlarını sürdürmekten aciz olan kişilere devlet tarafından karşılıksız sunulan aynı ve nakdi yardımlar şeklinde tanımlamak mümkündür (Güneş, 2012).

Adından da anlaşılacağı üzere sosyal yardım amaçlı, parasal şekilde sunulan her çeşit desteği ifade eden nakdi yardım; bir toplumda öncelikli olduğu düşünülen alanlarda “vatandaşlık geliri”, “temel gelir” ve ya “asgari gelir desteği” gibi çeşitli isimler altında sürekli, afet gibi olağanüstü durumların ortaya çıkması halinde ise geçici nitelikte devreye giren sosyal yardım enstrümanıdır (Karagöl ve diğerleri, 2013).

Bir sosyal yardım enstrümanı olarak aynı yardım; nesnel niteliği belirgin yiyecek, giyecek, yakacak, ihtiyaç sahibinin sosyal inceleme raporu ile belgelendirmesi koşuluyla sahip olabileceği tıbbi araç gereçler veya rehabilitasyon amaçlı protezleri ve benzeri bir dizi şeylerle, birinci grupta yer almamakla birlikte aynı yardım olarak nitelendirilen; ücretsiz elektrik su kullanımı, toplu taşıma araçlarından indirimli veya ücretsiz yararlanma, ilaç ve tedavi giderlerinin belli bir oranda veya tamamen ücretsiz karşılanması gibi çeşitli şekillerde sunulan yardımları içermektedir (Sarısoy ve Koç, 2010).

Aynı ve nakdi yardımlar esas itibari ile aynı sistem içinde yer alan ve aynı amaca hizmet eden enstrümanlar olmasına rağmen uygulama yönü ile birbirlerinden farklılaşmaktadır. Toplumların sosyal yardım programları incelendiğinde uzun süreli ve sürekli yardımların genelde nakdi nitelikteki yardımlardan, geçici-yılda bir veya birkaç kez sunulan yardımların ise genelde aynı nitelikteki yardımlardan oluştuğu görülmektedir. Bu ayırım sosyal yardım sisteminin tarihsel evrim sürecinde de göze çarpmaktadır (Koşar, 2000).

Toplumların ilkel sosyal yardım sistemlerinden gelişmiş sosyal yardım sürecine geçişleriyle, aynı yardımlardan nakdi yardımlara geçişlerinde de paralel bir seyir olduğunu Schmoller (1984) belirtmektedir. Sosyal yardımlarda hak temelli anlayışın yerleşmeye başlaması ile aynı nitelikteki yardımlardan nakdi nitelikteki yardımlara geçiş sağlanmış, bu geçişle sosyal yardımlar sürekli nitelikteki sosyal yardım programlarına dönüşebilmiştir (Çiçek, 2010)

3. SOSYAL ÇALIŞMA VE HİZMET

Araştırmanın bu bölümünde, sosyal hizmet kavramının kavramsal çerçevesi kapsamında; sosyal hizmetin tanımı, sosyal hizmetin özellikleri, sosyal hizmetler ve görevleri ve sosyal hizmetlerin diğer disiplinlerle ortak noktaları ilgili literatür ışığında ele alınmıştır.

3.1. Sosyal Çalışmanın Tanımı

Sosyal hizmet " kesin olarak bir bilim olarak kabul edilmiş olsa da, ontolojik yapısı hala tartışılmaktadır. Sosyal hizmet, bu sorundan kurtulmak için diğer sosyal bilimlerle olan etkileşimini incelemelidir. Sosyal hizmet kendisini eklektik bir bilim olarak tanımlasa da, "bilgi temelinde diğer disiplinlerle olan bağlantılarını" tam olarak çizememiştir (Sevim, 2018: 18).

İlk olarak, "sosyal hizmet ve antropoloji arasındaki ilişkiyi ortaya çıkarmaya çalıştığımızda, belki de sadece insan fenomeninin yaygın olduğunu söyleyebiliriz. Antropoloji disiplininin ortaya çıkışına baktığımızda, sömürgecilik ikliminde yerini bulan diğerini, diğer bir deyişle Batılı olmayanı anlamak için bir çaba olduğunu görebiliriz (Özbudun ve Uysal, 2013: 20). Batılı olmayanları sorunlu hale getiren iki disiplin vardır: ilkel, yazılmamış, vatansız kabileleri araştıran antropoloji ve büyük imparatorluklar inşa eden ancak modernliği kuramayan ve "geleneksel" olarak kabul edilmektedir. Her disiplinin ontolojik paradigması, yıllara göre değişmesine rağmen dahili olarak var olmaya devam etmektedir. Antropolojinin insan konularını ele almasından daha önemli olan şey," hangi pozisyona hitap ediyor.

Başka bir disiplin olarak sosyal hizmet ve psikoloji arasındaki ilişkiye bakmamız büyük önem taşıyor. Psikoloji biyolojiye dayanan bir doğa bilimi olmasına rağmen, insan varlığının sosyal boyutu ve zihinsel süreçler psikolojiyi psikodinamik bağlarından koparamamıştır. Zihnin yapısını tam olarak keşfetme başarısızlığı,

psikoloji metodolojisini değiştirdi. Davranıştan başlayarak zihinle davranışa ulaşmak yerine zihni anlamaya çalıştığı davranışsal bir paradigma geliştirdi. Varoluşcu Jean-Paul Satre, zihin davranışını tespit edememe referansıyla, psikolojinin bir bilim olamayacağını, çünkü davranış tahmininin mümkün olmadığını söylüyor. Varoluşun zden önce gelemeyeceği düşünüldüğünde hiçbir davranış yasası olmayacağını belirtiyor (zakpınar, 2000: 28).

Sosyal hizmet ve sosyoloji arasındaki ilişkiye baktığımızda birçok önemli bağlantıyı görmek mümkündür. Sosyoloji toplum temelli çalışmaya odaklandığı için, bazı araştırmalar sosyal hizmet ve antropoloji ile i içe olabilir. Sosyoloji daha çok aile ve eğitim sistemlerine, toplumun sosyal yapısına, sosyal gruplara ve topluluklara odaklanır, ancak çok çeşitli sosyal süreçlere yoğun bir ilgi gösterir. Sosyologları ve sosyal hizmet uzmanlarını karşılaştırdığımızda, sosyal hizmet uzmanlarının sosyal ve bireysel sorunlara daha fazla uygulama odaklı olduğu ve Sosyologların daha sosyal bilimci odaklı olduğu görülmektedir. Teoride sosyal hizmet ve sosyoloji arasında çok yakın bir ilişki olmasına rağmen, pratikte eşit derecede yakın bir ilişki hakkında konuşmak mümkün değildir. Bu açıdan bakıldığında, sosyal hizmet kendisini makro uygulamalı bir temel haline getirmiştir. Sosyal teoriler üzerine inşa edilen teorileri uygulama alanına yansıtılmak veya uygulamayı ölçmek kolay bir süreç değildir. Sosyal hizmetin makro yaklaşımında bilimsel örneklemenin çoğunu verememe bunun bir göstergesi olarak düşünülebilir (Sevim, 2018: 21).

Sosyal hizmet, modern dönemde sosyal hizmetin planlı bir disipline ve mesleğe dönüşmesine yol açan en önemli etki olmuştur. 1957'de Helen Harris Perlman Social Casework: a Problem-Solving Process başlığı altında özgün bir çalışma yazılmıştır. Bu çalışmaya göre, birimlerle çalışmanın ve problem çözme zamanının eşdeğer olduğunu iddia etti. Problemleri sistematik olarak çözme yöntemi, sosyal hizmetin hem profesyonel hem de bilimsel temellerini ortaya koymaktadır. Bu doğrudan hareketle sosyal hizmetin temel ve amacının problem çözme olduğunu görüyoruz (Sevim, 2018:28).

Post-modern ve ağdaş dönemde, sosyal hizmetin ilerlediği bilgi noktaları ve türleri, eleştirel bakış açısının etkisiyle değişmeye ve yeni kavramlar üretmeye başlamıştır. Sosyal hizmet alanında birçok yazar bilgiye dayalı convansional Batı paradigma

eksiklikleri gördük ve mesleğinin sürdürülebilirliğini sağlamak ve çağdaş sosyal hizmet uygulamalarına karşı daha geniş bir bilgi tabanlı oluşturmak için çalışmışlardır. Bu yazarlar, çağdaş sosyal hizmet amacını daha da ilerleten İnsan Hakları ve sosyal adalet için sosyal değişim yöntemi üzerine çalışmalar yazmışlardır. (Akbaş, 2017: 105).

Genel olarak baktığımızda sosyal çalışmanın üç evresini görebiliriz. Modern öncesi dönem, antik çağa kadar tarihi uzanabilen ve hayırsever kavramı ile kısmen özleştirebileceğimiz bir dönem. Modern dönem sosyal çalışma evresi ise, daha çok geleneksel sosyal çalışma olarak nitelendirilen ve insanı pozitivist düzlemde ele almaktadır. Ayrıca insan ve hizmet alan arasında yapay bir düzlem oluşturmaya çalışan ve iddia ettikleri aşkın söylemlerin altını dolduramayan bir dönem olmuştur. Son dönemde ise çağdaş yaklaşımlar post-pozitivist, post-modernist ve eleştirel bakış açılarının etkisi ile insan mefhumunun değişime uğraması sosyal çalışmanın gerçekleştirdiği hizmetleri tekrar gözden geçirmesini sağlamıştır. Fakat günümüzde sosyal çalışmanın kendisine karşı yeni eleştirel paradigmlar üretmesi dahi bilimsel ontolojik sorgulamadan kendisini arındıramamıştır. Hatta Akbaş, eleştirel sosyal çalışmayı dahi yerli bilgi konusunda ikircikli ve mutlakçı bularak eleştiri getirmiştir (2017: 117). Sosyal çalışma literatürüne baktığımızda genel olarak şu kavramsallaştırmaları görürüz; “temelli”, “odaklı”, “merkezli”, “yaklaşım”, “perspektif”. Sadece bu kavramlara baktığımızda bile aslında hepsinin bir yere dayandırıldığı çıkarımına varabiliriz. Bunun sebebi sosyal çalışmanın ne çokdisiplinli ne de disiplinlerarası olabilmesinden gelmektedir, bu durumu ortaya çıkaran şey sosyal çalışmanın karşıdisiplinli olmasından ileri gelmektedir. Yani kendisini diğer disiplinler üzerinden tanımlayan bir bakış açısına sahiptir. Bunun giderilmesi ancak disiplinlerarası ve disiplinleri aşan metot ile mümkün olabilir. Disiplinleri aşan bir bakış açısının ortaya koyulabilmesi için diğer disiplinler ile olan yakınlık ve uzaklıkların belirlenmesi gerekmektedir (Sevim, 2018:30).

3.2. Sosyal Hizmet Tanımı

Sosyal hizmetler toplumdaki yoksulluk ve yoksulluğun yol açtığı olumsuz sonuçlarıyla savaşması fikrine dayanmaktadır. Bundan dolayı sosyal hizmetler hayırseverlik ile yakından ilişkilidir fakat daha geniş kapsamlıdır. Sosyal hizmetler,

sosyal değişim ve sosyal refahı sağlamayı hedefleyen akademik ve profesyonel bir disiplindir (Sarıkaya, 2011: 195). Sosyal hizmetler, sosyal devletin ana görevleri içerisinde olan eğitim, sosyal refah, sosyal güvenlik, sağlık, konut hizmeti ve sosyal yardımlar gibi gereksinimlerin giderilerek insanların mutlu bir şekilde hayatlarını sürdürebilmeleri için devletin muhtaç durumda olan vatandaşlarına karşı sunduğu hizmetlerin bir bütünüdür (Şeker, 2012: 12).

Sosyal hizmetlerin farklı çıkış noktaları olsa da ana gerekçesi liberalizmle toplumsal yapıda ortaya çıkan ekonomik ve sosyal sorunları çözme çabasıdır. Sosyal hizmetler kavramının açıklanmasında kullanılan diğer yaklaşım ise sosyal refahı ele alan tanımlardır. Bu tanımın dayanağı ise sosyal hizmetlerin gelişimi süresince bireylerin refahına yönelik meslek olmasından kaynaklanmaktadır (Kongar, 1972: 4-5). Sosyal devletin araçlarından olan sosyal hizmetler primsiz rejimin sosyal yardımlarla beraber araştırılan başka bir boyutudur (Dilik, 1980: 73).

Tarih süresince dini gerçeklerle ya da hümanist yaklaşımla engellilere, yaşlılara, yoksullara, kimsesizlere vb. ihtiyaç sahiplerine sosyal hizmetler uygulanmıştır. Fakat Sanayi Devrimi ile ekonomik ve sosyal koşullardaki hızlı değişim ve dönüşümler sosyal hizmetlerin de çeşitli boyutlara uzanmasını mecbur hale getirmiştir. Hayırsever ve dini geleneklerdeki sosyal hizmetlerin yetersiz kalmasıyla günümüzdeki sosyal hizmetlerinin bilim, sosyal hak ve sosyal adalet çevresinde ele alınmasına sebep olmuştur (Kongar, 1972: 147-148).

Sosyal hizmetler kavramıyla ilgili olarak çeşitli tanımlamalar yapılmıştır. En basit ifade ile sosyal hizmet: “insanları sıkıntıdan kurtarma” sanatı olarak ifade edilebilir (Albayraktaroğlu, 2010: 76). Sosyal hizmetler bireylerin iyilik ve sağlık hallerinin geliştirilmesinde bireylerin kendi kendilerine yeterli bir düzeye gelmelerinde ve başka bireylere bağımlı olmalarının engellenmesinde, aile arasındaki bağın kuvvetlendirilmesinde, ailelerin, toplulukların, bireylerin veya grupların sosyal fonksiyonlarını sağlıklı bir şekilde yerine getirirlerken sosyal hizmet uzmanları ve başka meslek grupları aracılığıyla yardımcı olmak için gerçekleştirilen program ve etkinliklerin bütünüdür (DPT, 2001: 11). Sosyal hizmetlerin, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanunu’nun 3.maddesinin a fıkrasında ise “kişi ve ailelerin kendi bünye ve çevre şartlarından doğan veya kontrolleri dışında oluşan maddi,

manevi ve sosyal yoksunluklarının giderilmesine ve ihtiyaçlarının karşılanmasına, sosyal sorunlarının önlenmesi ve zmlenmesine yardımcı olunmasını ve hayat standartlarının iyileştirilmesi ve yükseltilmesini amaçlayan sistemli ve programlı hizmetler bütünü” şeklinde ifade edilmiştir (2828 Sayılı Sosyal Hizmetler ve ocuk Esirgeme Kurumu Kanunu).

Başka bir ifade ile sosyal hizmetler kavramı, bireylerin kendi ellerinde olmayan koşullardan dolayı muhtaç ve yoksul durumlara düşen, ruhi veya bedeni eksikliēe uērayan bireylere, devletin genel şartlarının kapsamında, insana yakışır bir şekilde, toplumla uyumlu bir yaşam sürdürmeleri için maddi- manevi, sosyal ve ekonomik ihtiyaçların karşılanmasına yönelik, gönüllü özel kuruluş ve devlet tarafından saēlanan hizmetlerin toplamı şeklinde ifade edilmiştir (şenocak, 2009: 443). Sosyal hizmetlere ilişkin tanımlar incelendiēinde, bakılan çerçeveye göre deēiřtiēi, iktisadi yoksunluktan, sosyal ya da saēlık risklerinde maēdurluk haline göre de çeşitli alanları tanımlamakta da kullanılmaktadır (Güleç, 2014: 17). Sosyal hizmetler sistemi içerisinde yer alan hizmetler şunlardır (Dilik, 1980: 74-76):

- ocuk ve aile yardım, bakım hizmetleri,
- ocuk yuvaları,
- Yaşlılara yardım ve bakımlar,
- Yoksullara yardım,
- Aşevleri,
- Rehabilitasyon hizmeti,
- Yetişkinlere yönelik kurslar,
- Suçlulara yardım,
- Konut yapımlarında sosyal hizmetler olarak söylenbilir.

Bu hizmetlere ek olarak aile ve çocukların refahı, ruhsal ve fiziksel sakatlar için gerçekleştirilen hizmetler, sosyal sigortalar, ıslah hizmetleri, konut sorunları, aile planlaması ve toplum kalkınması da yer almaktadır (Aydın, 2008: 29). Sosyal hizmetler, sosyal yardımlar ile birlikte toplumdaki dayanışmayı artırarak toplum içindeki zlme sorununun dşrlebilmesini saēlayabilmektedir. Sosyal hizmetler genelde toplumun tamamına özelde ise bireyin refahını yükseltmek için zm yolları üretmektedir. Tüm bu zm yollarını üretirken bireylerin de içerisinde

buldukları toplumun özelliklerini dikkate almaktadırlar (Duyan, 2003: 6).

Sosyal hizmet, bireyin özgürlüğü doğrultusunda kullanarak bilgilenmesinde, yaşadığı ortamdaki değişen koşullara adapte olmasını sağlayarak, gerekli değişimin oluşmasında halinde müdahale edecek beceri ve bilgilere sahip bir süreç bütünüdür. Sosyal hizmetlerdeki temel amaç bireye faydalı olacak müdahalelerde bulunacak aktörlerin, amaçlılık ilkesi doğrultusunda hareket ederek alanda özel bilgiye sahip, somut müdahale süreci açısından hazırlanmış mesleki bakımdan uzmanlaşmış kişilerce gerçekleştirilmelidir (Güleç, 2014: 20). Tüm bu bakımlardan dolayı sosyal hizmetler aslen çok yönlü ve zor olan şeyi; bireylerin mutlu ve tatmin işini kendine konu edinerek, toplumsal bir ayar rolü üstlenmektedir. Bundan dolayı sosyal hizmetler geniş bir çevreye yayıldığı için tek bir elle ya da gönüllülükle olacak bir faaliyetler değildir (Bingöl, 2015: 72).

Toplumun sosyal bakımdan kalkınması için sosyal hizmetlerin önemli bir rolü vardır. Toplumun yalnızca ekonomik bakımdan gelişmiş ve büyümüş olmaları o toplumdaki tüm sorunları çözmektedir. Bundan dolayı ekonomik olarak gelişmenin yanı sıra muhtaç durumda olan kişilere ve yoksul kişilere hizmet veren, tüm bunların yanında yaşam standartlarını geliştiren, adaletli bir gelir dağılımı yapan ve eşitsizlikleri azaltmaya çalışmada önemli bir rol üstlenen ve toplumsal yapının değişmesine de olanak tanıyan sosyal hizmete refah devleti adına gerekli öneminin verilmesi gereklidir (DPT, 2001: 12).

3.3. Sosyal Hizmet Özellikleri

Sosyal hizmetlerin altında yatan amaç, sosyal iyileştirme ve bireysel doyum için bireylerdeki insani gücü ve tüm insanlık için kendini gerçekleştirme için mümkün kılan toplumsal örgütlenme, sosyal kurumlar ve sosyal politikanın gücünü ortaya çıkarmaktır (Ören, 2014).

Sosyal hizmetin temelinde, “sosyal adalet” ve “kendi kaderini tayin hakkı” vardır. Ayrıca sosyal hizmetin temelinde “sosyal adalete” ilaveten “insan hakları” esaslar vardır. Sosyal hizmetler iki sınıfa ayrılmaktadır (Etçi, 2012):

- Sağlık bakımı, beslenme, barınma, gelir, eğitim ve çalışma gibi temel sosyal yararların yoksun gruplara ulaşmasını sağlamada birincil rol alma,
- İnsan onuru paylaşılan inancına dayalı olarak müracaatçının “self determinasyon” hakkına bağlıdır.

Sosyal hizmetin temel amacı, yoksulluğu azaltmaya yönelik hizmet ve programlar düzenlemektir. Sosyal hizmet uygulamaları; tedavi edici, önleyici, koruyucu faaliyetleri kapsar ve bu tür hizmet ve programlara etkin katkılar sunar (Etçi, 2012). Sosyal hizmetler, sosyal yapının gelişiminde ve değişiminde önemli bir rol üstlenmektedir; fakat bu görevi muhtaç, kimsesiz ve yoksul bireylerle sınırlı olmamakla birlikte bu görevini aynı zamanda insanların gelişiminde, hayat standardının yükseltilmesinde ve toplumların gelişimini sağlayarak da yerine getirmektedir. Bu kapsamda sosyal hizmetlerin iki önemli görevi daha bulunmaktadır; bunlar gelir eşitsizliğini gidermek ve toplumsal kalkınmanın sağlanmasıdır (Karabulut, 2011).

Sosyal Hizmetlerde üç temel kriter bulunmaktadır. Birincisi sosyal hizmetler, malların üretimi ve dağıtımından çok, kişisel hizmetlerdir. İkincisi sosyal hizmetler, kişilere yönelik olmasına rağmen, kişiyi fiziki ve zihni açıdan tatmin etmekten öte, sosyal açıdan tatmin etmektedir. Bu anlamda sosyal hizmetin odaklanma noktası, fizik, zihin ve akıldan çok, sosyal rollerdir. Bu sebepten sosyal hizmetler, sağlık, eğitim ve fiziksel yardımlardan ayrılmaktadır. Üçüncü kriter sosyal hizmet çalışanı ve sosyal hizmet alıcısı arasında karşılıklı bir sosyal etkileşim mekanizması mevcuttur (Aksanyar, 2015). Sosyal hizmet sunumun bu üç kriter açısından hayata geçirilmesi için öncelikle sosyal kalkınmayı merkeze alan düşüncenin devlet sisteminden toplumsal tabana kadar hayata geçirilmesi gerekmektedir. Sosyal kalkınmayı merkeze alan düşüncenin hayata geçirilmesi çerçevesinde 2001 yılından beri Dünya Sosyal Formu (DSF) düzenlenmektedir. Alternatif küreselleşme hareketi yanlılarının bağlattığı ve birçok bölgesel sosyal formun kurulmasına ön ayak olmuş ve zaman içerisinde “hareketlerin hareketi” olma özelliğini kazanmış ve uluslararası platformda sosyal hareketlerin bir araya geldiği bir diyalog ve politika zemini olarak konumunu pekiştirmiştir (Soydemir, 2013).

Sosyal hizmetin ilgilendiği alanlar risk altında ve dezavantajlı durumda olan kişi ve

problemlerle ilgilenir. Kendine has ve yöntemler kullanarak olaylara müdahale ederek çözümler üreten bilimsel bir daldır (Genç ve Barış, 2015).

3.4. Sosyal Hizmetler ve Görevleri

Sosyal hizmetler genel olarak toplumun tüm kesimlerini kapsıyor olsa da, özellikle dezavantajlı bireylere ve gruplara odaklandığı görülmektedir. Sosyal hizmetler alanına baktığımızda, toplumun tüm çerçevesini çizmeliyiz. Bununla birlikte, son zamanlarda toplumsal ihtiyaçların çeşitlendirilmesiyle, farklı alanlardaki ihtiyaçlar, sosyal hizmetlerin fakirlerle sınırlı olmadığını ve daha geniş bir kitleye yol açtığını sağlamıştır. Lösemi alanında, alkol ve uyuşturucu bağımlıları, eşcinseller gibi sosyal hizmet müdahalesi psikolojik yardıma ihtiyacı olan aileler, çocuklar, gençler, zihinsel ve fiziksel engelliler, yaşlılar, kadınlar, hastalar, evsizler, suçlular, göçmenler, özel hasta grupları, kanser hastaları oldukça geniş bir alanda varlığını gösteri (Maden, 2012: 26).

Sosyal hizmetler bireysel, toplumsal sorunlara yöneldiği ve çözüm yolları üretmeye çalıştığı gibi birey ve toplum etkileşiminden kaynaklanan sorun ve ihtiyaçlara da yoğunlaşmıştır. Özellikle değişen ve gelişen toplumla birlikte sosyal hizmet alanını genişletmiş farklı grupların sorunlarına da alanında belirlediği sosyal hizmet faaliyetleriyle çözüm bulmaya çalışmıştır. Bu çerçevede Ermurat (2010: 10-11) çalışmasında sosyal hizmet çeşitlerini altı başlıkta incelenmektedir :

- İlk olarak yoksullara, yiyecek, yakıt, barınak, giysi, sağlık hizmetleri, çocuklara eğitim yardımı, istihdam olanakları, mesleki eğitim kursları gibi hizmetler düşük gelirli kişilere verilmektedir.
- İkincisi, çocuklara yönelik hizmetler, korunma ihtiyacı olan çocukların belirlenmesi, korunması, barınma, istismar ve ihmal edilen çocuklar için rehabilitasyon merkezleri açılması ve sokak çocuklarını topluma ve ailelerine getirme çabaları. Evlat edinme, bakıcı bakım, çocuk ve gençlik gelişim merkezleri, kreş ve gündüz çocuk evleri gibi etkinlikler dahildir.
- Üçüncü olarak, yaşlılar için hizmetler, sosyal ve ekonomik yoksullukta

yaşlıların tanımlanması, 16 yaşlıların toplum içinde bakım ve korunması faaliyetlerini yürütmek. Huzurevi, yaşlı bakımı ve yaşlı dayanışma lokalleri ve evde yaşlı bakımı gibi hizmetler örnek olarak verilebilir.

- Dördüncüsü, fiziksel ve zihinsel engelliler için hizmetler, fiziksel veya zihinsel engelli bireylerin tanımlanması, korunması, bakımı, rehabilitasyonu ve toplumda bağımsız yaşamalarına yardımcı olacak planlama hizmetlerine dayanan bir dizi faaliyettir.
- Beşincisi; kadın, aile ve toplum, koruma, destek ve kadınların güçlendirilmesi, aile ve toplum için hizmetlerdir. Aile danışma merkezleri, çocuklara ve kadınlara yönelik şiddetin önlenmesi, hakaret, onur ve namus cinayetleri, mor çatı faaliyetleri örnek olarak verilebilir.
- Altıncı ve sonuncusu, toplumsal düzene uymak, topluma uyum sağlamada sağlıklı bir süreç geçirebilmek ve insanların sağlıklı bir toplumda yaşaması için yürütülen diğer tüm hizmetlerdir.

Bunlar, halkın katılımı, her bireyin yasal haklarının öğrenilmesi, kültürler arası birliğin sağlanması ve her gün farklı hizmetler eklenmesi gibi birçok hizmet olarak düşünülebilir. Yukarıda belirtilen hizmetlere ek olarak, topluma uyum sağlamak, toplumsal düzene uymak, sağlıklı bir toplumda yaşamak, bireyin toplumdaki haklarını korumak, toplumun ve halkın huzurunu sağlamak için yürütülen faaliyetler de sosyal hizmetler alanına dahil edilmiştir. Bunlardan bazıları, kamu katılımının sağlanması, kültürler arası birliğin sağlanması, terör ve diğer suç mağdurlarının topluma kazandırılması, suçun önlenmesi ve Toplum güvenliğinin korunması gibi hizmetlerdir. Bu hizmetler ve programlar devlet, yerel yönetimler, gönüllü kuruluşlar tarafından çalıştırılabilir. Ancak, sosyal yardım ve sosyal hizmet faaliyetleri bir hak olarak kabul edilir, hem de hayırseverlerin desteği devletin ana görevleri arasındadır (Demir, 2006; Arslan, 2013).

3.5. Sosyal Hizmetlerin Diğer Disiplinlerle Ortak Noktaları

Sosyal hizmet, multidisipliner bir alan olup kuramları uygulamaya dönüştürmede modeller üretmektedir. Tıp, psikoloji, sosyoloji, vb. diğer disiplinlerle birlikte

modeller üretme sırasında sosyal hizmet uzmanı mesleki sapma yaşayabilir. Bu açıdan bakıldığında sosyal hizmet disiplininin çalışma alanının bilinmesi bir sosyal hizmet uzmanı (öğrenci de dâhil) için çok önemli hale gelmektedir (Genç ve Barış, 2015). İleri boyutlu mesleki sapma o uzmanın müracaatçısına, kurumuna ve topluma zarar verebilir. Sonunda ise sosyal hizmete olan güveni ve bakış açısını olumsuz etkileyebilir. Sosyal hizmet, amacını kendi kavramsallığı içerisinde barındırmaktadır. Sosyal demek insan ve çevresi anlamına gelmektedir. Sosyal hizmet ise sosyal olana hizmet etmek olarak yorumlanabilir. İnsan, sosyal bir varlıktır; bu yüzden başkalarına da ihtiyaç duyar. İnsanların birbirlerine olan bağlılığı ve bağımlılığı sosyal hizmetin dayanağını oluşturmaktadır; insanlar arası etkileşimi, ilişkinin kalitesini ve etkinliğini arttırmak için insanlara yardım etmektedir. Bir başka deyişle, sosyal hizmet, insanların sosyal işlevselliğini arttırmayı amaçlamaktadır. Sosyal Hizmetin tanımı doğrultusunda bu disiplinin amaçları ortaya konulabilir (Çetin, 2015). Sosyal Hizmet Uzmanları Ulusal Birliği (NASW) tanımına göre; Sosyal Hizmet, birey, grup ya da toplulukların sosyal işlevselliklerini arttırmak ya da korumak ve hedeflerine uygun toplumsal koşullar oluşturmak amacıyla yardım eden mesleki bir aktivitedir. Sosyal Hizmet uygulaması, sosyal hizmet değerleri, disiplini ve tekniklerinin aşağıdaki bir ya da birkaç amaca mesleki uygulamasını içerir (Kongar, 2007):

- Somut hizmet alımında insanlara yardım etme,
- Birey, aile ve gruplar için danışmanlık ve psikoterapi,
- Sosyal ve sağlık hizmetlerini sunmada ve bu hizmetleri iyileştirmede grup ya da topluluklara yardım etme,
- İlgili yasama sürecine katılmadır.

Sosyal Hizmet Uzmanları Uluslararası Federasyonu (IFSW) tanımına göre ise; “Sosyal hizmet, sosyal değişim ve gelişmeyi, sosyal uyumu, insanların güçlenmesi ve özgürleşmesini teşvik eden uygulama temelli bir meslek ve akademik disiplindir. Sosyal adalet, insan hakları, ortak sorumluluk ve farklılıklara saygı sosyal hizmetin esaslarıdır. Temelini sosyal hizmet, sosyal bilimler, beşeri bilimler ve yerel bilgi kuramlarının oluşturduğu sosyal hizmet, insanlar ve kuruluşları hayatın sorunlarına odaklanma ve refahın arttırılmasına yönlendirmektedir”. Sosyal Hizmet Eğitimi Konseyine (CSWE) göre ise: “Sosyal hizmet, birey, aile, grup, topluluk ve

toplumların sosyal işlevselliğini arttırmak amacıyla yardım etme sürecidir. Tüm tanımlarda ortak olan ilke, insanlara yardım etmek suretiyle sosyal işlevselliğin artırılması amacıdır. Diğer amaçlar ise toplumsal şartların oluşturulmasına odaklanmaktadır” (Maden, 2012; Genç ve Barış, 2015).

Sosyal işlevsellik, sosyal hizmetin özgün odağını anlamada ve diğer mesleklerden ayırt etmede anahtar rol üstlenmektedir. Pozitif sosyal işlevsellik, bireyin toplum içerisindeki başlıca rolünü gerçekleştirebilmesi ve kendi temel ihtiyaçlarını karşılayabilmesi için gerekli olan görev ve etkinlikleri başarabilme yeteneğidir. Bireyin toplum içerisindeki muhtemel rollerini örneklemek gerekirse, aile üyesi olmak, ebeveynlik, eş, öğrenci, hasta, çalışan olma, komşuluk ve vatandaşlık bu rollerdendir. Bireyin temel ihtiyaçları ise, beslenme, barınma, sağlık, kendini zarardan koruma, kabul görme ve sosyal destek, hayatın anlamı ve amacı olması gibi temel beklentilerdir. Sosyal rollerin zamanla değişmesi bireyin beklentilerini de değiştirir. Sosyal işlevsellik, bireyin sosyal ve ekonomik çevresi içindeki kapasitesinin ve eylemlerinin, talepler, beklentiler, kaynaklar ve fırsatlar ile eşleşme ya da uyumuna odaklanır (Çiçek, 2010; Arslan, 2013).

Sosyal hizmet her ne kadar tüm insanlığın sosyal işlevselliği ile ilgilenirse de bir öncelik kuralı esastır. Bu kapsamda, toplumun en savunmasız üyelerine, sosyal adaletsizliğe, ayrımcılığa ve baskıya maruz kalan kesimlere öncelik vermektedir. Küçük çocuklar, yaşlılar, yoksullar, zihinsel ve fiziksel engelliler, LGBTİ bireyler veya etnik yapısı ya da ırkları sebebiyle azınlık olanlar toplumun en savunmasız bireyleri arasında gösterilebilir (Çetin, 2015).

Sheafor vd. (2002), sosyal hizmet uzmanlarına bireylerin sosyal işlevselliğini arttırmak için müdahale önermektedir; sosyal bakım, sosyal tedavi ve sosyal güçlendirme. Sosyal bakım; temel ihtiyaçlarına ulaşma ve psikolojik ihtiyaçlarını karşılama gereksinimi içinde olan kimselere, bu gereksinimlerini karşılamalarını sağlamak için tasarlanan etkinlik ve çabalara olarak adlandırılır. Amaç, müracaatçıya gereken kaynakları sağlamak ve gelecekte değiştirilmesi mümkün olmayan durumlarda bireyin kendisini iyi hissetmesini sağlamaktır. Sosyal tedavi; bireyin ve ailenin işlevsiz, problemlili ya da sıkıntılı düşünce, his, davranış ve alışkanlıklarını değiştirmek veya düzeltmek için tasarlanmış eylemler bütünüdür. Amaç, bireylerin

ya da ailelerin değişimini, eğitim, danışmanlık ya da değişik şekillerdeki terapiler ile kolaylaştırmaktır. Sosyal güçlendirme; müracaatçıyı, tespit edilen bir soruna sahip olmadan işleyen belirli bir alanda daha ileri götürmeyi ve geliştirmeyi önemser. Örneğin, genç ve yaşlı vatandaşlar için hobi programları, bebek bakımevleri, evlilik geliştirme seansları ve mesleki eğitim programları (Aksanyar, 2015).

Sosyal politika ve sosyal hizmet birbiriyle sıkı ilişki içindedir. Temel sosyal hizmet ve sosyal yardımların gerçekleştirilmesinde sosyal politika, sosyal hizmetlerin yasal dayanaklarını, olanaklarını ve bürokratik alanını belirler. Bu bağlamda sosyal hizmet, sosyal sorunların belirlenmesi, irdelenmesi, sorunların çözümü için gerekli ihtiyaçların tespiti ve bu ihtiyaçların sağlanmasına yönelik politikaların uygulamaya geçilmesi aşamasında sosyal politikadan fazlaca faydalanmaktadır. Sosyal hizmet ve sosyal yardımlar, sosyal güvenlik çatısı altında bulunan bir sosyal politika aracıdır ve sosyal politika açısından çok önemlidir (Gülmez, 2008). Çünkü sosyal hizmet ve sosyal yardımlar, toplumun genellikle dışlanmış, yoksul, hasta gruplarına yöneliktir. Bu gruplar her toplumda risk teşkil eden gruplardır. Dolayısıyla sosyal devlet bu grupları, topluma kazandırmaya yönelik çalışmalar yürütmektedir. Toplumların devamı ve huzuru için devletler, sürekli politikalar üretmek durumundadır. Özellikle iç barışın sağlanmasında, sosyal hizmet ve sosyal yardım alanında geliştirilecek politikaların çok büyük önemi vardır. Günümüz devletlerinin önemli sorunları arasında açlık, yoksulluk, dışlanma, yalnızlık gibi sosyal sorunlar bulunmaktadır. Bu sorunların çözümü, sosyal hizmet ve sosyal yardım alanında geliştirilecek projelerde yatmaktadır. Ekonomik gelişmeyle sosyal gelişmeyi birlikte devam ettirebilmenin yolu, sosyal politikalara önem vermektir (Erdal, 2012). Yalnızca ekonomik ilerleme devletin hayatta kalması için yeterli değildir. Bu yüzden sosyal politika aracı olarak sosyal hizmet ve sosyal yardımlar ayrı bir öneme sahiptir ve bu önem giderek artma eğilimindedir. Uygulama açısından bakıldığında, hükümetlerin yoksulluk içerisindeki insanlara ne tür hizmetler vermesi gerektiği, bunlar için bütçeden ayrılması gereken paylar ve bu hizmetlerden yararlanacak kişilerin belirlenmesi vb. faaliyetler o hükümetin sosyal politikası aracılığıyla belirlenmektedir (Maden, 2012).

Toplumların devamı ve huzuru için devletler, sürekli politikalar üretmek durumundadır. Özellikle iç barışın sağlanmasında, sosyal hizmet ve sosyal yardım

alanında geliştirilecek politikaların çok büyük önemi vardır. Günümüz devletlerinin önemli sorunları arasında açlık, yoksulluk, dışlanma, yalnızlık gibi sosyal sorunlardır. Özet olarak; sosyal hizmet, çok geniş kapsamı olan bir disiplindir. Bu disiplinin kapsamını sunmada en kullanışlı yöntem müracaatçı sisteminin büyüklüğüne göre sınıflandırılması yoluyla mümkündür: Mikro, mezzo ve makro düzey. Mikro düzeyde, bireye ve bireyin en yakınları, yakın arkadaşları ve aile üyeleri ile olan etkileşimine odaklanır. Bu uygulama düzeyi, kişilerarası yardım, doğrudan yardım ve klinik uygulamaları içermektedir. Mezzo düzey uygulamada, aile yaşantısıyla ilgili ilişkiden daha uzak kişilerarası ilişkilerle ilgilenilmektedir; fakat topluluk ve kurumsal temsilciler arasındaki ilişkilerden de daha kişiseldir. Bu düzeydeki ilişkiler, bireysel yardım ya da terapi gruplarındaki bireyler; okul ya da işteki akranlar; komşular arasındadır. Makro düzey uygulamada kuruluş, topluluk, devlet ya da toplumlarla çalışılmaktadır. Bu düzeyde kişilerarası ilişkilerle de ilgilenilmektedir fakat bu kişiler genellikle bir gruba, topluluk ya da kuruluşu temsil edenlerdir. Bu düzey, yönetim, fon sağlama, politika analizi, sosyal kaynak geliştirilmesi gibi süreçleri içermektedir. Bazı süreçler, birden fazla düzeyi ilgilendirebilir (Gülmez, 2008).

4. SOSYAL YARDIM VE SOSYAL HİZMET PROGRAMLARI

Araştırmanın bu bölümünde, sosyal yardım ve sosyal hizmet programları ayrıntılı olarak ilgili literatür ışığında ele alınmıştır.

4.1. Sosyal Yardım Programları

Sosyal yardımlar, ihtiyaç sahibi hanelere aynı olarak verilebileceği gibi nakdi olarak da sağlanabilir. Günümüzde SYDV'ler tarafından en çok tercih edilen yardım türü nakdi sosyal yardımlardır. Nakdi yardımlar, sosyal yardımı veren kurum için de sosyal yardımı alan bireyler için de kolaylık sağlamaktadır. Nakdi yani parasal sosyal yardımlar, ihtiyaç sahipleri için kullanım özgürlüğü sağlar. Ancak; parasal yardımı kullanamayacak durumda olan ihtiyaç sahipleri için bu durum farklıdır. Nakdi yardımı ihtiyaçları doğrultusunda kullanamayıp kısa sürede amaç dışı tüketim için kullanabilen insanlar için aynı yardım uygulaması daha efektif sonuçlar doğurmaktadır. Aynı sosyal yardım genel olarak para değil de, yardımın diğer şekillerde verilmesi (madde olarak) anlamına gelmektedir. Aynı yardım uygulamasının, muhtaç durumda olanların nakdi durumda olabilecek parayı başka yerlere harcamasının önüne geçilmesinde önemli işlevi bulunmaktadır (Taşçı, 2010: 60).

4.1.1. Ailelere yardım programları

Aile yardımları, asgari geçim düzeyinin altında geliri olan veya hiç geliri olmayan muhtaç hanelerin yaşamlarını idame ettirebilmeleri için temel gereksinimlerini karşılayabilecek şekilde gıda, giyecek, barınma gibi yardımlardan oluşmaktadır. Bu yardımlar aynı ya da nakdi olarak yapılabilir. Yoksulluk içinde bulunan hanelere temel gıda ihtiyaçlarının karşılanması amacıyla SYDV'lere her dini bayram

öncesinde kaynak aktarılmaktadır (SYGM, 2012: 24).

Aile destek yardımları arasında en önemlilerden biri olan gıda yardımları, hanelerin beslenme ihtiyaçlarının karşılanmasına yönelik aynı ya da nakdi olarak verilebilmektedir. Muhtaçlığı tespit edilen hanelere, Mütevelli Heyeti kararıyla bir defaya mahsus ya da birkaç ay devam edecek şekilde yapılan yardımların süresi ya da devamlılığı, kişilerin sosyo- ekonomik durumlarına göre değişebilmektedir. Vakıfların sahip olduğu mali kaynakların durumuna göre yapılan yardımların miktarı ve türü değişiklik gösterebilir. Fakru zaruret içerisindeki hanelerin temel gıda ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik yapılan yardımlar için 2015 yılında aktarılan kaynak 199,79 milyon TL iken, 2016 yılında 199,77 milyon TL olarak hesaplanmıştır. Fakat bu aktarımlar dışında SYD Vakıfları'nın kendi periyodik paylarıyla karşıladıkları gıda yardımlarına da bakıldığında, 2016 yılı içerisinde toplam 656.509 haneye 287,23 milyon TL tutarında kaynak aktarılmıştır (ASPB, 2016 Yılı Faaliyet Raporu: 48).

Aile destek yardımlarından bir diğeri olan barınma yardımları; muhtaç hanelerin yaşamak zorunda oldukları çok kötü durumda olan, eski, yıpranmış ve sağlıksız konutlarının tadilatı, bakımı ve ev için gerekli yıpranmış eşyalarının yenilenmesi (hiç yoksa temin edilmesi) için hem aynı şekilde hem de nakdi olarak yapılacak yardımlardır. Barınma yardımları, olumsuz şartlarda hayatta kalmaya çalışan insanların evlerinin onarılarak daha yaşanabilir hâle gelmesini, daha sağlıklı ortamlara kavuşmasını sağlamaktadır. 2015 yılında barınma yardımları için fondan aktarılan kaynak 72,35 milyon TL, 2016 yılında ise 38,06 milyon TL' dir. SYDV' lerin periyodik payları ile yaptıkları barınma yardımları (ev eşyası almak ve kira ödemeleri) için; 2016 yılında toplam 21.897 haneye 72,76 milyon TL tutarında yardım gönderilmiştir (ASPB, 2016 Yılı Faaliyet Raporu: 50).

Genel Müdürlük tarafından, barınma ihtiyaçları konusunda yoksul hanelere destek olmak amacıyla onların konut edinmelerini kolaylaştıracak çalışmalar yürütülmektedir. Bu çalışmalardan biri olan ''Sosyal Konut Yapım Projesi'' için, TOKİ yani Toplu Konut İdaresi işbirliğiyle muhtaç durumdaki hanelerin barınma ihtiyacı için konutlar yapılmaktadır. Yapılan sosyal konutlar sayesinde, barınma sıkıntısı içinde olan birçok haneye belli şartlar çerçevesinde ve geri ödeme koşulu ile

ev sahibi olma imkânı sunulmaktadır. Sosyal Konut Projesi başvuru sahiplerinde aranan şartlar şunlardır (SYGM, 2013: 89):

- Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olmak,
- En az 21 yaşında olmak, fakat eşi hayatta olmayan çocuklu kadınlar için yaş koşulu yoktur,
- Herhangi bir sosyal güvenlik kurumuna bağlı olmamak,
- SYDV tarafından muhtaçlığı tespit edilmiş olmak, sosyal yardım almak veya almaya ihtiyacı olmak,
- Sosyal konutların olduğu yerde en az süreyle bir yıl ikamet etmiş olmak,
- Başvurmak isteyen kişinin kendisi veya eşinin, çocuklarının ve hane içinde ikamet eden diğer bireylerin üzerine kayıtlı başka bir konutu olmaması,
- TOKİ'nin yaptığı konutlardan daha önce almamış olmak ve konut kredisi kullanmamış olmaktır.

Eşi Hayatta Olmayan Kadınlara Düzenli Nakit Yardımı: Yoksulluktan kadınların etkilenme oranının daha fazla olduğu düşünülerek “Eşini Kaybetmiş Kadınlar İçin Yardım Programı” geliştirilmiş ve Boğaziçi Üniversitesi ile işbirliği içinde yürütülmüştür. SYDTFK doğrultusunda 29.12.2011 tarihinde, eşi hayatta olmayan kadınlara nakdi yardım programı başlatılması gerektiği kararı ile Şubat 2012 itibarıyla SYDV'ler tarafından başvurular alınmaktadır. Yardım programı hususunda, hedef kitlede olanların başvuru yapabilmeleri için ikametgahlarının olduğu sınırlar içerisindeki SYD Vakfına gidip yardım talebinde bulunması gerekmektedir. Yardım talebi, ödemeler ve programla ilgili bütün işlemler BSYH veri tabanı üzerinden yürütülmektedir (<http://sosyalyardimlar.aile.gov.tr/>). Toplumumuzda kadınların yoksulluğa düşme oranı erkeklere oranla daha yüksektir. Bu sebeple; kadın yoksulluğu sadece ülkemizde değil tüm dünyada çözülmesi gereken sorunlar arasında yer almaktadır. Kadın yoksulluğunun azaltılması, devletlerin yapacağı yeni çalışmalar ve projelerin gerçekleştirilmesine bağlıdır.

Özellikle eşi hayatta olmayan ya da eşinden ayrılmak zorunda kalan kadınlar, işgücüne katılımları ve çocuklarının bakımı konusunda sıkıntılar yaşamaktadır. Bu durumdaki dezavantajlı gruplara devletlerin düzenli gelir yardımıyla destek olması, yoksulluk sınırı altında yaşamaya çalışan kadınların ve çocuklarının sosyal yaşama

entegre olmalarını kolaylaştırmaktadır. 3294 sayılı kanun çerçevesinde; kadınların yoksulluk sorunlarını araştırmak ve çözüm üretmek, işgücüne katılımlarını sağlayarak kendilerine olan güveni arttırmak, sosyal dışlanma riskini azaltarak toplumsal hayata dâhil etmek ve çocuklarının yetişmesine katkı sağlamak amacıyla kadınların yoksulluk sorunlarını anlamaya yönelik bir araştırma projesi hazırlanmıştır. Kadınlarla yapılan görüşmelerle proje sonuçlandırılmış, eşi hayatta olmayan ya da eşinden boşanmış yoksul durumdaki kadınların düzenli bir sosyal yardım almaları için yardım programı oluşturulmuştur. SYGM çalışanları ve Boğaziçi Üniversitesi akademisyenleri işbirliği ile; eşi hayatta olmayan yoksul kadınlara yönelik nakit transferi programı hayata geçirilmiştir. SYD Vakıfları tarafından Mütevelli Heyeti kararıyla muhtaçlığı tespit edilen eşini kaybetmiş kadınlara aylık 250 TL olmak üzere iki aylık dönemlerle 500 TL nakit yardımı verilmektedir.

Yoksul Asker Ailelerine Yönelik Nakdi Yardım: Askerlik görevini yürütmekte olan yoksul er/erbaş ailelerine ASPB tarafından düzenli nakit yardımı uygulanmaktadır. Yardım programından yararlanabilmek için bazı koşullar bulunmaktadır. Eğer askeri görevini yapan kişi bekârsa ve ailesinin sosyal güvence kaydı yoksa Mütevelli Heyeti kararıyla asker annesine nakdi yardım ödemesi yapılmaktadır. Askeri görevini yapan kişi evliyse, herhangi bir sosyal güvencesi bulunmayan eşine Mütevelli Heyeti'nin muhtaçlık kararıyla ödeme yapılmaktadır. Bir başka başvuru koşulu ise; engelli ya da yaşlı aylığı alıp, oğlu veya eşi askeri görevini yapan yoksul vatandaşlara da bu programdan yararlanma hakkı tanınmıştır. Yardım programının tamamlanabilmesi için şu aşamalar bulunmaktadır; vatandaşların başvuruları ikamet ettikleri yerdeki ilgili SYD Vakfı tarafından alınır, başvurusu alınan kişinin bilgileri BSYH veri tabanı üzerinden sorgulanır, sosyal yardım görevlilerinin ev ziyareti esnasında hazırladığı raporlar Mütevelli Heyeti onayına sunulur ve yardım alması uygun görülen kişilere düzenli ödemeler yapılır. Muhtaç durumdaki asker ailelerine düzenli olarak aylık 250 TL olmak üzere iki aylık dönemlerle 500 TL ödeme yapılmaktadır. Babası askeri görevini yapan yoksul durumdaki 18 yaş altı çocuklar için ise; SYDTK çerçevesinde aylık 100 TL muhtaç asker çocuğu yardımı yapılmaktadır. 2015 yılında 3.803 muhtaç asker çocuğu için 2.349.300 TL kaynak kullanılmış, 2016 yılında aktarılan kaynak 4.036.700 TL olmuş ve 6.313 yoksul asker çocuğuna yardım yapılmıştır.

Doğum Yardımı Uygulaması: Doğum yardımı kapsamında yoksul ailelere 15.05.2015 tarihi itibarıyla, canlı doğan her çocukları için belli tutarlarda ödeme yapılmaktadır. Türk vatandaşlarına ve mavi kartı olanlara yapılacak yardım programı kapsamında; ödemeler ilk çocuğa 300 TL, ikinci çocuğa 400 TL ve üçüncü dâhil sonraki çocuklara 600 TL şeklindedir. Doğum yardımı başvuruları ASPB İl Müdürlükleri ya da Sosyal Hizmet Merkezleri' nde yapılmakta, ödemeler ise anneye verilmektedir (<http://sosyalyardimlar.aile.gov.tr>). Doğum yardımı uygulamasından 2015 yılında 658.663 kişi faydalanmış olup, fondan 241.638.435 TL kaynak aktarılmıştır. 2016 yılında ise; faydalanan kişi sayısı 1.175.124 olmuştur ve aktarılan kaynak 512.441.184 TL'dir.

4.1.2. Sağlık yardım programları

SYD Vakıfları tarafından sunulan sağlık hizmetleri arasında bulunan tedavi destek yardımları kapsamında, bazı yoksul vatandaşların sağlık harcamaları SYDTF kaynaklarından sağlanmaktaydı ve genellikle bu yardımlardan faydalanan kişiler yeşil kart sahipleriydi. 5510 Sayılı Kanun ile belirlenen Genel Sağlık Sigortası (GSS) hakkındaki hükümlerin, 2012 yılında yürürlüğe girmesiyle beraber bütün kesimlerin sağlık ve tedavi hizmet giderleri GSS' nin alanına girmiştir. Teşvik fonunun tedavi destek yardımları dışında, bir de Şartlı Nakit Transferi (ŞNT) Sağlık Yardımları bulunmaktadır. Şartlı Nakdi Transferlerin içerisindeki sağlık yardımları, en önemli sağlık hizmeti alt bileşeni olarak; nüfus içindeki en yoksul kesimde yer alan hanelerdeki çocukların sağlık gereksinimlerini karşılamayı ve hizmetlere erişimi arttırmayı hedefleyen bir sistem olacak şekilde, ŞNT Sağlık Yardımları Programı adı altında 2003 yılından beri uygulanmaktadır.

Genel Sağlık Sigortası (GSS) Gelir Tespiti ve Prim Desteği: 1 Ekim 2008 tarihli 5510 Sayılı Kanun'un Sosyal Sigortalar ve GSS uygulamasına yönelik hükümlerinde, ödeme sıkıntısı yaşayan vatandaşların GSS kapsamına alınması gerektiği ve bu vatandaşların GSS primi ödemelerinin devlet tarafından yapılması gerektiğine değinilmiştir. Bahsi geçen uygulamaya, 1 Ekim 2008 tarihinde yürürlüğe giren 5510 sayılı kanundan 3 yıl sonra geçilmesi düşünülmüştür (Hacımahmutoğlu,

2009: 96). 31 Aralık 2011 tarihinde yeşil kart sistemi sona ermiş ve uygulamaya konulan zorunlu Genel Sağlık Sigortası uygulamasıyla ülkedeki bütün vatandaşlar GSS kapsamına girmiştir. GSS kapsamında gelir tespitinin uygulanması SYD Vakıfları tarafından yapılmaktadır.

5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve GSS Kanununa göre; genel sağlık sigortası yükümlüsü kişilerin gelir durumlarının tespit edilmesi ve durumların tesciline yönelik usul ve esasların belirlenmesini içeren yönetmelik, 5 Aralık 2012 tarihinde düzenlenmiştir. İlgili yönetmeliğe göre; GSS' li ya da bakmakla sorumlu olduğu kişi durumunda olmayanlar ile GSS' li ya da bakmakla sorumlu olduğu kişi durumu sona ermiş kişilerin, SGK tarafından resmen GSS' li oldukları tescil edilmiştir. Bu kişilere SGK tarafından, gelir durumu tespitlerini yaptırmaları amacıyla bir ay içerisinde ilgili SYD Vakıfları' na başvurmaları gerektiği bildirilmiştir.

1 Ocak 2012 tarihinden beri GSS gelir tespiti işlemleri SYD Vakıfları tarafından BSYH bilişim sistemi üzerinden yapılmaktadır. SYDV'lere başvuruda bulunan kişilerin BSYH sistemi üzerinden veri tabanlarındaki kayıtlı bilgileri incelenmekte, bilgiler arasında gelir durumları ve mal varlıklarına bakılmaktadır. Gelir tespiti için aileler ikamet ettikleri yerlerde ziyaret edilir, yapılan hane ziyaretleri sırasında ailelerin sosyo-ekonomik durumlarının değerlendirilmesi kayıt altına alınmaktadır. Bahsedilen bilgiler ışığında vakıfların mütevelli heyetleri, ailelerin ortalama olarak aylık gelirlerinin düzeyini/seviyesini yukarıdaki sınıflandırmaya göre belirlemektedir. GSS uygulamasına geçildiği 1 Ocak 2012 ile Aralık 2016 tarihleri arasında toplam olarak 24.820.523 vatandaşın gelir tespiti sonuçları SGK' ya gönderilmiştir (ASPB, 2016 Yılı Faaliyet Raporu: 57).

2016 yılında Sosyal Güvenlik Kurumu' na iletilen Genel Sağlık Sigortası gelir durumu sonuçlarına göre; toplamda 3.165.406 kişinin ve 945.331 ailenin gelirlerinin tespit sonuçları SGK' ya bildirilmiştir. 2016 yılı Ocak – Aralık dönemi kişi başı aylık gelir düzeyleri sınıflandırmasına göre belirlenen gelir testi sonuçlarında; 0 – 549,00 TL gelir aralığındaki kişi sayısı 2.310.421, hane sayısı ise 656.252'dir. Yani; brüt asgari ücretin 1/3'ünün aşağısında kalan kişilerin oranının % 72,35, hanelerin oranının ise % 68,49 olduğu görülmektedir. 818.624 kişinin ve 277.877 hanenin ise; asgari ücret ile brüt asgari ücretin 1/3'ü arasında sayılan 549,00 – 1.647,00 TL gelir

aralığında yaşadığı hesaplanmıştır. 1.647,00 ile 3.924,00 TL gelir aralığında yaşayan kişilerin oranı % 1,78, ailelerin oranı ise; 2,20 şeklindedir. Bu oranlar en son gelir aralığında yani; 3.294,00 TL ve üstündeki gelire sahip kişilerde % 0,24, ailelerde % 0,31 olduğundan, gelir tespiti sonuçlarında toplamda 7.719 kişi ve 2.973 hanenin brüt asgari ücretten iki kat fazla gelire sahip olduğu görülmektedir.

Şartlı Sağlık Yardımı (ŞSY): Şartlı Sağlık Yardımları (ŞSY) programına başvuru yapan kişilerin muhtaçlık durumunun tespiti merkezi sistemde kayıtlı veri tabanları kullanılarak, 13 farklı kurum ile işbirliği içerisinde ve sistem üzerinde toplam 28 sorgulamayla yapılmaktadır. Ayrıca ŞSY; programa başvuran kişilerin sağlık durumlarına yönelik bilgilerin Aile Hekimliği Bilgi Sistemi'nden (AHBS) anında/online şekilde alınmasını ve bütün işlemlerin internet üzerinden yönetilmesini sağlayan e-devlet uygulamalarından biridir. Belirli aralıklarla yapılan sorgulamalar sonucunda hem muhtaç hanelerin durumlarındaki değişimler saptanmakta; mal- mülk bilgileri, iş durumları, sosyal güvenceleri gibi, hem de hanelerin sosyal yardım almayı hak edip/etmediği durumu ya da sosyal yardım alıyorsa desteğin devam edip/etmeme durumunun takibi yapılmaktadır (Çoğurcu, 2010: 25).

Ülkemizde nüfusun en muhtaç kesiminde kalan ihtiyaç sahibi ailelere destek olmak amacıyla, 0-6 yaş aralığındaki çocuklarını daha düzenli olacak şekilde sağlık muayenelerini yaptırmaları şartıyla “Şartlı Sağlık Yardımı” kapsamında, düzenli nakdi/parasal yardım yapılmaktadır. Sağlık yardımı programı alanında hanelere yapılacak ödemeler her çocuk için aylık 30 TL şeklindedir. Şartlı Sağlık Yardımları için ödenecek olan miktarlar doğrudan anneler adına açılan hesaplara yatırılmaktadır.

Ocak 2005 tarihinden beri uygulanan Şartlı Nakit Transferleri yardımlarından ŞNT gebelik yardımları için; hedef kitledeki anne adaylarına gebelik süresi boyunca düzenli şekilde sağlık muayenelerini yaptırmaları, doğumların gerçekleştirilmesi için sağlık kuruluşlarını tercih etmeleri ve doğumlar sonrasında bakımla ilgili gereken hizmetlerin sağlık kuruluşlarında yapılması şartıyla düzenli parasal/nakdi yardımlar verilmektedir (SYGM, 2009). ŞNT gebelik yardımı; doğumun sağlık kuruluşunda gerçekleşmesi durumunda bir defa verilecek 75 TL, düzenli kontrollerin yapılması durumunda doğum öncesinde verilecek aylık 35 TL, doğum sonrasında ise iki defa verilecek 35 TL şeklinde yapılmaktadır.

4.1.3. Eğitim yardım programları

Yoksulluk sıkıntısı çeken toplumdaki dezavantajlı kesimlerin mevcut eğitim olanaklarına erişebilirliğinin az olması, eğitimde eşitliği yok etmekte ve yoksulluk kavramının geçmişten günümüze kadar süregelmesinin önüne geçilmesinde çok büyük problemler oluşturmaktadır. Daha etkin sosyal yardım politikalarının geliştirilmesi ve fakirlikle mücadelede başarı sağlanabilmesi için ilk sıralarda yer alan eğitim etkeni hayati öneme sahiptir. Bu kritik önemden hareketle, sosyal yardım programlarından eğitim yardımlarına SYDTF kaynağından büyük miktar ayrılmaktadır (<http://sosyalyardimlar.aile.gov.tr>). SYDTF yardım programları arasında, sosyal ve ekonomik yoksunluk sıkıntısı içinde olan vatandaşların zorunlu eğitim çağına gelmiş çocuklarına yönelik uygulanan eğitim yardımları önemli bir yer tutmaktadır. Yardımlar kapsamında, ilköğretim ile ortaöğretimde okuyan çocukların okul ihtiyaçlarını temin etmekte zorlanan ihtiyaç sahibi/muhtaç ailelere nakdi ve aynı destek verilebilmektedir. Eğitim materyali yardımı ile; ihtiyaç sahibi hanelerin ilköğretim ve lise çağındaki çocuklarının tüm okul malzemelerinin (önlük / forma, okul çantası, kırtasiye araç gereçleri vs.) karşılanmasına yönelik aynı yardım programları yürütülmektedir. 2015 yılında eğitim materyali yardımları kapsamında, yoksul ailelerin okulla ilgili temel gereksinimlerinin karşılanması amacıyla 15,34 milyon TL kaynak kullanılmıştır. 2016 yılı istatistiklerine göre ise; SYD Vakıfları'nın periyodik paylarından aktardıkları materyal yardımları dikkate alındığında tam olarak 16,67 milyon TL harcama yapılarak 86.633 öğrenciye yardım gönderildiği görülmektedir. Genel olarak eğitim yardımlarının tümüne bakıldığında, SYDTF kaynaklarından aktarılarak yapılan yardımların payı 2002'de % 23 iken 2016'da % 6'lık bir artışla % 29 olmuştur.

Şartlı Nakit Transferi (ŞNT) Eğitim Yardımları: ŞNT, ülkemizde yoksulluk sebebiyle eğitim ve sağlık alanlarında yapılan hizmetlerden faydalanma imkânı bulamayan yoksul hanelerin, nakdi transferler aracılığıyla hizmetlere erişimlerini kolaylaştırmayı amaçlamaktadır. Daha geniş anlamda ŞNT, Türkiye'de 3294 sayılı SYDTK çerçevesinde; yoksulluğa bağlı sebeplerle çocuklarını okuldan alan ya da okula gitmesini sağlayacak maddi durumu olmayan aileleri desteklemek, okul öncesi

çocukların düzenli şekilde sağlık kontrollerinin yapılmasını sağlamak ve doğumunu sağlık kuruluşlarından birinde gerçekleştiremeyen fakru zaruret içindeki yoksul haneleri desteklemek için geliştirilen şarta dayalı nakdi destek programıdır (Çoğurcu, 2010: 28). 2001 krizinden sonra bir Dünya Bankası Projesi olarak yürürlüğe giren ŞNT programı, bugün iç kaynak kullanılarak yürütülmektedir. Muhtaç ailelere yönelik, okul yaşında olan çocuklarını okula göndermeleri, daha küçük yaşta olanları da sağlık kontrolünden geçirip aşılattmaları koşuluyla düzenli nakdi yardım yapılmasını içeren bu programlar özellikle Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinde büyük başarı yakalamıştır (Buğra, 2008: 234).

Ülkemizde nüfusun en fakir % 6'lık grubu oluşturan hanelere, eğitim yaşına gelen çocuklarını okula göndermeleri, ilköğretim ve ortaöğretime giden/devam eden çocuklarının ise % 80 oranla eğitime katılımlarını devam ettirmeleri koşulu ile düzenli Şartlı Nakit Transferleri (ŞNT) eğitim yardımları kapsamında Şartlı Eğitim Yardımı (ŞEY) yapılmaktadır. Yoksulluk sorunu yaşayan ailelerin eğitim hizmetlerinden faydalanmalarını kolaylaştırıcı program sayesinde okul hayatı başlayan ya da devam eden öğrencilerin desteklenmesiyle ailelerin sosyal dışlanma riskiyle karşılaşma oranı azalmaktadır. ŞEY ödemeleri, bankacılık sistemi kullanılarak kadının toplum içindeki konumunun güçlendirilmesi amacıyla anneler adına açılan hesaplara aktarılmaktadır.

Ödemeler aylık olarak yapılmaktadır ve miktarları şu şekildedir;

- İlköğretime giden erkek öğrenciye ödenen miktar 35 TL,
- İlköğretime giden kız öğrenciye ödenen miktar 40 TL,
- Ortaöğretime giden erkek öğrenciye ödenen miktar 50 TL,
- Ortaöğretime giden kız öğrenciye ödenen miktar 60 TL.

Taşınmalı Eğitimde Öğle Yemeği Hizmeti: 1997 yılından itibaren başlatılan 8 yıllık temel eğitim uygulaması hususunda, taşınmalı eğitim yardımları da uygulanmaya başlanmıştır. Merkezi okullara taşınan muhtaç durumdaki öğrencilere öğle yemeği verilmesini içeren taşınmalı eğitim yardımı; il ve ilçe Milli Eğitim Müdürlükleri tarafından 2003–2004 eğitim öğretim yılı itibarıyla kaynağı SYDTF'den karşılanmak üzere yürütülmektedir. 2016 yılında taşınmalı eğitim kapsamında öğle yemeği

yardımlarına fonndan aktarılan kaynak 460 milyon TL'dir.

Öğrenci Taşıma Barınma ve İaşe Yardımı: Sosyal Yardımlaşma Vakıfları tarafından verilen eğitim destekleri arasında yer alan öğrenci taşıma, barınma ve iaşe yardım programı kapsamında; taşınmalı eğitim sistemine dâhil olamamış muhtaç ailelerin ilköğretim ve ortaöğretime giden çocuklarının hem ulaşım ihtiyaçları karşılanmakta hem de barınma konusunda sorun yaşamamaları için destek verilmektedir. Öğrenci taşıma, barınma ve iaşe yardım programı için 2016 yılında fonndan 340.151 TL kaynak gönderilmiştir. 2016 yılı içerisinde bu kapsamda SYD Vakıflarının periyodik paylarından 1.144.765 TL kaynak aktarılmış ve yapılan desteklerden 2.083 hane faydalanmıştır.

Ayrıca ülkemizde engellilerin toplumsal yaşama entegrasyonunun sağlanması açısından, mevcut eğitim sistemimize katılımlarının sağlanması konusunda çalışmalar yapılmaktadır. Bu sebeple; 2004-2005 eğitim ve öğretimin ikinci dönemi itibarıyla özel eğitim ihtiyacı olan öğrencilerin eğitime katılımını arttırmaya yönelik okullarına ücretsiz götürülmesi için SYDTF' den kaynak ayrılmaktadır. Proje; MEB Özel Eğitim Rehberlik ve Danışma Hizmeti Genel Müdürlüğü, Başbakanlık Engelliler İdaresi Başkanlığı ve Genel Müdürlüğü işbirliği içerisinde yürütülmektedir. İlk sene yalnız otistik engelli ve zihinsel engelli öğrencileri kapsayan projeye daha sonra tüm engelli gruplar (zihinsel, otistik, işitme, görme ve ortopedik engeli olanlar) dâhil edilmiştir. Proje sayesinde, özel eğitim ihtiyacı olan öğrencilerin okul ulaşımının ücretsiz olması sağlanarak, engelli öğrencileri okula gitmeye teşvik etmek, öğrenciler arasında okula gidilme oranlarını arttırmak ve öğrencilere okul sevgisini aşılama kolaylaştırmıştır (Çoğurcu, 2010: 21).

4.1.4. Özel amaçlı yardım programları

Özel amaçlı yardımlara, sosyal etkilenme, ekonomik durum, doğal olaylar ve yapısal faktörlerden kaynaklanan olumsuz durumlarda ihtiyaç duyulmaktadır. Özel amaçlı yardım uygulamaları içerisinde afet yardımı, aşevi yardımı ve terör zararı yardımı bulunmaktadır.

Afet (Acil Durum) Yardımı: Doğal afet durumlarında ailelerin özellikle ev onarımını ve ev eşyası taleplerini karşılamaktadır. Mağdur olan bireyin normal yaşamına dönmesi için aynı destek yapılmakla birlikte, bu tür yardımlarda bir sınır bulunmamaktadır. Doğal afetler sebebi ile mağdur olan vatandaşların zararları Başbakanlığa bağlı Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD) tarafından karşılanmaktadır. Bu kurum, afet durumlarında aynı ve nakdi yardım yapabilmektedir. Günlük hayatı olumsuz etkileyen doğal afetler, yangın, sel ya da depremden zarar görmüş mağdur insanların tüm zaruri ihtiyaçlarının (gıda, giyim, barınacak yer) giderilmesi amacıyla SYD Vakıfları tarafından, 2016 yılında fondan aldıkları 11.848.642 TL kaynak ile bu yardım programı için destek yapılmıştır.

Aşevi Faaliyetleri: Aşevi yalnızca günümüz toplumsal yapısında kullanılan bir sistem değildir. Buna en güzel örnek Osmanlı Dönemi'nde işletilen Hürrem Sultan İmaret'i'dir. O dönemlerde, dört yüz yoksul ve dindar, ihtiyaç sahibi ve güçsüz insanları beslemek amacıyla kurulmuş bir aşevi bulunmaktaydı. 2016 yılında, 54 SYD Vakfı'na aşevi yardım faaliyetleri kapsamında teşvik fonundan toplam 14.212.281 TL kaynak gönderilmiştir.

Terör Zararını Karşılama Yardımı: Terör olayları nedeniyle mağdur olan muhtaç ve fakir durumdaki vatandaşların acil şekilde gıda, barınma, giyim, eğitim ve yol gibi gereksinimlerini karşılamaya yönelik yapılan yardımlardır. Terörden mağdur olan vatandaşların hızlı ve acil ihtiyaçlarını karşılayabilmek ve en kısa sürede mağduriyetlerini giderebilmek için önemli bir uygulamadır. Bu hususta, 2016 yılı için SYDTF'den aktarılan miktar 161.576.180 TL'dir.

4.2. Sosyal Hizmet Programları

Sosyal hizmet programları aşağıda ayrıntılı olarak başlıklar altında ele alınmıştır:

4.2.1. Yaşlı bakım hizmet programları

Belediyeler tarafından yaşlıların barınabileceği temel ihtiyaçlarının karşılandığı,

bununla birlikte sosyal ve kültürel hizmetlerinde sunulduğu huzurevleri açılmakta ve işletilmektedir. Ayrıca yaşlılara yönelik evde bakım hizmetleri, yaşlılar lokali, ulaşım desteği ve toplu taşımada indirimli veya ücretsiz seyahat hizmetleri de sunulmaktadır (Koray, 2012:5).

4.2.2. Engelli bakım hizmet programları

Engellilere evde bakım hizmeti, eğitim ve sağlık işlerinde ulaşım desteği, tekerlekli sandalye, akülü araba, beyaz baston gibi yardımcı malzeme desteği, engellilerin yaşamlarını kolaylaştıracak engelli rampaları yol, kaldırım, üst ve alt geçitlerde asansör, yön gösterici sesli görsel işaretler, engelli kafeteryaları, engelsiz çocuk parkları, engellilere yönelik sosyal kültürel faaliyetler, meslek edindirme kursları gibi hizmetler belediyeler tarafından verilmektedir. Ayrıca büyükşehirlerde sadece engelli hizmetleri ile ilgili Engelliler ve Rehabilitasyon Şube Müdürlükleri bulunmaktadır. (Koray, 2012:71).

4.2.3. Gençlik hizmet programları

Gençlik merkezleri, kütüphane, okuma ve bilgi evleri, sınavlara hazırlık kursları, kültür, sanat, spor kursları, meslekî eğitim kursları, okullara ve eğitim kurumlarına verilen destekler, yaz kursları, spor okulları ve kampları, belediye spor kulüpleri, amatör kulüplere ve sporculara destek, park rekreasyon alanları, spor tesisleri ve dinlenme yerleri, sosyal faaliyetler, kültürel - sanatsal faaliyetler, gönüllülük çalışmaları, gençlik meclisleri olarak sayılabilir. Bu hizmetler aşağıda ele alınmıştır (Koray, 2012:54-67):

Gençlik Merkezleri: Gençlik Merkezleri son yıllarda önem verilen bütün gençlere yönelik sunulan bir hizmet. Belediyelerin açmış olduğu gençlik merkezlerinde gençlerin ve çocukların okul dışı zamanlarını sosyal ve kültürel faaliyetlerle verimli bir şekilde geçirebilecekleri, sanatsal ve sportif faaliyetler ve açılan kurslarla yeteneklerini geliştirebilecekleri, çeşitli bilimsel ve teknolojik laboratuvar imkânlarıyla bilim ve teknolojiye ilgilerinin artırılmasının sağlandığı gençler için faydalı mekânlardır. Ülkemizde birçok belediye nüfusu, şehrin büyüklüğü ve malî

imkânları ölçüsünde tüm gençlerin rahatlıkla ulaşabileceği birden çok gençlik merkezî açmakta ve buralarda gençlere hizmet sunmaktadır.

Kütüphane, Okuma ve Bilgi Evleri: Belediyeler tarafından kütüphaneler, okuma evleri ve bilgi evleri açılarak öğrencilerin ve gençlerin istifadesine sunulmaktadır. Özellikle kırsal kesime yönelik kütüphane ve okuma salonları ile internet kullanımı için bilgi evleri büyükşehir ve diğer belediyeler tarafından hizmete açılmaktadır.

Sınavlara Hazırlık Kursları: Öğrencilerin ve gençlerin eğitim hayatlarında büyük önem ifade eden merkezî sınavlara hazırlık amacıyla hazırlık kursları hizmeti birçok belediye tarafından verilmektedir.

Kültür, Sanat, Spor Kursları: Hat, ebru, filografi, satranç, karate, judo, güreş, el sanatları, el işi örgü, resim, ahşap boyama, dil kursları, Osmanlıca, halk oyunları, doğa sporları, step-aerobik, tiyatro gibi birçok kurs gençlerin talepleri ile açılmakta ve belediyeler tarafından gençlere sunulmaktadır. Ayrıca belediyeler tarafından izcilik faaliyetleri de desteklenmektedir.

Meslekî Eğitim Kursları: Başta Büyükşehir Belediyeleri olmak üzere bazı belediyeler çoğunlukla gençlerin yararlandığı (farklı kurslara farklı yaş grupları da katılabilmektedir) meslekî eğitim kursları açarak gençlerin nitelikli işgücü olarak istihdam edilebilmeleri için çalışmalar yapmaktadır. Kamu kurumları ve özel sektör tarafından işe alım için şart koşulan ve geçerli sayılan belgeler bu kursları başarıyla tamamlayanlara verilmektedir.

Okullara ve Eğitim Kurumlarına Verilen Destekler: Anaokulundan üniversiteye kadar tüm eğitim kurumlarına belediyeler tarafından temizlik, çevre düzenlemesi, park ve tesis yapımı, tadilat, tefrişat ve malzeme desteği verilmektedir.

Yaz Kursları, Spor Okulları ve Kampları: Öğrencilerin yaz dönemini verimli şekilde değerlendirmeleri için çeşitli spor branşlarında açılan kurslar ile sosyal ve kültürel içerikli faaliyetlerin sunulduğu Yaz Kursları-Yaz Spor Okulları çoğu belediyenin sunduğu gençlik hizmetlerindedir.

Belediye Spor Kulüpleri: Belediyeler çeşitli branşlarda kurmuş oldukları sporkulüpleri ile gençlere sporu sevdirmekte ve ilgi alanı olan gençlere amatör veya profesyonel sporcu olma imkânı oluşturmakta ve onları desteklemektedir. Ülkemizde birçok belediyenin futbol başta olmak üzere basketbol, voleybol, güreş, dövüş sporları kulüpleri bulunmakta ve bu kulüpler gerek ulusal gerekse uluslararası çapta başarılar elde edebilmektedir.

Amatör Kulüplere ve Sporculara Verilen Destekler: Çeşitli branşlarda mücadele eden amatör kulüplere ve bireysel sporculara belediyeler tarafından tesis kullanımı malzeme desteği müsabakalara ulaşım desteği veya sponsorluk şeklinde destekler verilmektedir.

Dinlenme Alanları, Spor ve Sosyal Tesisler: Belediyeler tarafından kentin çeşitli yerlerine farklı büyüklüklerde çocuk parkları, rekreasyon alanları, spor tesisleri, halı sahalar yapılmakta, parkların içerikleri gündün güne geliştirilmekte ve farklı şekillerde dizayn edilmektedir. Özellikle kentlerde çocuk ve gençler için bu tür alanların önemi kentleşmenin artması ile orantılı olarak önem kazanmaktadır.

Sosyal Faaliyetler: Belediyeler tarafından, belediyenin organizasyonu ile tüm gençlere yönelik veya çeşitli dernek kulüp ve gruplardan gençlerin talepleri ile il içi, il dışı geziler, piknikler yarışmalar ve farklı organizasyonlara ulaşım, iaşe ve harcırah desteği verilmektedir.

Kültürel - Sanatsal Faaliyetler: Konser, sergi, panel, sempozyum, hemşeri günleri, dinî ve millî günlerde düzenlenen sergiler ve eğlence programları doğrudan belediyeler tarafından yapılmakla birlikte, sivil toplum kuruluşları, dernekler, vakıflar, kulüpler yada öğrenci ve gençlik gruplarının düzenledikleri bu tür faaliyetlere belediyeler tarafından ulaşım, yer tahsisi veya sponsorluk şeklinde destek verilmektedir (Bu faaliyetlerin bazıları tüm vatandaşlara hitap etmekle birlikte genelde gençlere yönelik ya da gençlerin rağbet ettiği faaliyetler olarak düzenlenmektedir).

Gönüllülük Çalışmaları: Belediyelerin girişim ve organizasyonu çeşitli STK'lar, üniversiteler, ilkököl-ortaokul, lise öğrencileri ve gençlerin katılımları ile kan bağışısı,

köy okullarına yardımlar, çevre faaliyetleri, ağaç dikimi gibi çalışmalar yapılmakta, bu sayede gençlerin sosyal sorumluluk ve çevre bilinci edinmeleri sağlanmaktadır. Belediyeler bu çalışmalarda çeşitli kurumlarla işbirliği yaparak organizasyon, ulaşım, aynî ve nakdî destek vermektedir.

Gençlerin Karar Alma Mekanizmalarına Katılımlarının Sağlanması: Belediye teşkilâtı bulunan yerlerde oluşturulan kent konseyleri ve gençlik meclisleri gençlerin demokratik hayata katılmaları ve karar alma mekanizmalarında söz sahibi olmaları için; oluşturulan bu meclislerde kendilerini ifade edebilmeleri, taleplerini belediye yönetimine ulaştırabilmeleri için gençlere fırsat sunmaktadır.

4.2.4. Çocuk hizmet programları

Belediyeler tarafından çocuklar için çevre düzenlemeleri, oyun alanları, eğitim, sağlık, kültürel, sanatsal ve sportif faaliyetler, sosyal yardım ve hizmetler başlıklarında birçok hizmet sunulmaktadır. Bunlar; çocuk parkları ve çocuk oyun grupları, bilim parkları, çocuk trafik parkları, tiyatro ve sinema gösterimi, sanat kursları, gezi organizasyonları, uçurma şenlikleri, sportif faaliyetler, kreş ve gündüz bakım evleri, çocuk kütüphaneleri, eğitim destek kursları, konferans, panel, seminer ve forumlar sağlık hizmetleri, eğitim bursu desteği, hoş geldin bebek projesi, sünnet törenleri, oyuncak ve kitap kumbaraları, kırtasiye ve giyim yardımı, mülteci çocuklara yönelik sosyal hizmet desteği, bilgi evleri, bilim merkezleri, çocuk kültür merkezleri, çocuk meclisleri, bebek bakım merkezleri, oyun evleri izcilik faaliyetleri ve kampları olarak sıralanabilir (Koray, 2012:32).

4.2.5. Evlat edinme hizmet programları

Evlat edinme hizmeti, çocuk ile durumu evlat edinmeye müsait yetişkinin arasında yasal şartlar sağlanmak suretiyle çocuk-ebeveyn ilişkisinin oluşturulmasını ifade etmektedir. Çocukların aile yanında bakılması ve korunması anlayışına dayanan evlat edinme hizmetinin Asur ve Babil medeniyetlerinde de kullanılan köklü ve eski bir sorun çözme yöntemi (Salim, 2011: 92) olduğu görülmektedir.

Evlat edinme hizmeti, 2002 yılında yürürlüğe giren Türk Medeni Kanunu'nun 305-320 maddeleri ile SHÇEK Genel Müdürlüğü tarafından aynı kapsamda hazırlanan 01.08.2002 tarih ve 145 sayılı Evlat Edinme Yönergesi ve 14.01.2004 tarihinde kabul edilerek 1 Eylül 2004'de yürürlüğe giren Çocukların Korunması ve Ülkelerarası Evlat Edinme Konusunda İşbirliğine Dair Sözleşmenin Onaylanmasının Uygun Bulunduğu Hakkında Kanun çerçevesinde yürütülmektedir (Yıldırım, 2017: 100).

Günümüzden farklı olarak geçmişte, evlat edinen ailelerin dini, ahlaki, sosyal, ekonomik ve siyasi amaçlar içerisinde genellikle evlat özlemini gidermek ve soyunun devamını sağlamak isteğiyle bu hizmetten yararlandığı görülmektedir. Günümüzde ise bu amaçlarda da değişiklikler meydana gelmiştir. Artık evlat edinmenin asıl amacı evlat edinenin çocuk özlemini ve soyunun devamını sağlamaktan ziyade korunmaya ve bakıma muhtaç çocuklara en uygun aileyi sunmak ve çevreyi bulmaktır. Türkiye'de evlat edinme aracılık işlemleri Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü tarafından sürdürülmektedir (Yazıcı, 2012: 505).

4.2.6. Koruyucu aile hizmet programları

Ailede olan ayrılıklar sebebiyle çocuklar belli bir süre için ailelerinden ayrı yaşamak zorunda kalabilirler. Bu süre içinde ailelerinden ayrı yaşamak durumunda olan çocukların kurum bakımı yerine başka bir aile de yaşayabilmeleri bu hizmetin ortaya çıkıp gelişmesinde etkili olmuştur. Buradaki amaç ailelerinden ayrı yaşamak zorunda kalan çocukların bu süreci en az zararla atlatmasıdır (Yolcuoğlu, 2011: 51).

Koruyucu aile bakımı bir nevi çocuğun öz ailesi yerine geçerek anne-baba rollerinin tümünün üstlenildiği ve gönüllülüğe dayanan bir hizmet çeşidi olarak uygulanmaktadır. Bu hizmet genellikle korunmaya muhtaç çocuğun ailesinin çocuğa bakım, koruma, besleme gibi temel ihtiyaçları dahi sunamadığı durumlarda ve çocuk için gerekli olabilecek durumlarda başvuru bir hizmet türüdür (Yazıcı, 2012: 504).

Koruyucu aile, çocuğun ihtiyacı düzeyinde aile ortamında sevgi, ilgi ve hoşgörü

gösterilerek yetişmesi, zihinsel, duygusal ve fiziksel olarak sağlıklı gelişip topluma yararlı ve sağlıklı bireyler olarak var olmalarını sağlamak amacıyla kurulmuş bir hizmet türüdür. Bu kurum ile çocuğun sorunlu döneminin en az zararla ve normal hayatını olağan biçimde geçirmesi sağlanmaya çalışılmaktadır. Koruyucu aile hizmeti ile, çocuğun güven ve süreklilik duygusuna zarar vermemekte amaçlanmaktadır (Kurtuluş Akbulut, 2011: 100).

Koruyucu Aile Hizmetinin asıl amacı, öz ailesinin farklı sebeplerle çocuklarına sağlıklı bir şekilde bakamadıkları durumlarda, çocuklara gereken yardımın yapılması ve çocuklara bu durumun hissettirilmemesidir. Ailenin kendi problemlerine çocukların dahil olmasını engellemek, çocukların bu durumu zarar görmeden atlattıklarını sağlamak ve normal hayatlarına kaldıkları yerden devam edebilmelerine imkan vermek, onların öz ailelerinden, çevrelerinden ve okullarından uzaklaşmadan hayatlarını devam ettirmek için ortam hazırlamak gibi amaçlarının olması koruyucu aile uygulamasının önemini artırmıştır (Kuş, 2014: 43). Bir başka tanımda koruyucu aile hizmetinin amacı; çocuğun biyolojik ailesinin çocuğun maddi, manevi ihtiyaçlarını tam olarak karşılayamaması durumunda çocuğa istikrarlı, kurumsallaşmamış bir çevre sunmaktır (Özdemir, 1996: 24).

Koruyucu aile uygulaması, koruyucu anne baba olacak en uygun kişilerin seçilmesini, koruyucu ailenin görevlerini en iyi şekilde yerine getirmesi ve çocuğun koruyucu aile yanında yaşayabileceği kötü durumları ortadan kaldırmayı hedeflemektedir. Koruyucu aile hizmetinin önemli amaçlarından bir diğeri ise çocuğun kendi ailesinde yaşanan olumsuzluklar, sorunlar sona erdiğinde öz ailenin yanına dönmesini sağlamaktır. Belirtilen hususlar ışığında hareket eden koruyucu aile hizmeti, belirli bir süre çocuğun bakımını üstlenecek koruyucu aile seçiminde ve aile ile çocuğun uyumunun sağlanması hususunda da tedbirler almaktadır (Yurdakul, 2016: 36).

Koruyucu aile olmak isteyen aile ve bireylerin de koruyucu aile olmak istemelerinde olumlu ve olumsuz sebepler vardır. Olumlu sebepler arasında; bir çocuğa anne baba sevgisini yaşatmak istemesi, kendi çocuğuna arkadaş olarak bir çocuğu istemesi ve çocuğa aile sevgisini ve bakımını yaşatmak istemesi sayılabilir. Olumsuz nedenler ise; maddi gelir düşüncesi, daha önce kötü anne babalık yaşamış olanların bu durumu

düzeltilmek istemeleri ve çocuklarını kaybetmiş ailelerin koruyucu aile olarak çocuğu kendi çocukları yerine koyma istekleri sayılır (Kuş, 2014: 44).

5. SOSYAL YARDIM VE SOSYAL HİZMET BAKIMINDAN FATİH BELEDİYESİ ÖRNEĞİ ALAN ARAŞTIRMASI

5.1. Araştırmanın Faaliyet Alanı

İstanbul'un Fatih İlçesi en eski yerleşim yeri olup, Bizans zamanından beri surlarla ve üç tarafı denizlerle çevrili tarihi yarımada olarak bilinmektedir. 1984 yılına kadar İstanbul Belediye'sinin şubesi olarak hizmet alan tarihi yarımada da, 3030 sayılı Büyükşehir Kanunu ile Eminönü ve Fatih olmak üzere iki belediye oluşturulmuştur. 5747 sayılı yasa ile de Eminönü Belediyesi Fatih Belediyesi'ne katılarak yarımada da bütünlük sağlanmış ve bugünkü son halini almıştır.

Araştırmada , yerel yönetim birimleri içerisinde yer alan belediyelerin sosyal hizmet ve sosyal yardım faaliyetlerinin belediyelerdeki uygulama biçimlerinin belirlenmesi amacıyla araştırmanın faaliyet alanı olarak, İstanbul İli Fatih Belediyesi seçilmiştir. Araştırmada İstanbul İli Fatih Belediyesi'nin seçilmesi, karakteristik özellikleri ülke genelini temsil edebilecek ve pek çok genel çıkarımların yapılmasını sağlayabilecek olması açısından oldukça önemlidir.

5.2. Araştırma Bulguları

Araştırmanın amacı kapsamında, İstanbul İli Fatih Belediyesi'nin sosyal hizmet ve sosyal yardım faaliyetlerinin belediyelerdeki uygulama biçimlerine ait bulgular sosyal yardım programları ve sosyal hizmet programları olarak aşağıda ayrıntılı olarak ele alınmıştır:

5.2.1. Sosyal yardım programlarına ait bulgular

Fatih Belediyesi'nin sosyal yardım programlarına ait bulgular aşağıda verilmiştir (Fatih Belediyesi Faaliyet Raporu, 2018:249).

5.2.1.1. Ailelere yapılan yardım programlarına ait bulgular

Fatih Belediyesi'nde ailelere yapılan yardım programlarından biri "Kadın Aile ve Eğitim Birimi"dir. Bu birimde verilen danışmanlık hizmetleri şunlardır:

Pedagojik ve Psikolojik Danışmanlık Hizmeti: Fatih İlçesi'ndeki çocuklara yönelik olarak, pedagojik danışmanlık hizmeti verilmektedir. 18 yaş ve üzeri bireyler, uzman psikolog tarafından verilen danışmanlık hizmetinden ücretsiz faydalanmıştır.

Yenidoğan Hediye Paketi: Fatih Belediyesi, Fatih ilçesinde ikamet eden evli çiftlerin anne baba olduklarında Kadın, Aile ve Eğitim Birimi görevlilerinin ilçe nüfus müdürlüğünden aldığı kayıtlar doğrultusunda 0-3 aylık bebeklere yeni doğan çantası hediye edilmektedir.

Evlilik Yıldönümü Hediye Paketi: Fatih'te evlenip Fatih'te ikamet eden, evliliğinin birinci yılını dolduran çiftlerin evlerine gidilerek yıldönümlerini tebrik etmek amacıyla evlilik yıldönümü hediye paketi olarak kahve fincanı hediye edilmektedir.

Fatih Belediyesi'nin insani dayanışma ve toplumsal kalkınma stratejik amacı kapsamında gerçekleştirdiği faaliyetler Çizelge 5.1'de verilmiştir.

Çizelge 5.1: Ailelere Yapılan Yardım Programlarına Ait Faaliyetler-1

No	Faaliyetler	Performans Göstergesi	2018 Hedef Değeri	Gerçekleşme Durumu	Performans Sonuç Değerlendirmesi	Uygulayıcı Müdürlük
1	Bilgili Aile Başarılı Çocuk Seminerleri” düzenlemek (Kültür Md)	Düzenlenen Seminer Sayısı / Katılımcı Sayısı	20 Adet	26 Adet	% 100	
2	Halk eğitimden eğitimci destekli “Aile Okulu” Eğitim Programı Gerçekleştirmek (Kültür Md)	Düzenlenen Seminer Sayısı / Katılımcı Sayısı	3 Adet	2 Adet	%66	Kültür ve Sosyal İşler Müdürlüğü
3	Hastaneler işbirliği ile “Hamile Okulu” Eğitim Programı Gerçekleştirmek (Kültür Md)	Düzenlenen Seminer Sayısı / Katılımcı Sayısı	3 Adet	1 Adet	%33	

Kaynak: Fatih Belediyesi Faaliyet Raporu, 2018:498

Fatih Belediyesi'nin insani dayanışma ve toplumsal kalkınma stratejik amacı kapsamında gerçekleştirdiği faaliyetler Çizelge 5.2'de verilmiştir.

Çizelge 5.2: Ailelere Yapılan Yardım Programlarına Ait Faaliyetler-2

No	Faaliyetler	Performans Göstergesi	2018 Hedef Değeri	Gerçekleşme Durumu	Performans Sonuç Değerlendirmesi	Uygulayıcı Müdürlük
1	El Sanatları ve Meslek Edindirme Kursları gerçekleştirmek (Kültür Md)	Düzenlenen Kurs Sayısı / Katılımcı Sayısı / Memnuniyet Oranındaki Artış	50 Branş	20 Branş	% 40	
2	Yabancı Dil Eğitimleri gerçekleştirmek (Kültür Md)	Düzenlenen Kurs Sayısı / Katılımcı Sayısı / Memnuniyet Oranındaki Artış	4 Adet	4 Adet	% 100	
3	Psikolojik Danışmanlık Hizmeti Sağlamak (Kültür Md)	Katılımcı Sayısı / Memnuniyet Oranındaki Artış	Sürekli	Sürekli	% 100	
4	“Yeni Doğan Bebek Paketi” Hizmeti Vermek (Kültür Md)	Dağıtılan Paket Adedi / Memnuniyet Oranındaki Artış	1.500 Adet	1.055 Adet	% 70	Kültür ve Sosyal İşler Müdürlüğü
5	“Evlilik Yıldönümü Paketi” Hizmeti Vermek (Kültür Md)	Dağıtılan Adet / Memnuniyet Oranındaki Artış	500 Adet	501 Adet	% 100	
6	Boğaz Gezileri Düzenlemek (Kültür Md)	Düzenlenen Gezi Sayısı/ Katılımcı Sayısı/ Memnuniyet Oranındaki Artış	15 Adet	-	Talep Doğrultusun da Başka Etkinlikler Düzenlenmiştir.	
7	Kadınlara yönelik gezi programları gerçekleştirmek (Kültür Md) Düzenlenen Gezi Sayısı /	Katılımcı Sayısı / Memnuniyet Oranındaki Artış	20 Adet	20 Adet	% 100	

Kaynak: Fatih Belediyesi Faaliyet Raporu, 2018:499

Fatih Belediyesi'nin Sosyal destek hizmetlerini, gerçekleştirdiği faaliyetler Çizelge 5.3'te verilmiştir.

Çizelge 5.3: Ailelere Yapılan Yardım Programlarına Ait Faaliyetler-3

No	Faaliyetler	Performans Göstergesi	2018 Hedef Değeri	Gerçekleşme Durumu	Performans Sonuç Değerlendirmesi	Uygulayıcı Müdürlük
1	İlçe Sınırlarında İkamet Etmekte Olan, İhtiyaç Sahibi Vatandaşlara Erzak Yardımı Yapmak (Kültür Md)	Dağıtılan Erzak Sayısı	İhtiyaç a Göre	51.974 Koli	% 100	
2	İlçe Sınırlarında İkamet Etmekte Olan, İhtiyaç Sahibi Vatandaşlara Günlük Yemek Yardımı Yapmak (Kültür Md)	Dağıtılan Yemek Sayısı (Günlük)	İhtiyaç a Göre	239 Kişi 131 Aile	% 100	Kültür Ve Sosyal İşler Müdürlüğü Basın Yayın Ve Halkla İlişkiler Müdürlüğü
3	İlçe Sınırlarında İkamet Etmekte Olan, İhtiyaç Sahibi Vatandaşlara Giyim Yardımı Yapmak	Dağıtılan Giyim Yardımı Sayısı	İhtiyaç a Göre	240 Kişi	% 100	

	(Kültür Md)				
	İlçe Sınırlarında				
	İkamet				
	Etmekte Olan,	Dağıtılan	İhtiyac		
	İhtiyaç	Kömür	a	375 Ton	%100
4	Sahibi	Sayısı	Göre		
	Vatandaşlara				
	Kömür Yardımı				
	Yapmak				
	(Kültür Md)				
		Kariyer			
		Merkezine			
	İşsiz	Yönlendirile	Talebe		
	Vatandaşların	n Kişi Sayısı	Göre	312 Kişi	%83
5	İstihdamına	/ İşe Alımı	En Az		
	Katkı Sağlamak	Sağlanan	%30		
	(Basın Md)	Kişi			
		Sayısı			
	İlçemiz Sınırları				
	İçinde				
	Vefat Eden				
	Vatandaşların	Yardım	Talebe	1623	
6	Ailelerine; İlçe	Sunulan Kişi	Göre	Kişi	%100
	İçin	Sayısı			
	Ulaşım Ve				
	Yiyecek Desteği				
	Sunmak (Basın				
	Md)				
	Toplu Sünnet				
	Faaliyetleri	Kişi Sayısı	600	450	
7	Gerçekleştirmek		Çocuk	Çocuk	%75
	(Kültür Md)				

Kaynak: Fatih Belediyesi Faaliyet Raporu, 2018:504

Fatih Belediyesi'nin ailelere yapılan yardım programlarına dair gerçekleştirdiği faaliyetler Çizelge 5.4'te verilmiştir.

Çizelge 5.4: Ailelere Yapılan Yardım Programlarına Ait Faaliyetler-4

No	Faaliyetler	Performans Göstergesi	2018 Hedef Değeri	Gerçekleşme Durumu	Performans Sonuç Değerlendirmesi	Uygulayıcı Müdürlük
1	Fatih'in Tanıtıma Katkı Sağlayan Kitaplar Hazırlatmak Ve Bastırmak (Basın Md)	Basılan Kitap Sayısı	Talebe Göre	-	-	
2	Tarihi Yarımada'yı Tanıtan Türkçe, İngilizce, Fransızca, Almanca Tanıtım Kitapçıklarının Erişimini Kolaylaştırmak (Basın Md)	Basılan Tanıtım Kitapçığının Sayısı	Talebe Göre	-	Mevcut Kitapların Dağıtımı Yapılmıştır.	Basın Yayın Ve Halkla İlişkiler Müdürlüğü
3	Tarihi Yarımada Haritaları Bastırmak Ve	Basılan Harita Sayısı	Talebe Göre	23.000 Adet	%100	

	Erişimi Kolaylaştırmak (Basın Md) Tarihi Mekanlarla İlgili;					
4	Türkçe Ve İngilizce Kültür Tanıtım Filmleri Yapmak (Basın Md)	Yapılan Film Sayısı	1 Adet	1 Adet	%100	
5	Fatih Gazetesi'nin Sürekliliğini Ve Erişimini Sağlamak (Basın Md)	Basılan Gazete Sayısı / Erişilebilirli kteki Oransal Artış	En Az 500.0 00 Adet	500.00 0 Adet	%100	
6	Kültür Sanat Kitapçığı'nın Sürekliliğini Ve Erişimini Sağlamak (Basın Md)	Basılan Bülten Sayısı / Erişilebilirli kteki Oransal Artış	Ayda Bir	450.00 0 Adet	%100	
7	Kültür, Sanat, Tarihsel Konuları Ve Kaybolmaya Yüz Tutmuş Soyut Değerleri İçeren	Basılan Kitap Sayısı	1 Adet	1 Adet	%100	

Kitaplar
Oluşturmak
(Basın Md)

Kaynak: Fatih Belediyesi Faaliyet Raporu, 2018:506

5.2.1.2. Sağlık yardım programlarına ait bulgular

Fatih Belediyesi'nin sağlık yardım programlarına yönelik gerçekleştirdiği faaliyetler Çizelge 5.5'te verilmiştir.

Çizelge 5.5: Sağlık Yardım Programlarına Ait Faaliyetler-1

No	Faaliyetler	Performans Göstergesi	2018 Hedef Değeri	Gerçekleşme Durumu	Sonuç Değerlendirmesi	Uygulayıcı Müdürlük
1	Aile Sağlığı Merkezleri Proje Ve/Veya Uygulaması Yaptırmak / Bakım-Onarım İhtiyaçlarını Karşılama (Fen İşleri Md)	Proje Sayısı / Uygulama Sayısı / Memnuniyet Oranı Artışı	2 Yapım	Dervişali Ve Kasım Gürani'deki ASM'lerin Yapımı Tamamlanmıştır.	%100	Fen İşleri Müdürlüğü Sağlık İşleri Müdürlüğü
2	ASM Çalışanları İle Sistemik Olarak Diyalog Kurmak Ve	Sunulan boyada Memnuniyet Oranı	50 Okul	-	İhtiyaç doğrultusunda yapılacaktır.	

Sürekli
İyileştirme
Mantığı Ile
Hareket
Etmek(Sağlık
İşleri Md.)

Kaynak: Fatih Belediyesi Faaliyet Raporu, 2018:511

Fatih Belediyesi'nin sağlık yardım programlarına yönelik gerçekleştirdiği faaliyetler Çizelge 5.6'da verilmiştir.

Çizelge 5.6: Sağlık Yardım Programlarına Ait Faaliyetler-2

No	Faaliyetler	Performans Göstergesi	2018 Hedef Değeri	Gerçekleşme Durumu	Sonuç Değerlendirmesi	Uygulayıcı Müdürlük
1	Sağlıklı Yaşam Seminerleri Gerçekleştirme (Sağlık İşleri Md.)	Gerçekleşen Seminer Sayısı / Katılımcı Sayısı	1 Adet	1 Adet	% 100	Sağlık İşleri Müdürlüğü
2	İlkyardım Seminerleri Düzenlemek (Sağlık İşleri Md.)	Gerçekleşen Seminer Sayısı / Katılımcı Sayısı	1 Adet	1 Adet	% 100	Kültür Ve Sosyal İşler Müdürlüğü
3	Kanser Günü, Obezite Günü Vb. Günlerinde	Etkinlik Sayısı / Katılımcı Sayısı	Sürekli	Sürekli	% 100	

	Kampanya Çalışmaları Yaparak Farkındalık Oluşturmak (Sağlık İşleri Md, Kültür Ve Sosyal İşler Md) Sağlık Bilincini Yükseltici Basılı Materyaller Hazırlamak Ve Dağıtmak (Sağlık İşleri Md, Kültür Ve Sosyal İşler Md)	Basılan / Dağıtılan Materyal Sayısı	1 Adet	1 Adet	% 100
--	--	--	--------	--------	-------

Kaynak: Fatih Belediyesi Faaliyet Raporu, 2018:511

Fatih Belediyesi'nin sağlık yardım programlarına yönelik gerçekleştirdiği faaliyetler Çizelge 5.7'de verilmiştir.

Çizelge 5.7: Sağlık Yardım Programlarına Ait Faaliyetler-3

No	Faaliyetler	Performans Göstergesi	2018 Hedef Değeri	Gerçekleşme Durumu	Sonuç Değerlendirmesi	Uygulayıcı Müdürlük
1	Yüksek Kalite Ve Donanımda	Sunulan Mobil Sağlık Hizmeti	Çalışm	Sürekli	% 100	Sağlık İşleri

	Mobil Sağlık Hizmetleri Sunmak (Sağlık İşleri Md)	/ Kişi Sayısı	anın Devam Ettirilm esi		Müdürlüğ ü
2	Akciğer Grafiği Sayısını Artırmak (Sağlık İşleri Md)	Kişi Sayısı	3.000 Adet	538 Adet Portör Tetkikleri	Isteğe Bağlı Bırakıldığında n Hedef Değerlere Ulaşılacak maktadır. Evlilik Raporları Talebe Göre Yapıldığından Hedef Değerlere Ulaşılacak maktadır. Portör Tetkikleri
3	Evlilik Raporu Çalışmasını Etkin Yönetmek (Sağlık İşleri Md)	Kişi Sayısı	3000 Adet	901 Adet	
4	Sıhhi Müesseselerde Çalışanların	Kişi Sayısı	3.000 Adet	538 Adet	Tetkikleri

	Portör Tetkiklerini Yapmak (Sağlık İşleri Md)				Isteğe Bağlı Bırakıldığında n Hedef Değerlere Ulaşılacak mamak tadır.
5	Portör Tetkiki Sonucu Fiziki Muayenesi Yapılan, Çalışır Durumdaki Personele Sağlık Muayene Cüzdanı Vermek (Sağlık İşleri Md)	Kişi Sayısı	3.000 Adet	538 Adet	Portör Tetkikleri İsteğe Bağlı Bırakıldığında n Hedef Değerlere Ulaşılacak mamak tadır.
6	Sağlık Tarama Çalışmaları Gerçekleştirme k (Sağlık İşleri Md)	Yapılan Tarama Sayısı	İhtiyaca Göre	1439 Adet Sağlık Taraması Yapılmış tır.	% 100

7	Etkinliklere Sağlık Personeli Desteği Sağlamak (Sağlık İşleri Md)	Etkinlik Sayısı	Sürekli	7 Etkinlik	%100
---	---	-----------------	---------	---------------	------

Kaynak: Fatih Belediyesi Faaliyet Raporu, 2018:512

Fatih Belediyesi'nin sağlık yardım programlarına yönelik gerçekleştirdiği faaliyetler Çizelge 5.8'de verilmiştir.

Çizelge 5.8: Sağlık Yardım Programlarına Ait Faaliyetler-4

No	Faaliyetler	Performans Göstergesi	2018 Hedef Değeri	Gerçekleşme Durumu	Sonuç Değerlendirmesi	Uygulayıcı Müdürlük
1	Sağlık Turizm Potansiyelini Öne Çıkaracak Etkinlikler Ve İşbirlikleri Gerçekleştirme k (Sağlık İşleri Md)	Görüşme Vb. Sayısı / İşbirliği Sayısı	İşbirliği Geliştirme	-	-	Sağlık İşleri Müdürlüğü

Kaynak: Fatih Belediyesi Faaliyet Raporu, 2018:513

Fatih Belediyesi'nin sağlık yardım programlarına yönelik gerçekleştirdiği faaliyetler Çizelge 5.9'da verilmiştir.

Çizelge 5.9: Sağlık Yardım Programlarına Ait Faaliyetler-5

No	Faaliyetler	Performans Göstergesi	2018 Hedef Değeri	Gerçekleşme Durumu	Sonuç Değerlendirmesi	Uygulayıcı Müdürlük
1	Hayvan Barınağı'nın Fiziki İyileştirmesini Sürekli Kılmak (Fen İşleri Md, Sağlık İşleri Md)	Fiziki İhtiyaca Cevap Verme Oranı	Sürekli	İhtiyaç Doğrultusunda Sürekli Gerekli Bakım Onarımları Yapılmıştır.	%100	Fen İşleri Müdürlüğü Sağlık İşleri Müdürlüğü
2	Kısırlaştırma, Aşılama, Rehabilitasyon İşlemlerini (İhtiyaca Göre) Devam Ettirmek (Sağlık İşleri Md)	İşlem Sayısı	Sürekli	6854 Adet	%100	
3	Sokak Hayvanlarının Besin Ve Su İhtiyacına Yönelik Kedi Evi, Besin Ve Su Kapları Temin Etmek	Kedi Evi Sayısı / Diğer Materyallerin Sayısı	İhtiyaca Göre	200 Adet Kedi Evleri İçin Kedi Maması Temini Yapılmıştır.	%100	

5.2.1.3. Eğitim yardım programlarına ait bulgular

Fatih Belediyesi'nin eğitim yardım programlarına yönelik gerçekleştirdiği faaliyetler Çizelge 5.10'da verilmiştir.

Çizelge 5.10: Eğitim Yardım Programlarına Ait Faaliyetler-1

No	Faaliyetler	Performans Göstergesi	2018 Hedef Değeri	Gerçekleşme Durumu	Sonuç Değerlendirmesi	Uygulayıcı Müdürlük
1	Müzik Sınıfı, Ana Sınıfı, Derslik, Laboratuvar Yapmak / Yaptırmak (Fen İşleri Md)	Proje ve Uygulama Sayısı	20 Ana Sınıfı, Müzik Sınıfı, Derslik v.s	Cağaloğlu u Anadolu lisesine müzik sınıfı ve Fatih İmam Hatip Ortaokul una resim atölyesi yapılmıştır.	%10	Fen İşleri Müdürlüğü
2	Okulların iç / dış	Sunulan boya	50	-	İhtiyaç	

boya
ihtiyaçlarını
karşılama
(Fen İşleri Md)

adedi /
Memnuniyet
Oranı

Okul

doğrult
usunda
yapılac
aktır.

3

Ses sistemi
ihtiyaçlarını
karşılama
(Fen İşleri Md)

Sunulan ses
sistemi
adedi /
Memnuniyet
Oranı

20
Okul

İhtiyaç
doğrultus
unda
28
okul
cami
bilgi
evi vb.
yerde
ses
sistemi
yapılmış
ır.

%100

Okullarımıza
asfalt, beton,
dekoratif
elemanlar
kullanarak;
çevre
düzenlemesi
yapılması
için işbirlikleri
geliştirmek
ve ihtiyaçlar
doğrultusunda
bakım onarımlar
yapmak
(Fen İşleri Md)

4

Düzenleme
Yapılan
Okul Sayısı /
Memnuniyet
Oranı Artışı

6 Okul
Bahçesi
Asfalt
kaplam
a

6 Okul

%100

Kaynak: Fatih Belediyesi Faaliyet Raporu, 2018:502

Fatih Belediyesi'nin eğitim yardım programlarına yönelik gerçekleştirdiği faaliyetler Çizelge 5.11'de verilmiştir.

Çizelge 5.11: Eğitim Yardım Programlarına Ait Faaliyetler-2

No	Faaliyetler	Performans Göstergesi	2018 Hedef Değeri	Gerçekleşme Durumu	Sonuç Değerlendirmesi	Uygulayıcı Müdürlük
1	Bilgi Evleri, Semt Konakları Proje ve Uygulamaları yapmak veya yaptırmak (Fen İşleri Md)	Proje Sayısı / Yapımı gerçekleştirilen Bilgi Evi - Semt Konağı Sayısı	1 Uygulama	Vani Dergâhın a ek bina yapılması işi tamamlanmıştır.	% 100	Fen İşleri Müdürlüğü Kültür ve Sosyal İşler Müdürlüğü
2	Bilgi Evi , Semt Konakları bünyesinde, ilköğretim öğrencilerine eğitim destek kursları ve sosyal etkinlikler düzenlemek (Kültür Md)	Yapımı gerçekleştirilen bilgi evi - semt konağı sayısı	7 Bilgi Evi	7 Bilgi Evi 5 Semt Konağı	% 100	Plan ve Proje Müdürlüğü Emlak ve İstimlak Müdürlüğü
3	Madde Bağımlılığı ile Mücadele kapsamında	Düzenlenen Seminer Sayısı / Katılımcı	10 Saat	10 Saat	% 100	

	Seminerler vb. gerçekleştirmek (Kültür Md)	Sayısı / Memnuniyet Oranındaki Artış Düzenlenen Seminer Sayısı / Katılımcı Sayısı / Memnuniyet Oranındaki Artış	6.000 Kişi	6.553 Kişi	% 100
4	Kültür Gezileri düzenlemek (Kültür Md)				
5	Kariye Sanat Merkezi Binasının Yapımı (Fen İşleri Md)	Tamamlanma Oranı	Çalışm anın Başlatıl ması	-	Proje çalışma ları devam etmekt edir.
6	Süleymaniye Mahallesi 651 Ada, 13 Parselde Kütüphane ve Etüt Merkezi Yapılması İşi (Fen İşleri Md, Plan ve Proje Md)	Tamamlanma Oranı	Çalışm anın Tamam lanması	Uygulam a çalışmala rı tamamla nmıştır.	% 100
7	Topkapı Sosyal Tesisinin yapımı (Fen İşleri Md, Plan ve	Tamamlanma Oranı	Çalışm anın Tamam lanması	Uygulam a çalışmala rı tamamla	% 100

	Proje Md)			nmiştir	
	Cerrahpaşa Sosyal Tesisinin yapımı (Emlak Md, Plan ve Proje Md)	Tamamlanma Oranı	Çalışmanın Tamamlanması	-	İhale karşılığ 1 yapılıacaktır.
8	Sulukule Kültür Merkezinin yapımı (Fen İşleri Md, Plan ve Proje)	Tamamlanma Oranı	Çalışmanın Tamamlanması	-	Proje çalışmaları devam etmektedir.
9					

Kaynak: Fatih Belediyesi Faaliyet Raporu, 2018:502

Fatih Belediyesi'nin "Öğrencilere yönelik sosyal yardım çalışmaları yapmak" eğitim yardım programlarına yönelik gerçekleştirdiği faaliyetler Çizelge 5.12'de verilmiştir.

Çizelge 5.12: Eğitim Yardım Programlarına Ait Faaliyetler-3

No	Faaliyetler	Performans Göstergesi	2018 Hedef Değeri	Gerçekleşme Durumu	Sonuç Değerlendirmesi	Uygulayıcı Müdürlük
1	İlkokula Başlayan Öğrencilere Kırtasiye Ve Çanta Desteği Vermek (Basın Md)	Dağıtım Yapılan Kişi Sayısı	7.000 Öğrenci	5000 adet okul çantası 5000 adet beslenme çantası 5250	%73	Basın Yayın ve Halkla İlişkiler Müdürlüğü Kültür ve Sosyal

		adet	İşler
		kutulu	Müdürlüğ
		kalem	ü
		dağıtım	
		gerçekleş	
		tirilmiştir	
2	İlköğretim Öğrencilerine Ağız Bakım Seti Vermek (Kültür Md)	Dağıtım Yapılan Kişi Sayısı	20.000 Öğrenci
			23.350 Öğrenci
			% 100

Kaynak: Fatih Belediyesi Faaliyet Raporu, 2018:502

5.2.2. Sosyal hizmet programlarına ait bulgular

Fatih Belediyesi'nin sosyal belediyecilik anlayışının bir gereği olarak, her semtin farklı, sosyo-ekonomik ve kültürel açıdan ihtiyaçları göz önünde bulundurularak, halkın yaşam kalitesini arttırmak amacıyla kurulan merkezler 'Semt Konağı' olarak adlandırılmaktadır. Semt konaklarında halkın eğitimden sağlığa, kültür etkinliklerinden sosyal yardımlaşma hizmetlerine kadar pek çok hizmete hızlı, kolay ve kaliteli biçimde ulaşma imkânı sağlanmaktadır. Mimari özellikleri ile de dikkat çeken bu merkezlerin bir diğer amacı ise eski İstanbul mahalle kültürünü yaşatarak halka sosyalleşecek, kaynaşacak ve kent yaşamı içerisinde rahat nefes alabileceği ortamlar oluşturulmasıdır. Semt Konakları Bünyesinde; Bilgi Evi, Fatura Ödeme Merkezi, Aile Sağlığı Merkezi, Oyun Parkları, Çok Amaçlı Salon bulunmaktadır. Bunlara ait bulgular aşağıda verilmiştir (Fatih Belediyesi Faaliyet Raporu, 2018:249).

5.2.2.1. Yaşlı bakım hizmet programlarına ait bulgular

Fatih Belediyesi'nin dezavantajlı gruplara yönelik program, proje vb. geliştirmek ve projelere erişimi arttırmak, stratejik amacı kapsamında "Hasta ve yaşlılara yönelik

sosyal projeler gerçekleştirmek” için yaşlı bakım hizmet programlarına yönelik gerçekleştirdiği faaliyetler Çizelge 5.13’te verilmiştir.

Çizelge 5.13: Yaşlı Bakım Hizmet Programlarına Ait Faaliyetler-1

No	Faaliyetler	Performans Göstergesi	2018 Hedef Değeri	Gerçekleşme Durumu	Sonuç Değerlendirmesi	Uygulayıcı Müdürlük
1	Hasta Bakım Kursu Vermek (Kültür Ve Sosyal İşler Md)	Hizmet Sunulan Kişi Sayısı / Paydaş Memnuniyeti nde Artış	30 Kişi	-	Talep Doğrultusunda Başka Etkinlikler Düzenlenmiştir.	Kültür Ve Sosyal İşler Müdürlüğü

Kaynak: Fatih Belediyesi Faaliyet Raporu, 2018:503

5.2.2.2. Engelli bakım hizmet programlarına ait bulgular

Fatih Belediyesi’nin dezavantajlı gruplara yönelik program, proje vb. geliştirmek ve projelere erişimi artırmak, stratejik amacı kapsamında engelli bakım hizmet programlarına yönelik gerçekleştirdiği faaliyetler Çizelge 5.14’te verilmiştir.

Çizelge 5.14: Engelli Bakım Hizmet Programlarına Ait Faaliyetler-1

No	Faaliyetler	Performans Göstergesi	2018 Hedef Değeri	Gerçekleşme Durumu	Sonuç Değerlendirmesi	Uygulayıcı Müdürlük
1	Engelli İş	İş atölyesinde	85 Kişi	85 Kişi	% 100	Kültür ve

	Atölyesinin sürdürülebilirliği ni sağlayarak, engelli istihdamına katkıda bulunmak (Kültür Md) Engellilerin hayata entegrasyonunu hızlandırmak amacıyla Seminerler, etkinlikler düzenlemek (Kültür Md)	eğitim alan kişi sayısı / Kurs adedi				Sosyal İşler Müdürlüğü
2	amacıyla Seminerler, etkinlikler düzenlemek (Kültür Md)	Düzenlenen Seminer vb. sayısı / Katılımcı Sayısı	10 Adet	6 Adet	%60	
3	Engellilerimize Akülü ve Tekerlekli Sandalye Temin etmek (Kültür Md)	Dağıtılan ürün sayısındaki oransal artış / Paydaş memnuniyeti nde artış	İhtiyaca Göre	110 Adet	%100	

Kaynak: Fatih Belediyesi Faaliyet Raporu, 2018:503

Fatih Belediyesi'nin engelli bakım hizmet programlarına yönelik gerçekleştirdiği faaliyetler Çizelge 5.15'te verilmiştir.

Çizelge 5.15: Engelli Bakım Hizmet Programlarına Ait Faaliyetler-2

No	Faaliyetler	Performans Göstergesi	2018 Hedef Değeri	Gerçekleşme Durumu	Sonuç Değerlendirmesi	Uygulayıcı Müdürlük
1	Türkçe dil eğitimi vermek (Kültür ve Sosyal İşler Md)	Hizmet sunulan kişi sayısı / Paydaş memnuniyeti nde artış	150 Kişi	325 Kişi	%100	Kültür ve Sosyal İşler Müdürlüğü

Kaynak: Fatih Belediyesi Faaliyet Raporu, 2018:503

5.2.2.3. Gençlik hizmet programlarına ait bulgular

Fatih Belediyesi'nin, performans hedefi kapsamındaki gençlik hizmet programlarına yönelik faaliyetler Çizelge 5.16'da verilmiştir.

Çizelge 5.16: Gençlik Hizmet Programlarına Ait Faaliyetler-1

No	Faaliyetler	Performans Göstergesi	2018 Hedef Değeri	Gerçekleşme Durumu	Performans Sonuç Değerlendirmesi	Uygulayıcı Müdürlük
1	Belediye Tarafından Gerçekleştirilen Etkinliklerin Alan Süslemelerini	Gerçekleştirilen Etkinlik Sayısı/Katılımcı Sayısındaki Oransal	Sürekli	Sürekli	% 100	Basın Yayın ve Halkla İlişkiler Müdürlüğü

	Yapmak (Basın Md)	Artış/ Memnuniyet Oranındaki Artış Katılımcı Sayısındaki Oransal Artış				Kültür ve Sosyal İşler Müdürlüğü
2	Tarihi Yarımada Balık Festivali Gerçekleştirmek (Kültür Md)	/	1 Adet	1 Adet	%100	
3	Tarihi Yarımada Baklava Festivali Gerçekleştirmek (Kültür Md)	/	1 Adet	1 Adet	%100	
4	Deniz Kültürüne Yönelik Etkinlikler Düzenlemek (Kültür Md)	Gerçekleştirilen Etkinlik Sayısı / Katılımcı Sayısındaki Oransal Artış	1 Adet	1 Adet	%100	
5	Resim ve Fotoğraf Sergileri Düzenlemek (Kültür Md)	Gerçekleştirilen Etkinlik Sayısı / Katılımcı Sayısındaki	12 Adet Fotoğraf Müzesi	6 Adet Sergi 3 Adet Etkinlik	%75	

		Oransal Artış			
		/			
		Memnuniyet			
		Oranındaki			
		Artış			
		Gerçekleştiril			
		en Etkinlik			
		Sayısı /			
	Tiyatro ve	Katılımcı			
	Sinema	Sayısındaki	75 Adet	89 Adet	%100
6	Gösterimleri	Oransal Artış			
	Gerçekleştirmek	/			
	(Kültür Md)	Memnuniyet			
		Oranındaki			
		Artış			
		Gerçekleştiril			
		en Etkinlik			
		Sayısı /			
	Halka Yönelik	Katılımcı			
	Konferans,	Sayısındaki	42 Adet	91 Adet	%100
7	Seminer Vs.	Oransal Artış			
	Programları	/			
	Gerçekleştirmek	Memnuniyet			
	(Kültür Md)	Oranındaki			
		Artış			

Kaynak: Fatih Belediyesi Faaliyet Raporu, 2018:498

Fatih Belediyesi'nin, gençlik hizmet programlarına yönelik faaliyetler Çizelge 5.17'de verilmiştir.

Çizelge 5.17: Gençlik Hizmet Programlarına Ait Faaliyetler-2

No	Faaliyetler	Performans Göstergesi	2018 Hedef Değeri	Gerçekleşme Durumu	Performans Sonuç Değerlendirmesi	Uygulayıcı Müdürlük
1	Çok Amaçlı Salon Ve Spor Salonu Projesi Ve Uygulaması Yapmak / Yaptırmak (Fen Md)	Proje Ve Uygulama Sayısı	1 Adet	Uygulanma Kadırğa Spor Kulübünün Çalışmaları Devam Etmektedir.	%85	Fen İşleri Müdürlüğü
2	Her Okula Orkestra Projesi Gerçekleştirmek (Kültür Md)	Proje Dahilindeki Okul Sayısı / Memnuniyet Oranı	25 Okul	28 Okul	%100	Kültür ve Sosyal İşler Müdürlüğü
3	7-14 Yaş Grubuna Yönelik Yaz Spor Okulları Düzenlemek (Kültür Md)	Branş Sayısı / Katılımcı Sayısı / Memnuniyet Oranı	2000 Öğrenci	1600 Öğrenci	%80	Plan ve Proje Müdürlüğü
4	Okullar Arası Futbol Turnuvası Düzenlemek (Kültür Md)	Katılımcı Sayısı / Memnuniyet Oranı	1 Adet	1 Adet	%100	

5	Okullar Arası Voleybol Turnuvası Düzenlemek (Kültür Md)	Katılımcı Sayısı / Memnuniyet Oranı	1 Adet	1 Adet	%100
	Okullar Arası Basketbol Turnuvası Düzenlemek (Kültür Md)	Katılımcı Sayısı / Memnuniyet Oranı	1 Adet	1 Adet	%100
6	Okullar Arası Masa Tenisi Turnuvası Düzenlemek (Kültür Md)	Katılımcı Sayısı / Memnuniyet Oranı	1 Adet	1 Adet	%100
	Okullar Arası Güreş Turnuvası Düzenlemek (Kültür Md)	Katılımcı Sayısı / Memnuniyet Oranı	1 Adet	1 Adet	%100
7	Başkanlık Koşusu Düzenlemek (Kültür Ve Sosyal İşl. Md)	Katılımcı Sayısı / Memnuniyet Oranı	1 Adet	1 Adet	%100
	Öğretmenler Arası Halı Saha Futbol Turnuvaları (Kültür Ve Sosyal İşl. Md)	Katılımcı Sayısı / Memnuniyet Oranı	1 Adet	1 Adet	%100
8	Afrika Futbol Turnuvası	Katılımcı Sayısı /	1 Adet	1 Adet	%100

	Düzenlemek (Kültür Ve Sosyal İşl. Md)	Memnuniyet Oranı			
12	Sokak Basketbolu Düzenlemek (Kültür Ve Sosyal İşl. Md)	Katılımcı Sayısı / Memnuniyet Oranı	1 Adet	1 Adet	%100
13	Bisiklet Kültür Turları Düzenlemek (Kültür Ve Sosyal İşl. Md)	Katılımcı Sayısı / Memnuniyet Oranı	20 Adet	-	Talep Doğrultusunda Başka Etkinlikler Düzenlenmiştir.
14	23 Nisan Şenlikleri Düzenlemek (Kültür Ve Sosyal İşl. Md)	Gerçekleştirilen Etkinlik Sayısı	1 Adet	1 Adet	%100
15	Okçuluk Eğitimi (Kültür Ve Sosyal İşl. Md)	Okul Sayısı	70 Okul	24 Okul	%34
16	Yedikule Yüzme Havuzu Yapımı (Fen İşleri Md, Plan Ve Proje Md)	Tamamlanma Oranı	Çalışmanın Tamamlanması	Çevre Düzenleme Çalışmaları Devam Etmektedir.	%100

Kaynak: Fatih Belediyesi Faaliyet Raporu, 2018:501

Fatih Belediyesi'nin, performans hedefi kapsamındaki gençlik hizmet programlarına

yönelik faaliyetler Çizelge 5.18’de verilmiştir.

Çizelge 5.18: Gençlik Hizmet Programlarına Ait Faaliyetler-3

No	Faaliyetler	Performans Göstergesi	2018 Hedef Değeri	Gerçekleşme Durumu	Performans Sonuç Değerlendirmesi	Uygulayıcı Müdürlük
1	Müze Gezileri Düzenlemek (Kültür Md)	Ziyaret Sayısı / Katılımcı Sayısı	12 Adet	12 Adet	%100	Kültür ve Sosyal İşler Müdürlüğü

Kaynak: Fatih Belediyesi Faaliyet Raporu, 2018:507

Fatih Belediyesi’nin, performans hedefi kapsamındaki gençlik hizmet programlarına yönelik faaliyetler Çizelge 5.19’da verilmiştir.

Çizelge 5.19: Gençlik Hizmet Programlarına Ait Faaliyetler-4

No	Faaliyetler	Performans Göstergesi	2018 Hedef Değeri	Gerçekleşme Durumu	Performans Sonuç Değerlendirmesi	Uygulayıcı Müdürlük
1	Tarihi Ve Kültürel Değerlerin Korunması Amacıyla; Ulusal Ve Uluslararası Toplantılar	Düzenlenen Toplantı Sayısı	1 Adet	1 Adet	%100	Kültür ve Sosyal İşler Müdürlüğü

	Düzenlemek (Kültür Md) Tarih Ve Medeniyet Tasavvurunu Yükseltecek	Düzenlenen			
2	Seminer Ve Konferans Programları Gerçekleştirmek (Kültür Md) Kültürel Değerlerin Bilinç Seviyesini Yükseltecek	Etkinlik Sayısı	5 Adet	16 Adet	% 100
3	Seminer Ve Konferans Programları Gerçekleştirmek (Kültür Md)	Düzenlenen Etkinlik Sayısı	5 Adet	5 Adet	% 100
4	Kent Sosyolojisi Ve Kent Psikolojisi Üzerine, Bilinç Seviyesini Artırıcı Çalışmalar Yapmak (Kültür Md)	Düzenlenen Etkinlik Sayısı	3 Adet	-	-
5	Tarihi Mekanlarda	Düzenlenen Etkinlik	3 Etkinlik	3 Etkinlik	% 100

Sanatsal Sayısı
Etkinlikler
Gerçekleştirmek
(Kültür Md)

Kaynak: Fatih Belediyesi Faaliyet Raporu, 2018:507

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

Küreselleşmeyle birlikte gelir dağılımındaki eşitsizlik daha çok belirginleşmiştir. Zengin ve güç sahibi gruplar fırsatları kendileri için olumlu şekilde sürdürebilecek ortam bulurken; yoksul, zayıf, dezavantajlı gruplar (daha çok yönetilenlerin bulunduğu) muhtaçlıklarının devam ettiği eşitsiz bir yapılanmanın olduğu yaşam koşullarına devam etmektedir. Gelir adaletsizliğine maruz kalmış, yoksulluk ve muhtaçlık içinde olan bireylere yönelik sosyal adaleti ve gelir eşitliğini sağlayıcı önlemler almak dünya barışı açısından son derece öneme sahiptir. Dünyanın tamamı için geçerli olan bu durum devletlerin zayıf grup için sosyal politika aracı olan sosyal yardım ve sosyal hizmet faaliyetleri üretmesine yol açmıştır. Böylece yönetim fonksiyonu haline gelen sosyal yardım ve sosyal hizmet faaliyetleri dünya genelinde yaşanan siyasi, sosyal, ekonomik gelişmeler sonucunda merkezi yönetimin tek başına üstlendiği sorumluluklar olmaktan çıkmış, belediyelerin içinde bulunduğu yerel yönetim kuruluşları ile paylaşılır hale gelmiştir.

Dünya genelinde bölgesel farklılıklardan dolayı farklı hizmetler sunulsa da devletler, belediyelere sosyal yardım ve sosyal hizmet sorumluluğu yüklemek noktasında aynı sebeplere odaklanmışlardır. Halka en yakın yönetim birimi olan, yerel demokrasi ve adaleti sağlama noktasında daha verimli olan ve halkın ihtiyaçlarını kısa sürede ve etkin şekilde karşılayabilme imkânı olan belediyeler hizmetleri yerine getirme açısından merkezi yönetime nazaran daha verimli kurumlar olmuşlardır. Gelişmiş ülkelerde olduğu üzere, Türkiye’de de belediyecilik anlayışına yansıyan sosyal belediyecilik kavramı yerel hizmetlerin sunumunda önemli yeri sahiptir.

Sosyal yardımlar ve sosyal hizmetler muhtaç durumda olan birey ve aileleri korunmak amacıyla karşılıksız olarak sunulan ve temelde bireylerin tekrar üretken hale gelmesini amaçlayan kimi zaman kamu kurumları kimi zaman da özel ve sivil

toplum kuruluşları tarafından sunulan hizmetlerdir. Sosyal yardımlar ve sosyal hizmetler; toplumsal ve ekonomik koşullara göre belirlenmekte, bu koşullardaki değişimlerden etkilenmekte ve çoğunlukla ülke kaynaklarına göre şekillenmektedir.

Sosyal yardımlar ve sosyal hizmetler bireyleri toplumsal risklerden korumaktadır, bu bakımdan da toplumsal refahın artırılması konusunda oldukça önemli bir konuma sahiptir. Aynı zamanda yoksullukla mücadele açısından da sosyal yardım ve sosyal hizmet programlarının kullandığı yöntem ve sunulan yardım türlerinin bireylerin ve toplum gelişimi üzerinde büyük etkisi bulunmaktadır. Bu bakımdan sosyal yardım hizmetlerinin daha kurumsal, sistemli ve çok boyutlu bir yaklaşımla ele alınması ve yönetilmesi gerekmektedir. Bu yaklaşım, sosyal yardımların ve sosyal hizmetlerin gerçek ihtiyaç sahiplerine eşit ve adil bir şekilde dağılımı açısından son derece önemlidir. Bir ülkede sosyal yardım hizmeti sunan çok sayıda kurum ve kuruluş olması muhtaç bireyler için bir avantaj olarak değerlendirilebilir. Ancak kurumlar arası koordinasyon ve iletişimin yetersiz olması ya da olmaması durumunda, bu avantaj ihtiyaç sahipleri açısından bir dezavantaja dönüşebilir. Bu bakımdan sosyal yardımlar konusunda izlenen politikaların bütüncül ve kapsayıcı bir anlayışla sunulması gerekmektedir.

Araştırmanın ana konusu, yerel yönetim birimleri içerisinde yer alan belediyelerin sosyal hizmet ve sosyal yardım faaliyetlerinin belediyelerdeki uygulama biçimlerinin belirlenmesidir. Araştırmanın uygulama alanı olarak, İstanbul İli Fatih Belediyesi seçilmiştir. Araştırmada İstanbul İli Fatih Belediyesi'nin seçilmesi, karakteristik özellikleri ülke genelini temsil edebilecek ve pek çok genel çıkarımların yapılmasını sağlayabilecek olması açısından oldukça önemlidir.

Fatih Belediyesi'nin sosyal yardım programları her kesimden bireylerin sosyal ihtiyaçlarına yönelik destekleyici hizmetler sunarak, toplumsal temelli rehabilitasyon projeleri gerçekleştirmek, kent yaşam kalitesinin artmasına katkıda bulunması amaçlanmıştır. Bu amaç kapsamında yaşam ve kentlilik bilincini yükseltmeye yönelik kültürel uygulamalar, çocuklara ve gençlere yönelik eğitim programları, dezavantajlı gruplara yönelik programlar yer almaktadır.

Fatih Belediyesi'nin sosyal belediyeçilik anlayışının bir gereği olarak, her sementin

farklı, sosyo-ekonomik ve kültürel açıdan ihtiyaçları göz önünde bulundurularak, halkın yaşam kalitesini arttırmak amacıyla ait sosyal hizmet programları gerçekleştirilmektedir.

Genel hatları ile değerlendirildiğinde sosyal devletin, güçlü durumda olmayan insanları güçlü durumda olan insanlara karşı koruduğu görülmektedir. Sosyal devlet, toplumdaki güçsüz, yardıma muhtaç insanları gözeten, darlık içinde olan insanlara yardım eden, eğitim ve sağlık alanlarında korumacı ve toplumdaki dezavantajlı grupları kollayan bir yapı görünümündedir. Türkiye'de sosyal devlet kavramına ilk olarak 1961 Anayasası'nda yer verilmiştir. Devlet bu anayasa ile sosyal ve ekonomik yaşamı düzenlemek için sosyal devlet anlayışıyla bağdaşacak bir kalkınma planı oluşturmuştur. 1982 Anayasası'nda ise birçok maddede sosyal devlet kavramına yer verilmiş ve güvence altına alınmıştır. Sosyal devlet olmanın gerekliliklerini yerine getirmede merkezden yönetimin görevleri bulunmaktadır. Ancak merkezden yönetim bu görevleri yerine getirmesi için yerel yönetimleri de görevlendirmiştir. Bu kapsamda halka ulaşmada en yakın birim olan belediyelere sosyal devlet olmanın gerekliliklerini yerine getirmek için görevler düşmektedir. Sosyal devlet olmanın gerekliliklerini yerine getirmede belediyelerin görevlendirilmesiyle sosyal belediyecilik kavramı ortaya çıkmıştır. Sosyal belediyecilik, belediyelerin su dağıtımı, kanalizasyon hizmetleri, yolların bakım ve onarımı gibi klasik hizmetlerinin yanı sıra yardıma muhtaç olan ve devlet gözetimine ihtiyaç duyan insanlara belediyelerin yardım etmesidir. Ancak buradan dar anlamda bir sosyal belediyecilik hizmeti algılanmamalıdır. Yardıma muhtaç olan ve devlet gözetimine ihtiyaç duyan insanlara yardım etmenin yanı sıra; kültür, sanat vb. etkinlikler de sosyal belediyeciliğin kapsamındadır. Özetle sosyal belediyecilik dendiğinde akla yalnızca sosyal yardımlar gelmemeli, halka sunulan sosyal etkinlikler de düşünülmelidir. Belediyeler yardıma muhtaç ve devlet gözetimine ihtiyaç duyanlara yardım ederken, vatandaşları bu yardımlara alışır hale getirmemeli, vatandaşların bunu devamlılığa dönüştürmesini engellemelidir. Bunu da ancak geçici çözümler yerine kalıcı çözümler üretmeye çalışarak gerçekleştirebilir. Ayrıca belediyeler sosyal belediyecilik alanındaki görevlerini yerine getirirken kendine yakın kesimleri gözeterek, diğerlerini görmezden gelebilmektedir. Bu da yardımların gerçekten ihtiyaç sahiplerine ulaşmasını engellemektedir. Bunun yanı sıra yapacağı yardımları oy kaygısı ile de yapabilmektedir. Yardımlar gerçekten ihtiyaç sahiplerine yapılmalı

ve yardımın yapılması sonucunda vatandaştan oy beklentisi içinde olunmamalıdır. Belediyelere yüklenen sosyal alandaki bu sorumluluğun hem olumlu hem de olumsuz yönleri bulunmaktadır. Hizmetlerin belediyelerce sunulmuş olması hizmette yerellik ilkesi ile bağdaşmaktadır. Belediyeler halka ulaşmada en yakın teşkilatlanmalar olmasından halkın ihtiyaçlarının ne olduğunu bilmekte ve sunulan hizmetler buna göre şekillenmektedir. Ancak bölgesel farklılıkların sebebiyet vereceği adalet ve eşitlik gibi konularda belediyeler yetersiz kalabilmektedir. Belediyelerin bütçeleri de göz önüne alındığında ellerindeki kıt kaynaklarla ancak belli başlı görevleri yerine getirebilmektedir. Klasik görevlerinin üzerine bir de sosyal alanda görevler yüklendiğinde beklenen performansı verememektedir. Çünkü iyi hizmet verilebilmesi için elindeki kaynakların yeterli olması gerekmektedir.

Türkiye'deki belediyelerin birçoğu klasik görevlerini bile yerine getiremezken, sosyal alandaki görevleri yerine getirmelerini beklemek mümkün değildir. Ayrıca belediyelerin sosyal alanda sunması gereken hizmetlerin neler olduğu belirtilmemesi ve zorunluluk içermemesi belediyelere kesin bir sorumluluk yüklememektedir. Bu durum vatandaşların ihtiyaç duyduğu hizmetlerin belediyece karşılanmamasına sebep olabilmektedir. Belediyeler, kentteki insanların ihtiyaçlarını iyi bilmelidir. Çünkü başarılı bir sosyal belediyecilik hizmetleri sunabilmek için insanların gereksinimlerinin neler olduğu öğrenilmelidir. Burada belediyelere önemli görev düşmektedir. Belediyeler, kentte yaşayan vatandaşların maddi gelirlerini, sağlıklarını, yaşlarını vb. bilgileri öğrenerek, bu bilgiler doğrultusunda hangi yönde sosyal faaliyetler gerçekleştirmesi gerektiğini daha kolay saptayacak ve ona göre hizmet verecektir. Ayrıca belediyeler anketler düzenleyerek de vatandaşların ihtiyaçlarını saptayabilir ve sunduğu hizmetlerin vatandaşlar için yeterliliğini öğrenebilir. Asıl önemli olan ise; belediyeler vatandaşlarına geçici çözümler yerine kalıcı çözümler bulmaya çalışmalıdır. İnsanların hayatlarını idame ettirecek şekilde yardımda bulunmalıdır. Yardımlar süreklilik kazanmamalıdır. Yardımlar süreklilik kazanırsa insanlar çalışmak istemeyecek, devletin yardımlarıyla hayatlarını sürdürmek isteyecektir. Bu yüzden insanları devletten yardım bekler hale getirmek iyi bir şey değildir. Belediyeler, sosyal yardımlarını gerçekleştirirken bu nüansa dikkat etmelidir. Toplumun iş gücüne kazandırmak için çalışmalar yürütmelidir. Bu doğrultuda işsizleri iş gücüne kazandırmak için eğitim kursları açılabilir. İşsizlere bu

kurslarda yeteneklerine göre eğitim verilerek, iş bulmalarına imkan verilebilir. Ayrıca belediyeler kurumlarla işbirliği içinde olup, vatandaşların iş bulmalarına destek olabilirler.

Araştırma sonucunda, yoksul ve muhtaç bireyler için belediyelerin faaliyetlerinin belediyenin anlayışını yansıtması çok önemlidir. Sosyo-ekonomik seviyeler, yaşam standardı, siyasi yapıları farklı olan insanların yaşam tarzı, yerel yönetimlerin ve yöneticilerin beklentileri ve talepleri farklıdır. Tüm bu farklılıklara rağmen, her vatandaşın talepleri tam olarak karşılanamaz, ancak sosyal yardım ve sosyal hizmet alanını genişletmek için önlemler almak, belediyelerin sosyal Belediye çerçevesinde atması gereken adımlardan biridir. Öte yandan, bu adımların kalıcı olması, sorunların tamamen ortadan kaldırılması çok önemlidir. Aksi takdirde, kaynak, zaman ve emek kaybıdır. Sorunların kaynağına ulaşmak ve onları yok etmek şüphesiz sorunun çözümünü kolaylaştıracak veya çözüm için ortaya atılacak alternatifleri verimli hale getirecektir.

Son yıllarda belediyeler sosyal yardım ve sosyal hizmet faaliyetlerini genişletmiş toplumun her kesimine ulaşmaya çalışmıştır. Gerek bütçeden ayrılan payların artması gerekse belediyecilik anlayışında insan odaklı yaklaşımlar sosyal belediyeciliğin de gelişmesini sağlamaktadır. Fakat bu girişimlerin yeterli olduğunu söylemek örnek alınan belediyelerin her şeyi sağladığını söylemek doğru olmayacaktır. Bu noktada sürekli değişen dünya veyaşam koşulları ile birlikte sosyal belediyecilik kavramı da gelişmeli ve belediyeler tüm vatandaşların yaşam standartlarını yükseltecek önlemler almalıdır.

KAYNAKLAR

- Aksan, G.** (2012). Yoksulluk ve yoksulluk kültürünün toplumsal görünümü. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 27.
- Aksanyar, Y.** (2015). Sosyal yardımda yeni bir yaklaşım olarak şartlı sosyal yardım: Sosyal yardım- istihdam bağlantısının etkinleştirilmesi programı 2014 yılı Türkiye uygulaması üzerine bir araştırma (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kütahya.
- Akyüz, F.** (2008). Sosyal yardımdan sosyal sigortaya: bismarckyan ve ingiltere sosyal güvenlik sistemlerinin tarihsel dönüşümü. *Journal of International Social Research*, 1(5).
- Albayrak, Ö.** (2003). Refah iktisadının teorik temelleri: Piyasa refah ilişkisi (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Arslan, M.** (2013). Yerel yönetimlerde sosyal belediyeçilik faaliyetleri: Arnavutköy Belediyesi Örneği (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Aydın Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Arsel, İ.** (1969). *Sosyal devlet*. Ankara: AUFD Yayını.
- ASPB** (2017). 2016 Yılı Faaliyet Raporu. Ankara
- Aydın, M.** (2009). *Sosyal politika ve yerel yönetimler*. İstanbul: Yedirenk Yayınları.
- Bayındırlık ve İskan Bakanlığı** (2009). *Kentsel yoksulluk, göç ve sosyal politikalar*, Kentleşme Şurası, Ankara.
- Beki, A.** (2008). Türkiye’de sosyal belediyeçilik uygulamaları: Ümraniye Belediyesi örneği (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- Bell, K.** (2012). Towards a post-conventional philosophical base for social work. *British Journal of Social Work*, 42, 408-423.
- Bildirici, Z.** (2011). Avrupa Birliği’nde yoksullukla mücadele ve Türkiye’nin uyum sürecindeki yeni uygulamaları (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Buğra, A.** (2008). *Kapitalizm, yoksulluk ve Türkiye’de sosyal politika*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Buğra, A. ve Keyder, Ç.** (2011). *Sosyal politika yazıları*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Çelebi, K.** (2000). *Kamu ekonomisi analizi: Kamu ekonomisinin büyüklüğü sorunu*. Manisa: Emek Matbaası.
- Çengelci, E.** (1993). Sosyal refahın gerçekleşmesinde sosyal yardımların rol ve önemi. *Hacettepe Üniversitesi Sosyal Hizmetler Yüksekokulu Dergisi*, 11(22).
- Çetindağ, F. ve Kılıç, İ.** (2007). Kapitalist sistemde insan hakları ve yurttaş hakları arasındaki gerilim. *İnsan Hakları Yıllığı*, 25, 21-33.
- Çetin, H.** (2015). Sosyal adalet, sosyal hizmetler ve bütçe. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 26(2), 145-157.

- Çiçek, E.** (2010). Türkiye’de belediyelerin sosyal hizmet ve sosyal yardım faaliyetleri. *Yerel Siyaset Dergisi*, 39.
- Çoğurcu, C.** (2010). *Stratejik Planlama, Stratejik Yönetim Ve Sosyal Yardımlaşma Ve Dayanışma Genel Müdürlüğü’nde sosyal yardım politikalarına yönelik gerçekleştirilen projeler*. Ankara: Sata Yayınları.
- Dağdemir, Ö.** (2002). *Türkiye ekonomisinde yoksulluk sorunu ve yoksulluğun analizi: 1987-1994 yoksullukla mücadele stratejileri*. Ankara: Hak-İş Konfederasyonu Yayını.
- Demir, S.** (2006). *Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı, insani gelişme endeksi ve Türkiye açısından bir değerlendirme*. Ankara: DPT.
- Demirbilek, S.** (2005). *Sosyal güvenlik sosyolojisi*. İzmir: Legal Yayıncılık.
- Dilik, S.** (1991). *Sosyal yardımlar: İki anlamlı bir terim*. *A.Ü SBF Dergisi*, 35, 1-4.
- Devlet Planlama Teşkilatı (DPT)** (2007). *Sosyal Güvenlik Özel İhtisas Komisyon Raporu*. Ankara.
- Duyan, V.** (2003). Sosyal hizmetin işlev ve rolleri. *Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisi*, 4(2).
- Eralp, A.** (2015). Türkiye’de işsizliğin zincirleme reaksiyon teorisi çerçevesinde incelenmesi (1965-2010) (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Erdal, S.** (2012). Küreselleşme sürecinde refah devleti uygulamaları açısından İsveç modelinin değerlendirilmesi (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Erdem, T.** (2006). Yoksulluk (Ed. Tefik Erdem), İçinde. *Feodaliteden küreselleşmeye temel kavram ve süreçler*. Ankara: Lotus Yayınevi.
- Ermurat, A. ve Bozdoğan, M.** (2010). *Sosyal hizmetler ve kent yoksulluğu 2010 dönemi çalışma raporu*. İstanbul: Kadıköy Kent Konseyi.
- Etcı, H.** (2013). Sosyal yardımların politik nitelik kazanması (2002-2011 Türkiye Örneğinde) (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sivas.
- Fatih Belediyesi** (2018). *Fatih Belediyesi Faaliyet Raporu*, İstanbul.
- Genç, Y., Barış, İ.** (2015). Sosyal hizmetlerin yeniden yapılandırılmasında yerinden yönetimin işlevselliği. *The Journal of Academic Social Science Studies, International Journal of Social Science*, (32), 95-117.
- Göze, A.** (2007). *Siyasal düşünceler ve yönetimler*. İstanbul: Beta Yayınları.
- Gülmez, M.** (2008). *Uluslararası sosyal politika* (2. Baskı). Ankara: Hatipoğlu Yayınevi.
- Gümüş, A., T.** (2010). *Sosyal devlet anlayışın gelişimi ve dönüşümü*. İstanbul: On iki Levha Yayıncılık.
- Gündoğan, N.** (2008). *Türkiye’de yoksulluk ve yoksullukla mücadele*, Ankara:Ankara Sanayi Odası.
- Güneş, M.** (2012). Yoksullukla mücadelede sosyal yardımların bir kamu yönetimi politikası olarak sürdürülebilirliği. *SÜ İİBF Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 12 (24), 149-184.
- Işıklı, A.** (2007). Neoliberal küreselleşme, sosyal devlet ve kemalizm, *Prof. Dr. Cahit Talas anısına güncel sosyal politika tartışmaları*. Ankara: A.Ü.SBF Yayınları.
- İncedal, S.** (2013). Türkiye’de yoksulluğun boyutları: Mücadele politikaları ve müdahale araçları (Uzmanlık Tezi). Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı SYDGM, Ankara.
- İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi** (2001).

<http://www.ombudsman.gov.tr/contents/files/688B1--Insan-Haklari-Evrensel-Beyannamesi.pdf>, Erişim Tarihi: 17.08.2019.

- Kahraman, F.** (2007). Türkiye'de çocuk refahı alanında koruyucu aile hizmeti Sakarya ve Kocaeli örneği (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- Kara, U.** (2004). *Sosyal devletin yükselişi ve düşüşü*. Ankara: Maki Basın Yayın.
- Karabulut, A.** (2011). Türkiye'de sosyal yardım ve sosyal yardımların tek merkezden yürütülebilirliği (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Karadoğan, E.** (2015). Sosyal yardımların psikososyal mitleri. *Çalışma ve Toplum*, 3.
- Karagöl, E. T., Yıldırım, J., Murat, A., Eralp, A., Güneş, F., Sungur, M.** (2013), Türkiye'de sosyal yardım yararlanıcılarını belirleyen faktörler. *İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 15(1), 1-22.
- Kaya, E.** (2009). Yoksullukla mücadelede Avrupa'nın ve Türkiye'nin sosyal yardım modeli. (Uzmanlık Tezi), Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü, Ankara.
- Kayalıdere, G., Hande Ş.** (2014). Sosyal devlet anlayışı çerçevesinde türkiye'de sosyal koruma harcamalarının gelişimi ve yoksulluk. *Siyaset, Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi*, 2(2).
- Kongar, E.** (2007). *Sosyal çalışmaya giriş*. Ankara: SABEV Yayınevi.
- Koray, M.** (2005). *Sosyal politika*. Ankara: İmge Kitabevi Yayınları.
- Koray, M.** (2012). *Sosyal politika*. Ankara: İmge Kitabevi Yayınları.
- Koşar, N., G.** (2000). *Sosyal hizmetlerde sosyal yardım alanı*. Ankara: Şafak Matbaası.
- Kurtuluş Akbulut, S.** (2011). Sosyal hizmetler ve çocuk esirgeme kurumu aracılığıyla evlat edinme ve koruyucu aile kurumu (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Kuş, S.** (2014). Koruyucu aile hizmeti ve toplumsal farkındalık: Çanakkale İli Örneği (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Çanakkale On Sekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çanakkale.
- Kuyurtar, E.,** (2003). *Mutlak yoksulluğa ilişkin iki etik yaklaşım*, Deniz Feneri Yoksulluk Sempozyumu, 110-122.
- Maden, C.** (2012). Sosyal belediyeçilik uygulamaları ve Esenler Belediyesi örneği (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Yalova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yalova.
- Metin, O.,** (2011). Sosyal politika açısından AKP dönemi: Sosyal yardım alanında yaşananlar. *Çalışma ve Toplum*, 1.
- Öreñç A.** (2014). Belediyelerin eğitim alanındaki sosyal hizmetleri (Şişli Örneği), (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Aydın Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Özakpınar, Y.** (2000). Psikolojinin kavramsal yapısı. Ankara: Ötüken Yayınları.
- Özbudun, S. ve Uysal G.** (2013). *50 Soruda antropoloji*. İstanbul: 7 Renk Yayınları.
- Özdemir, S.** (2007). *Küreselleşme sürecinde refah devleti*. İstanbul: İstanbul Ticaret Odası.
- Özdemir, F.** (1996). Korunmaya muhtaç çocuklar için koruyucu aile bakımı (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Özlem, D.** (2001). Hukuk devletini sosyal devlet içinde düşünmek. *Doğu Batı Dergisi*, 4 (13), 9-23.

- Pektaş, E., K.** (2010). Türkiye’de sosyal belediyecilik uygulamaları ve temel sorunlar. *Akademik İncelemeler Dergisi*, 5 (1), 5-22.
- Salim, M.** (2011). Geçmişten günümüze Türkiye’de çocuk koruma politikaları ve sosyal hizmetler ve çocuk esirgeme kurumu (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta.
- Sallan- Gül, S.** (2006). *Sosyal devlet bitti yaşıyasın piyasa! yeni liberalizm kısılcacında refah devleti*. Ankara: Ebabil Yayınları.
- Sarı, R., Soytaş, U.** (2006). Income and education in Turkey: A multivariate analysis. *Education Economics*, 14(2), 181-196.
- Sarısoy, İ. ve Koç S.** (2010). Türkiye’de kamu sosyal transfer harcamalarının yoksulluğu azaltmadaki etkilerinin ekonometrik analizi. *Maliye Dergisi*, 158, 326-348.
- SYDGM** (2009). 2008 Yılı Faaliyet Raporu. Ankara.
- SYGM** (2012). 2011 Yılı Faaliyet Raporu. Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü. Ankara.
- SYGM** (2013). Son 11 Yılın Sosyal Politika Kazanımları. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı.
- Sen, A.** (1999). *Development as freedom*. Oxford: Oxford University Press, Introduction.
- Serter, N.** (1994). *Devlet görevlerindeki gelişmelerin sonucu olarak sosyal devlet*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayın No: 108.
- Sevim, K.** (2018). Sosyal çalışma ontolojisi üzerine eleştirel bir deneme. *Sosyal Çalışma Dergisi*, 2(2), 18-31.
- Seyyar, A.** (2006). *Değişen Dünyada ve Türkiye’de sosyal politikalar*. İstanbul: Değişim Yayınları.
- Seyyar, A.** (2011). *Sosyal politika bilimine giriş*. Sakarya: Sakarya Yayıncılık.
- Soydemir, S.** (2013). Risk kavramının toplumsal yansıması: sosyal güvenlik ve sosyal yardımlaşma (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- Şenel, A.** (1995). *Siyasal düşünceler tarihi, (tarih öncesinde ilkçağda, ortaçağda ve yeni çağdaş toplum ve siyasal düşünüş)*. Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.
- Şenkal, A. ve Doğan, M.** (2012). Sosyal politika ve sosyal haklar: Vatandaşlık haklarının yeniden kavramsallaştırılması arayışı. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9(7).
- Şengül, T. ve Ersoy, M.** (2003). Kentsel yoksulluk ve geçinme stratejileri: Ankara, Diyarbakır, Şanlıurfa ve Zonguldak kentlerine ilişkin karşılaştırmalı bir değerlendirme. Sosyal Hizmetler Sempozyumuna Sunulan Bildiri.
- Şenocak, H.** (2010). Korunmaya muhtaç çocuklara sağlanan bakım yöntemleri. *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, (51), 177-228.
- Şenses, F.** (2004), *Neoliberal küreselleşme kalkınma için bir fırsat mı, engel mi? Kalkınma ve küreselleşme* (Ed. Saniye Dedeoğlu ve Turan Subaşat). İstanbul: Bağlam Yayıncılık.
- Şenses, F.** (2006). *Küreselleşmenin öteki yüzü yoksulluk*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Taş, H., Y., Özcan, S.,** (2012), *Türkiye’de ve Dünyada yoksulluk üzerine bir araştırma*, International Conference on Eurasian Economies, <http://www.eecon.info/papers/544.pdf>, Erişim Tarihi: 17.08.2019.
- Taşçı, F.** (2008). Türkiye'nin kamusal sosyal yardım anlayışı (1980-2007) üzerine bir analiz. *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, 55.
- Talas, C.** (1992). *Türkiye'nin açıklamalı sosyal politika tarihi*. Ankara: Bilgi Yayınları.

- Talas, C.** (1997). *Ekonomik sistemler*. Ankara: İmge Kitapevi.
- Tanilli, S.** (1981). *Devlet ve demokrasi anayasa hukukuna giriş*. İstanbul: İ.Ü.H.F. Yayınları.
- Taşçı, F.** (2007). 1980 sonrası Türkiye’de sosyal yardımların analizi (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Tokathoğlu, M., Y.** (2005). *Küreselleşme ve kamu hizmetleri*. Bursa: Alfa Aktüel.
- Tuncay, A., C.** (1998). *Sosyal güvenlik hukuku dersleri* (Yenilenmiş 8. Baskı). İstanbul: Beta Basım.
- Turan, E.** (2013). Sosyal Güvenlik Hakkı. *Kamu İş Dergisi*, 7(3).
- UNDP** (2011). Human Development Report 2001, <http://hdr.undp.org/en/>, Erişim Tarihi: 18.08.2019.
- Yüksel, F.** (2007). Sosyal devletin dönüşüm sürecinde yerel yönetimlerin yeni işlevleri. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 62(01), 279-298.
- Yazıcı, E.** (2012). Korunmaya muhtaç çocuklar ve çocuk evleri. *Mustafa Kemal Üniversitesi SBE Dergisi*, 9(18), 499-525.
- Yıldırım, Ş.** (2017). 2000’li yıllarda çocuk koruma sistemi içinde bakım hizmetlerinin genel görünümü. *Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 15(1), 87-110.
- Yolcuoğlu, G.** (2012). *Sosyal hizmetlere giriş*. Ankara: SABEV.
- Yolcuoğlu, İ., G.** (2011), Türkiye’de çocuk koruma sisteminin genel olarak değerlendirilmesi. *Aile ve Toplum Dergisi*, 5(18), 43-57.
- Yurdakul, A.** (2016). Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığına bağlı kurum bakımında kalan çocuklarla koruyucu aile yanında kalan çocukların benlik saygısı ve psikososyal gelişimleri arasındaki farklılıkların incelenmesi (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Zengin, E., Şahin, A. ve Özcan, S.** (2012). Türkiye’de sosyal yardım uygulamaları. *Yönetim ve Ekonomi: Celal Bayar Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 19(2), 133-142.
- <http://sosyalyardimlar.aile.gov.tr/>

ÖZGEÇMİŞ

VESİKALIK
FOTO

KİŞİSEL BİLGİLER

AD SOYAD : UĞUR TAŞKİT
DOĞUM TARİHİ : 19/05/1991
UYRUĞU : T.C.
ASKERLİK DURUMU: Yapıldı
ADRES : İhlas Marmara Evleri 1.Kısım Beylikdüzü
TELEFON : 0543 775 32 01

İŞ TECRÜBELERİ

- İstanbul Valiliği Basın Ve Halkla İlişkiler Müdürlüğünde Yapılan Staj
- Cumhurbaşkanlığı Silah Ve Savunma Fuarı İdef 2017'de Arapça Tercümanlık
- Vakıf Katılım Bankası Genel Müdürlüğü Bankacılık Ve Ödeme Sistemleri Müdürlüğünde Merkezi Operasyon Görevlisi (Devam Ediyor)

ÖĞRENİM DURUMU

- Aziz Sancar Anadolu Lisesi (Mezun)
- Çanakkale 18 Mart Üniversitesi (Halkla İlişkiler Mezun)
- Eskişehir Anadolu Üniversitesi (Kamu Yönetimi Mezun)
- İstanbul Üniversitesi (Sosyal Hizmetler Mezun)
- İstanbul Aydın Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Kamu Yönetimi Yüksek Lisans Mezun)

YABANCI DİL VE DÜZEYİ

- İngilizce Orta Düzey
- Arapça İleri Düzey

BİLGİSAYAR BECERİLERİ

- Mc World
- Mc Excel
- Mc Powerpoint

KURS VE SERTİFİKALAR

- Geleceğin Liderleri Programı Eğitim Sertifikası
- Hedef Belirleme ve Motivasyon Eğitimi
- İnsan Kaynakları Yönetimi Sertifikası
- 5188 Özel Güvenlik Kursu

REFERANSLAR

Adı Soyadı: Murat ATLI
Görevi: Vakıf Katılım Bankası İK Yönetmeni
Telefon: 0506 539 94 02